

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN)
Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

INHOUDSOPGAVE

Inleiding 5

1. Het pensioenfonds	6
2. Doelstelling en beleidsuitgangspunten	6
2.1.1. Missie	6
2.1.2. Kernwaarden	6
2.1.3. Visie	7
2.1.4. Strategie	7
2.2. Risicohouding	8
2.2.1. Kwalitatieve risicohouding	9
2.2.2. Kwantitatieve risicohouding	10
2.3. Opdrachtaanvaarding	11
2.4. Beëindiging uitvoeringsovereenkomst per 1 januari 2020	12
3. Organisatie, beheer en interne controle	13
3.1. Organisatie pensioenfonds	13
3.1.1. Bestuur	13
3.1.2. Commissies	14
3.1.3. Sleutelfuncties	15
3.1.4. Bestuursbureau	17
3.1.5. Risicomanager	18
3.1.6. Ondersteuning vermogensbeheer	18
3.1.7. Ondersteuning IT-risicomanagement	18
3.1.8. Privacy officer	19
3.1.9. Verantwoordingsorgaan	19
3.1.10. Raad van toezicht	19
3.1.11. Geschiktheid bestuursleden	20
3.1.12. Zelfevaluatie	20
3.2. Beheer	20
3.2.1. Uitbesteding	20
3.2.2. Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)	21
3.2.3. Managementinformatie	21
3.3. Beleid pensioenfonds	21
3.3.1. Integraal risicomanagementbeleid	21

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

3.3.2.	Beleggingsbeleid	25
3.3.3.	Communicatiebeleid.....	25
3.3.4.	Integriteitbeleid	25
3.3.5.	Interne controle.....	26
3.3.6.	Crisisplan.....	26
3.3.7.	Haalbaarheidstoets.....	27
4.	Pensioenregeling.....	29
4.1.	Aangesloten ondernemingen	29
4.2.	Deelnemerschap.....	29
4.3.	De inhoud van de pensioenregeling.....	29
5.	Voorzieningen, reserves en weerstandsvermogen	30
5.1.	Voorziening pensioenverplichtingen	30
5.2.	Algemene reserve.....	31
5.3.	Vaststelling beleidsdekkingsgraad en maanddekkingsgraad	32
6.	Beleggingsbeleid	33
6.1.	Beleggingsdoelstelling	33
6.2.	Het strategische beleggingsbeleid	33
6.3.	Organisatie rondom beleggingen	34
6.4.	Beleggingscyclus	34
6.5.	Beheersing van beleggingsrisico's	35
6.5.1.	Risicobudget	35
6.5.2.	Renteafdekking	35
6.5.3.	Valutahedgestrategie.....	36
6.5.4.	Bandbreedtes	36
6.5.5.	Derivaten	36
6.6.	Leningen.....	36
6.7.	Resultaatevaluatie	36
6.8.	Invulling van het beleggingsbeleid.....	37
6.9.	Actuele normportefeuille	37
7.	Premiebeleid	37
8.	Financiële sturingsmiddelen	37
8.1.	Premiebeleid en verlaging van pensioenopbouw in enig jaar.....	37
8.2.	Beleggingsbeleid.....	37
8.3.	Toeslagenbeleid	37

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

8.4. Korting van de pensioenen	38
8.5. Inzet sturingsmiddelen	39
A. Bijlage 1 Strategisch beleggingsbeleid (incl. verklaring van de beleggingsbeginselen) 41	
B. Bijlage 2 Normportefeuille 2024	42
C. Bijlage 3 Uitbestedingsbeleid	43
D. Bijlage 4 Crisisplan	44
E. Bijlage 5 Integraal risicomanagementbeleid (IRM-beleid).....	45

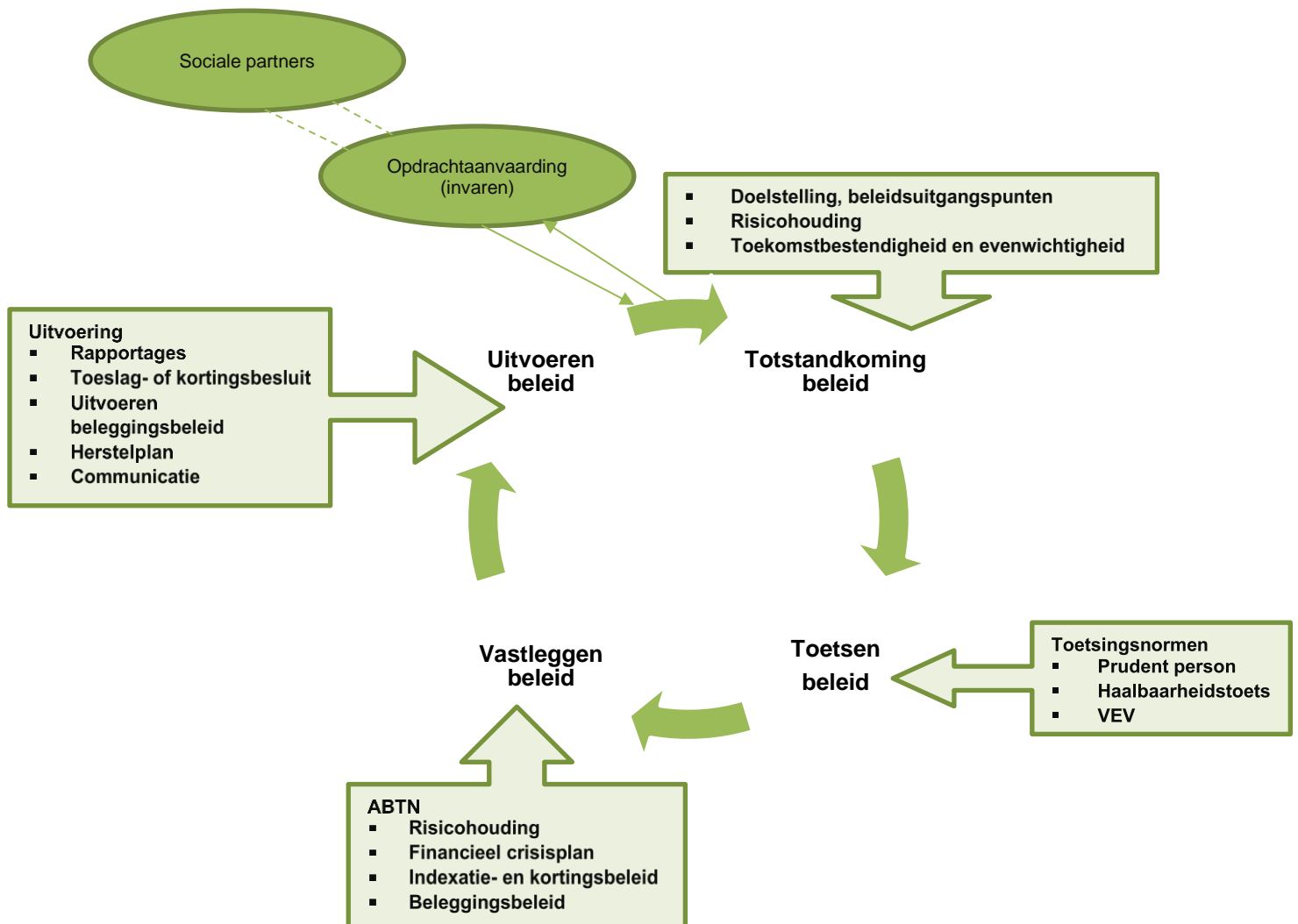

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Inleiding

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot (hierna PVL of het pensioenfonds) is een ondernemingspensioenfonds als bedoeld in de Pensioenwet (PW). Per 1 januari 2020 is de uitvoeringsovereenkomst door Van Lanschot Kempen N.V. en VLC & Partners beëindigd en is het pensioenfonds een gesloten pensioenfonds.

Uit artikel 145 van de Pensioenwet vloeit voort dat een ondernemingspensioenfonds een actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) dient vast te stellen. Deze bevat centrale criteria op basis waarvan het (financieel) beleid wordt gevoerd en de wijze waarop met tevoren door het pensioenfonds onderkende risico's wordt omgegaan. In de onderstaande figuur wordt de beleidscyclus van het pensioenfonds schematisch weergegeven.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Op basis van deze (iteratieve) beleidscyclus zijn in deze ABTN conform artikel 145 van de Pensioenwet en artikel 24 van het Besluit Financieel Toetsingskader de volgende onderdelen vastgelegd: het interne beheersingssysteem, de opzet van de administratieve organisatie en interne controle, de pensioenregeling alsmede het risicomanagement binnen het pensioenfonds, de risicohouding, de haalbaarheidstoets, de financiële opzet, de financiële sturingsmiddelen, het crisisplan en de systematiek van de vaststelling van de parameters.

Deze actuariële en bedrijfstechnische nota is vastgesteld in de vergadering van 29 februari 2024 door het bestuur van het pensioenfonds. Deze ABTN geldt met ingang van dezelfde datum en vervangt alle voorgaande nota's en wijzigingsbladen.

1. Het pensioenfonds

Het bestuur van het pensioenfonds draagt in overleg met het verantwoordingsorgaan (VO) van het pensioenfonds zorg voor de vastlegging van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, van het pensioenfonds. Het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht (RvT) van het pensioenfonds gebruiken deze doelstellingen en beleidsuitgangspunten bij de besluitvorming, de verantwoording, de advisering en het toezicht binnen het pensioenfonds. In de financiële opzet van het pensioenfonds worden het toeslag- en kortingsbeleid en het strategisch beleggingsbeleid op een zodanige wijze met elkaar verbonden dat een optimale bijdrage wordt geleverd aan de pensioenfondsoelstelling. Dit met een acceptabel risico, gegeven de vastgelegde risicohouding.

2. Doelstelling en beleidsuitgangspunten

2.1.1. Missie

Alle deelnemers en pensioengerechtigden toekomstbestendig voorzien van de pensioenuitkeringen zoals in de reglementen vastgesteld en die, waar mogelijk, indexeren voor prijsinflatie.

2.1.2. Kernwaarden

Kernwaarden	Toelichting
Betrouwbaar	Het pensioenfonds is een betrouwbaar en integer pensioenfonds. Het pensioenfonds streeft ernaar om zijn financiële verplichtingen volledig na te komen: een goed pensioen nu en in de toekomst. Het pensioenfonds streeft met haar beleggingen om - binnen haar mogelijkheden - maatschappelijke schade te voorkomen en een positieve bijdrage te leveren. Het bestuur en de commissies van het pensioenfonds stellen het belang van de deelnemers van het pensioenfonds bij iedere beslissing voorop.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Zorgvuldig	Het pensioenfonds staat voor zorgvuldige besluitvorming en evenwichtige belangenafweging. Het pensioenfonds staat voor correcte en kostenbewuste uitvoering van zijn, grotendeels uitbestede, processen op het gebied van beleggen, administratie en communicatie. (Persoonlijke) gegevens worden vertrouwelijk behandeld en deugdelijk beveiligd.
Alert	Het pensioenfonds is goed geïnformeerd, kijkt vooruit en weegt voortdurend kosten, risico en rendement af. Het pensioenfonds is kritisch op bestaand beleid en gemaakte keuzes. Het pensioenfonds is wendbaar en neemt actie waar nodig.
Duidelijk	De communicatie van het pensioenfonds is begrijpelijk en zo veel mogelijk deelnemersgericht. Het pensioenfonds communiceert eerlijk en transparant.

2.1.3. Visie

Waar staat het pensioenfonds over maximaal 5 jaar?

Het bestuur is van mening dat het in stand houden van het pensioenfonds voor de lange termijn waarschijnlijk niet de beste oplossing is voor de deelnemers. Het bestuur is dan ook voornemens om het pensioenfonds elders onder te brengen.

Het bestuur onderzoekt alternatieve uitvoeringsvormen om de meest passende langetermijnoplossing voor deelnemers te bepalen en werkt voortdurend aan een goede besturing van het pensioenfonds vanuit een going concern perspectief.

- Er is geen noodzaak om op korte termijn een verandering aan te brengen: het pensioenfonds heeft een solide basis om de komende jaren als gesloten fonds voort te bestaan.
- Het pensioenfonds is zich bewust van haar zwaktes en bedreigingen en zet waar mogelijk stappen om deze te ondervangen.

2.1.4. Strategie

Alle noodzakelijke analyses met mogelijke consequenties voor bijvoorbeeld het beleggingsbeleid, het risicoprofiel, de liquiditeit en de uitbestedingspartners in het kader van de sluiting van het pensioenfonds zijn in 2020 gemaakt en in 2021 verder uitgebreid.

Voor het pensioenfonds zijn meerdere alternatieven voor de toekomst mogelijk voor de middellange termijn waaronder:

- Zelfstandig voortbestaan als gesloten fonds.
- Opheffing en bestaande aanspraken overdragen naar een APF of een BPF.
- Opheffing en bestaande aanspraken onderbrengen bij een verzekeraar.

Wat het gewenste alternatief is voor de deelnemers van het pensioenfonds, is sterk afhankelijk van de behoeften van de deelnemers en de inschatting van het bestuur in welke vorm het best in deze behoeften kan worden voorzien. Daarbij mogen ook de risico's die samenhangen met elke keuze niet uit het oog worden verloren.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Het pensioenfonds handelt in het belang van de deelnemers. Als uitvoering op een andere wijze beter recht doet aan de belangen van de deelnemers dan kiest het bestuur voor opheffing van het pensioenfonds en overdracht van de aanspraken. Ontwikkelingen in regelgeving (nieuwe pensioenakkoord), marktpartijen, kosten en marktontwikkelingen hebben invloed op de keuze.

2.2. Risicohouding

In de Pensioenwet (artikel 102a) en in het Financieel Toetsingskader (artikel 1a) is vastgelegd dat het bestuur van een pensioenfonds in overleg met de overige organen van het pensioenfonds zorgdraagt voor de vastlegging van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding van het pensioenfonds.

De organen van het pensioenfonds gebruiken deze doelstellingen en uitgangspunten bij de besluitvorming, de verantwoording, de advisering en het toezicht binnen het pensioenfonds. Het bestuur streeft er hierbij naar om van de deelnemersvertegenwoordigers zo veel mogelijk duidelijkheid te verkrijgen over de risicohouding, die van toepassing is op het bij het pensioenfonds opgebouwd pensioen.

De risicohouding vormt de basis voor:

- Het vaststellen van het beleid door het bestuur.
- De verantwoording achteraf van het bestuur over het gevoerde beleid.

In verband met het feit dat het pensioenfonds per 1 januari 2020 een gesloten fonds is geworden, is in februari 2020 met een delegatie bestaande uit vertegenwoordigers van de werknemers, pensioengerechtigden, het bestuur, het verantwoordingsorgaan en externe commissieleden van het pensioenfonds bijeengekomen, om te spreken over het risicodraagvlak van de deelnemers en de risicotolerantie in relatie tot het pensioen, dat is opgebouwd in de basisregeling van het pensioenfonds (DB-pensioen).

Deze inventarisatie van het risicodraagvlak en de risicotolerantie is input geweest voor de ALM-studie 2020. Bij de beoordeling van de resultaten van de ALM-studie 2020 zijn de uitkomsten van de inventarisatie meegenomen door het bestuur. De ALM-studie 2020 heeft geleid tot de vaststelling van een aangepast strategisch beleggingsbeleid.

In het kader van het project Toekomst is in 2022 een risicopreferentieonderzoek onder de deelnemers uitgevoerd. In 2023 is opnieuw een ALM-studie uitgevoerd, aan de hand van de uitkomsten is een nieuw strategisch beleggingsbeleid vastgesteld.

De risicohouding zoals die ten grondslag ligt aan het strategische beleggingsbeleid is weergegeven in de gekwantificeerde vastlegging, die bestaat uit:

- De korte termijn risicohouding die is omschreven als de grens van het vereist eigen vermogen met de daarbij behorende bandbreedte;
- De lange termijn risicohouding die is vastgelegd in de ondergrenzen voor uitkomsten van de haalbaarheidstoets.

De risicohouding wordt ten minste eenmaal per vijf jaar door het bestuur geëvalueerd.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

2.2.1. Kwalitatieve risicohouding

Het bestuur van het pensioenfonds heeft een risicobewuste houding. Het pensioenfonds streeft ernaar om de nominale aanspraken waardevast na te komen. Inflatie holt de waarde van de nominale uitkeringen uit en gezien het langetermijnkarakter van pensioenen is het belangrijk dat de koopkracht van het pensioen door middel van toeslagverlening zo veel mogelijk behouden blijft. Het nemen van beleggingsrisico is een voorwaarde om het streven naar koopkrachtbehoud te realiseren. Ook indien dit met zich meebrengt dat de nominale aanspraken op enig moment niet geheel na kunnen worden gekomen.

De mate van risicoacceptatie van het bestuur is onder andere gebaseerd op de volgende kwalitatieve overwegingen:

- Het pensioenfonds is een gesloten fonds. Er vindt geen premiebetaling plaats, waardoor er geen premiestuur meer aanwezig is. Dit vermindert de mogelijkheden om de financiële positie van het pensioenfonds op andere wijzen te sturen dan door middel van het beleggingsbeleid.
- Het totaal opgebouwde pensioen vormt na pensionering de belangrijkste bron van inkomen voor deelnemers van het pensioenfonds. Het belang van het Van Lanschot pensioen in het totale pensioeninkomen is afhankelijk van de leeftijd per 31 december 2019, de diensttijd bij Van Lanschot tot 31 december 2019 en het inkomen van de deelnemer.
- Kortingen op de opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane uitkeringen dienen zoveel mogelijk te worden voorkomen.
- Het pensioenfonds streeft naar een waardevast pensioen:
 - Het pensioenfonds hanteert daarom een dekkingsgraadafhankelijke indexatiestafel als leidraad voor toeslagverlening. De toeslagverlening, die volgt uit deze stafel, komt overeen met de wettelijk maximale toegestane toeslagverlening, gegeven de dekkingsgraad.
 - Een afgewogen balans tussen te nemen risico's en het naar verwachting te realiseren beleggingsrendement is noodzakelijk om op langere termijn invulling te kunnen geven aan de pensioenambitie. Bij het nastreven van de pensioenambitie dient het bestuur bereid te zijn om beleggingsrisico te nemen met als oogmerk een beleggingsrendement dat hoger is dan de risicovrije marktrente.
- Uit de risico-inventarisatie 2020 onder deelnemersvertegenwoordigers is het volgende gebleken:
 - Bij afwegingen tussen rendement en risico wordt beperkt meer naar risico gekeken dan naar rendement. De jongere deelnemersvertegenwoordigers zijn daarbij wat meer risicotolerant dan de oudere deelnemersvertegenwoordigers.
 - Voor oudere deelnemersvertegenwoordigers wegen kortingen het zwaarst. Deelnemersvertegenwoordigers accepteren beperkte kortingen. Oudere deelnemersvertegenwoordigers hebben hierbij aangegeven in slechte economische omstandigheden een jaarlijkse korting van circa 0,5% te accepteren, met een langjarige totale korting van circa 3,5%. Jongere deelnemersvertegenwoordigers hebben aangegeven in deze situatie een jaarlijkse korting van circa 2,5% te accepteren, met een langjarige totale korting van circa 9%.
 - Voor jongere deelnemersvertegenwoordigers weegt de mate van toeslagverlening het zwaarst. Het pensioenfonds zou moeten streven naar zoveel mogelijk

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

- koopkrachtbehoud (prijsinflatie). Daarbij bestaat bij jongere deelnemersvertegenwoordigers de wens om ten minste 60% van prijsinflatie, gemeten over 15 jaar, te ontvangen.
- De wens bestaat om te voorkomen dat de dekkingsgraad te veel daalt.
 - Bij een lagere startdekkingsgraad zou het risico gelijk moeten blijven of verlaagd moeten worden.
- In de zomer van 2022 heeft het bestuur een risicopreferentieonderzoek laten uitvoeren onder de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.
- De primaire doelstelling van dit onderzoek was om meer inzicht te krijgen in de voorkeuren van de deelnemers en pensioengerechtigden ten aanzien van het nieuwe pensioenstelsel. Uit dit onderzoek werd duidelijk dat de deelnemerspopulatie overwegend een hogere risicobereidheid heeft dan die van andere pensioenfonds.

De risicobereidheid kan worden beïnvloed door de actuele financiële positie van het pensioenfonds, maar ook door de horizon van het pensioenfonds. Periodiek wordt beoordeeld of de ambitie van het pensioenfonds nog haalbaar is, gegeven de financiële positie. Bij de keuze voor een bepaald beleid wordt niet alleen een verwachte ontwikkeling beoordeeld, maar worden ook scenario's die gunstiger of minder gunstig zijn dan de verwachte ontwikkeling in de afweging betrokken. De ambitie dient in de meeste scenario's te kunnen worden behaald.

Het bestuur verwacht de komende drie tot vijf jaren niet in staat te zijn om volledige toeslagen op basis van de prijsinflatie te verlenen.

Bij verbetering van de financiële situatie van het pensioenfonds, wordt bij voorkeur minder risico genomen omdat de ambitie dan in evenveel of meer gevallen haalbaar is met minder risico.

2.2.2. Kwantitatieve risicohouding

De risicohouding wordt geconcretiseerd door de vaststelling van bandbreedtes en risicogrenzen (het Vereist Eigen Vermogen (VEV), de grenzen van de haalbaarheidstoets en eigen risicorestricties). Bij een overschrijding vindt er een beleidsdiscussie plaats. Dit maakt het mogelijk om op een vooraf vastgelegde en objectieve manier te beoordelen of het risico hoger of lager mag zijn dan eerder werd bepaald of hoger of lager is dan vooraf is toegestaan. Bij overschrijding van risicogrenzen zal geen automatische aanpassing van beleid plaatsvinden, maar een kwalitatieve discussie, rekening houdend met de situatie en inzichten van dat moment.

Het bestuur heeft de volgende risicohouding (lange termijn) vastgesteld met betrekking tot het pensioenresultaat:

Ondergrens 1: Vanuit de situatie waarbij dekkingsgraad gelijk is aan Vereist Eigen Vermogen dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 90%.

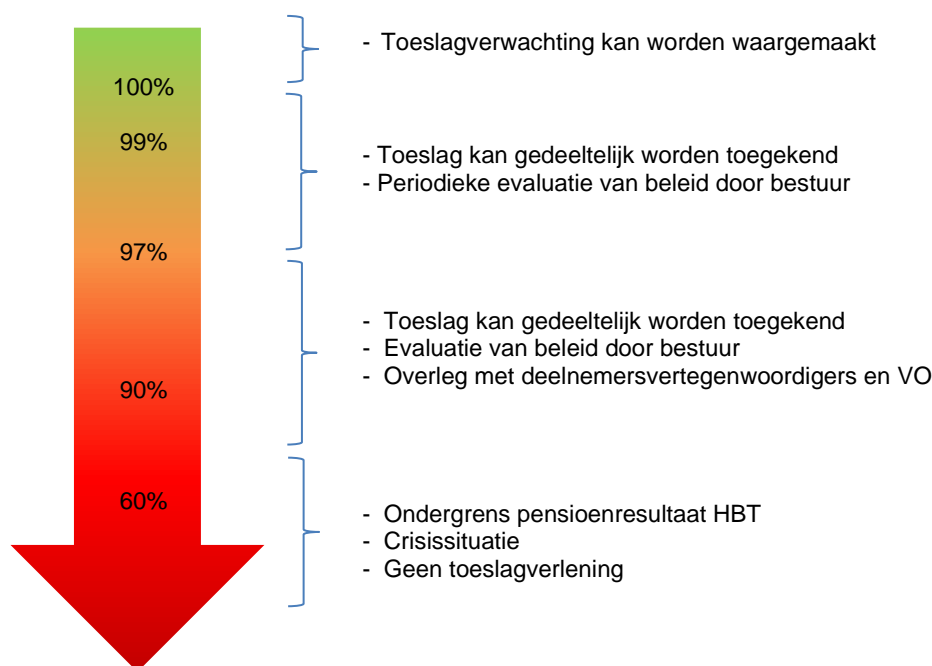
Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Ondergrens 2: Vanuit de feitelijke dekkinggraad dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 90%.

Ondergrens 3: Vanuit de feitelijke dekkinggraad dient de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een "slechtweers scenario" (lees: 5e percentiel) 35% te bedragen.

Het bestuur hanteert in aanvulling op de ondergrenzen de volgende communicatiestafel:

Pensioenresultaat

Bij de vaststelling van de ondergrenzen is rekening gehouden met de situatie per eind september 2020 en de voorgeschreven scenario'set zoals die door DNB gepubliceerd is voor Q4-2020. Indien er op enig moment in de tijd sprake is van een significant andere situatie of een significante andere voorgeschreven scenario'set kan dit reden zijn om de ondergrenzen te herijken.

Het bestuur heeft de volgende risicohouding (korte termijn) vastgesteld met betrekking tot het Vereist Eigen Vermogen: het Vereist Eigen Vermogen van het pensioenfonds mag niet lager zijn dan 11% en niet hoger dan 19%, met een streefniveau van 15%.

2.3. Opdrachtaanvaarding

In november 2015 heeft het bestuur op grond van artikel 102a sub 3 van de Pensioenwet voor het laatst de formele opdracht aanvaard voor de uitvoering van de door sociale partners aan het pensioenfonds opgedragen pensioenregelingen. In het kader van deze opdrachtaanvaarding heeft het bestuur de door sociale partners gemaakte afspraken aan de

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

doelstelling en de beleidsuitgangspunten van het pensioenfonds getoetst. Deze toetsing heeft zowel voor het pensioenfonds als geheel als voor de relevante beleidsgebieden apart plaatsgevonden. Daarbij zijn met name van belang:

- De toekomstbestendigheid en de evenwichtigheid van de afspraken.
- De administratieve en communicatieve uitvoerbaarheid van de afspraken.
- De financiële haalbaarheid van de afspraken en ambities.
- De uitkomsten van de haalbaarheidstoets.

2.4 Beëindiging uitvoeringsovereenkomst per 1 januari 2020

Het pensioenfonds heeft in het verleden met de vennootschap Van Lanschot Kempen N.V. en VLC & Partners een uitvoeringsovereenkomst afgesloten. Deze overeenkomsten zijn per 1 januari 2020 door Van Lanschot Kempen N.V. en VLC & Partners beëindigd.

Het bestuur van het pensioenfonds is met Van Lanschot Kempen N.V. en met VLC & Partners een beëindigingsovereenkomst overeengekomen.

In deze beëindigingsovereenkomsten zijn afspraken gemaakt over onder andere het beschikbaar stellen van werknemers voor de invulling van bestuurszetels of andere organen van het pensioenfonds, informatieverplichtingen en kosten die te maken hebben met de collectieve waardeoverdracht.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

3. Organisatie, beheer en interne controle

Toezicht	Bestuur & bestuurlijke gremia			Verantwoording
Raad van toezicht	Bestuur 5 leden			Verantwoordingsorgaan
	Dagelijks bestuur (DB)			
	Beleggingscommissie (BC) Externe leden			
	Risicomanagementcommissie (RMC) Extern lid Externe RM	Compliancefunctie	Privacy officer	Risicomanager (RM)
	Communicatiecommissie (CC) Extern lid Lid vanuit bestuursbureau			
	Uitbestedings- en IT-commissie (UIC) Externe leden Lid vanuit bestuursbureau			
	Toekomstcommissie			
Controle	Ondersteuning en uitvoering			
Accountant	Bestuursbureau			
Certificerend actuaris SFH en SFV AF	Pensioenuitvoeringsorganisatie			
Interne audit SFH en SFV IA	Adviserend actuaris			
Risicobeheer SFH RB en RM als RFV	Fiduciair beheerder			
	Custodian			
	Ondersteuning vermogensbeheer			
	Ondersteuning IT-gebied			

3.1. Organisatie pensioenfonds

3.1.1. Bestuur

Het pensioenfonds wordt bestuurd door een bestuur, bestaande uit vijf personen. Twee bestuurders worden voorgedragen door de ondernemingsraad namens de werknemers / (gewezen) deelnemers en één door de vennootschap namens de gewezen werkgever. Eén zetel is bestemd voor een afgevaardigde namens de pensioengerechtigden. Hiervoor kan de Vereniging van Gepensioneerden Van Lanschot (VvGvL) een voordracht doen en worden de pensioengerechtigden gevraagd om zich kandidaat te stellen. Bij meerdere geschikte kandidaten namens pensioengerechtigden, worden verkiezingen georganiseerd. Voorts benoemt het bestuur één onafhankelijk bestuurder als haar voorzitter. De door het bestuur te benoemen onafhankelijk bestuurder mag geen persoon zijn die directeur of commissaris of werknemer is van de vennootschap of een gelieerde onderneming. Het bestuur kan een of meer aspirant-bestuurders benoemen. Een aspirant-bestuurder heeft het recht de bestuursvergaderingen bij te wonen. De aspirant-bestuurder neemt geen deel aan de besluitvorming.

Bij de (her)benoeming wordt rekening gehouden met het feit dat de betreffende personen voldoen aan het functieprofiel bestuurs- en commissieleden en geschikt en voldoende

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

deskundig zijn met het oog op de belangen van de bij het pensioenfonds betrokken (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en overige aanspraakgerechtigden. Daarnaast wordt gekeken naar de toevoeging van de persoon op het gebied van diversiteit in het bestuur.

De samenstelling en geschiktheid respectievelijk deskundigheid van het bestuur dient verder te voldoen aan de criteria als vastgelegd in het geschiktheidsplan bestuur van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds kent een dagelijks bestuur (DB), bestaande uit de voorzitter en de vicevoorzitter.

Het pensioenfonds werkt met een reglement bestuur, waarin de taken en bevoegdheden van het bestuur en het dagelijks bestuur zijn opgenomen.

De processen binnen het pensioenfonds zijn beschreven in het strategisch beleggingsbeleid, het IRM-beleid, het communicatiebeleidsplan en overige beleidsplannen. .

Het bestuur komt ten minste één keer per twee maanden in vergadering bijeen.

3.1.2. Commissies

Om de werkzaamheden optimaal te kunnen uitvoeren heeft het bestuur commissies ingesteld die onder meer tot taak hebben besluiten die het bestuur moet nemen, voor te bereiden. Het bestuur wordt ondersteunt door de volgende commissies:

- beleggingscommissie (BC)
- risicomangementcommissie (RMC)
- communicatiecommissie (CC)
- uitbestedings- en IT-commissie (UIC)

Het dagelijks bestuur fungeert tevens als pensioencommissie.

In de commissies hebben in principe één of twee vanuit het bestuur afkomstige personen zitting plus ten minste één externe persoon. Bij de benoeming van commissieleden wordt rekening gehouden met het feit dat de betreffende personen voldoende deskundig zijn op het desbetreffende deelgebied.

De commissies worden bij voorkeur voorgezeten door een bestuurslid. In iedere bestuursvergadering doet de commissievoorzitter verslag van de lopende zaken in de betreffende commissie.

Op elke commissie is een reglement van toepassing, waarin onder meer de taken, bevoegdheden en samenstelling zijn opgenomen. Tevens kunnen ad-hoc-commissies worden ingesteld, zoals de jaarwerkcommissie en toekomstcommissie.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

3.1.3. Sleutelfuncties

Het bestuur heeft in het kader van artikel 26 IORP II besloten om de sleutelfuncties als volgt in te richten:

Sleutelrol	Houder	Naam	Intern of extern	Vervuller
Risicobeheer	Voorzitter risicomanagementcommissie	Hans Jacobs	Intern	- Risicomanager Bart Hulshof - Risicomanagementcommissie - Privacy officer Bart Hulshof - 2 ^e lijns Compliancefunctie
Actuariel	Certificerend actuaris	Pieter Heesterbeek	Extern	- Triple A
Interne audit	Externe	Gertjan Langelaan	Extern	- BDO

De volgende taken worden uitgevoerd in het kader van de sleutelfuncties:

Risicobeheerfunctie

De risicobeheerfunctie beoordeelt, monitort en rapporteert over het risicobeheersysteem. Met de risicobeheerfunctie wordt beoogd dat het pensioenfonds een totaalbeeld heeft van de verschillende risico's waaraan het pensioenfonds wordt blootgesteld. Dit betreft zowel financiële als niet-financiële risico's.

Het pensioenfonds heeft het risicomanagementbeleid schriftelijk vastgelegd en het pensioenfondsbestuur draagt zorg voor de uitvoering. Tenminste driejaarlijks wordt het risicomanagementbeleid geëvalueerd.

Naast de controlerende rol heeft de risicobeheerfunctie ook een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer. Bijvoorbeeld door advisering aan het bestuur over risicoblootstellingen bij mogelijke transacties van pensioenadministraties of vermogensbeheer, belangrijke beleggingsbesluiten die voorliggen en het identificeren van en adviseren over mogelijke toekomstige risico's, maar die wel al meegenomen dienen te worden in de besluitvorming.

De houder van de risicobeheerfunctie levert een belangrijke bijdrage aan de beheersing van de risico's en de rapportage hierover aan het bestuur.

Omdat de risicobeheerfunctie bij Pensioenfonds F. van Lanschot wordt uitgeoefend door een bestuurslid rapporteert de functiehouder tevens aan het intern toezichtsorgaan. De risicobeheerfunctie heeft geen betrokkenheid bij primaire processen en is geen lid van andere commissies dan de risicomanagementcommissie.

De invulling van de risicobeheerfunctie beperkt zich niet tot een toetsing of alle processtappen worden doorlopen, maar vraagt ook om inhoudelijke beoordeling van risico's.

Jaarlijks evalueert het bestuur (na overleg met de RvT) de sleutelfunctiehouder, waarbij onder andere zijn onafhankelijkheid en het uitvoeren van de dubbelrol door de sleutelfunctiehouder op de agenda wordt gezet en beoordeeld.

Actuariële functie

Het pensioenfonds heeft zijn beleid met betrekking tot actuariële activiteiten schriftelijk vastgelegd in de ABTN en het pensioenfondsbestuur draagt zorg voor uitvoering van dat beleid.

Tenminste driejaarlijks wordt het actuariële beleid geëvalueerd.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Er vindt samenwerking en informatie-uitwisseling plaats tussen de adviserend actuaris die de technische voorzieningen vaststelt en de houder van de actuariële sleutelfunctie.

De actuariële functie is belast met een deel van de actuariële activiteiten. Dit betreft in ieder geval:

- het houden van toezicht op de berekening van de technische voorzieningen;
- het beoordelen van de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de technische voorzieningen, waaronder in ieder geval wordt verstaan:
 - het beoordelen of de bij de berekening van de technische voorzieningen gehanteerde methodieken, onderliggende modellen en aannamen passend zijn;
 - het beoordelen of er voldoende gegevens worden gebruikt bij de berekening van technische voorzieningen en het beoordelen van de kwaliteit van die gegevens;
 - het toetsen van de bij de berekening van technische voorzieningen gehanteerde aannames aan de praktijk;
- het beoordelen van de algehele gedragslijn voor het aangaan van pensioenverplichtingen ingeval het pensioenfonds een dergelijke gedragslijn heeft;
- het beoordelen van de adequaatheid van de verzekeringsregelingen ingeval het pensioenfonds dergelijke verzekeringsreglementen heeft;
- het ertoe bijdragen dat het risicobeheer doeltreffend wordt toegepast.

Het berekenen van de technische voorzieningen behoort expliciet niet tot de actuariële functie en is functioneel gescheiden van de actuariële functie. Deze taak wordt in het jaarwerkproces uitgevoerd door de adviserend actuaris.

De actuariële functie kan bijdragen aan de eigenrisicobeoordeling wat betreft de verzekeringstechnische risico's.

De taken van de actuariële functie mogen in de praktijk geen adviserend of uitvoerend karakter krijgen. Het gaat uitsluitend om een controlerende rol die voldoende onafhankelijk van de uitvoerende werkzaamheden moet functioneren.

Een taak voor de certificerend actuaris is het beoordelen van de kwaliteit van de gegevens die worden gebruikt bij de berekening van de technische voorzieningen. Dat wordt gedaan door de accountant die het onderzoek naar de getrouwheid van de staten uitvoert en deze waarmerkt. Dit blijft ongewijzigd, deze taak wordt door de certificerend actuaris uitbesteed aan de accountant. De houder van de actuariële functie stelt vast of op grond van de door de accountant uitgevoerde controle voldoende zekerheid is verkregen over de kwaliteit van de gegevens die worden gebruikt bij de berekening van de technische voorzieningen.

De actuariële functiehouder rapporteert zijn bevindingen aan het bestuur en de RvT en heeft vanuit een zelfstandige positie de mogelijkheid om zijn bevindingen te rapporteren aan de externe toezichthouder, op het moment dat het idee bestaat dat hij door het bestuur onvoldoende gehoord wordt.

Interne auditfunctie

Het doel van de Interne Audit Functie (IAF) is het geven van (aanvullende) zekerheid aan het bestuur van het pensioenfonds, over de mate waarin de risico's, die de realisatie van doelstellingen of het voortbestaan van het pensioenfonds bedreigen, worden beheerst en het (vanuit haar natuurlijke adviesfunctie) geven van advies ter verbetering van de processen (inclusief het hiermee samenhangende geheel van risicobeheersings- en controlesystemen),

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

uitbestede werkzaamheden en governance (waaronder boardroom dynamics, risicomangement, compliance en actuariaat) binnen het pensioenfonds.

De sleutelfunctiehouder (SFH) Interne audit en de Sleutelfunctie vervuller (SFV) Interne audit vormen tezamen de IAF van het pensioenfonds. De SFH is verantwoordelijk voor de uitvoering van de taken van de IAF. De SFH wordt hierbij ondersteund door een SFV.

Het pensioenfonds heeft het beleid met betrekking tot de interne audit schriftelijk vastgelegd in een audit charter. Dit audit charter beschrijft het doel, de onafhankelijkheid, de scope, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de IAF. Het bestuur evalueert periodiek, tenminste jaarlijks, het functioneren van de IAF. Ten minste jaarlijks wordt het Audit Charter geëvalueerd.

De belangrijkste taak van de IAF is het periodiek evalueren van de adequaatheid en doeltreffendheid van de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de beheerste en integere bedrijfsvoering van een pensioenfonds, inclusief uitbestede werkzaamheden. Van de IAF wordt méér verwacht dan het enkel controleren of de procedures worden gevolgd. De IAF vormt het sluitstuk (de derde lijn) van alle waarborgen binnen een pensioenfonds wat betreft de beheerste en integere bedrijfsvoering.

De SFH rapporteert (vanuit zijn onafhankelijke positie) zijn bevindingen aan het bestuur en heeft een escalatielijn naar de Raad van Toezicht. De SFH heeft in sommige situaties de verplichting om zijn bevindingen te rapporteren aan de externe toezichthouder.

3.1.4. Bestuursbureau

Het pensioenfonds wordt ondersteund door een bestuursbureau. Het bestuursbureau ondersteunt het bestuur bij de dagelijkse gang van zaken, stuurt de externe partijen aan en adviseert mede over het beleid van het pensioenfonds.

Het bestuursbureau is verantwoording verschuldigd aan het dagelijks bestuur van het pensioenfonds en kan zich zo nodig laten bijstaan door externe deskundigen. De uitvoering van het bestuursbureau is uitbesteed aan het Algemeen Bestuursbureau voor Pensioenfondsen (ABB voor Pensioenfondsen).

Het bestuursbureau voorziet het bestuur van informatie die van belang is voor de beleidsvoorbereiding en een adequate besluitvorming.

Het bestuur laat zich door het bestuursbureau onder meer op de hoogte brengen van de volgende zaken:

- De ontwikkelingen op pensioengebied (waaronder begrepen wet- en regelgeving) en governance.
- De adviezen van de diverse commissies.
- Rapportages van de pensioenadministrateur.
- Ontwikkelingen bij het bestuursbureau.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Per 1 januari 2021 vervult het bestuursbureau een eerstelijnsrol in de compliancefunctie binnen het pensioenfonds. De taken die hieronder vallen zijn opgenomen in het compliance charter en bijbehorende compliance jaarplan. Het omvat onder andere

- Controleren gedragscodes bij uitbestede partijen.
- Controle op de naleving van het beheerste beloningsbeleid bij uitbestedingspartners.
- Opvragen en controleren klokkenluidersregelingen bij uitbestede partijen.
- Het bestuursbureau vraagt op en controleert de uitvraag inzake nevenfuncties.

Alle controles en ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving worden besproken in commissies en gerapporteerd aan het bestuur. De bevindingen worden gedeeld met de risicomanager (tweede lijn). Deze rapporteert vervolgens aan de risicomanagementcommissie, waarna een oordeel aan het bestuur wordt afgegeven.

Aangezien het bestuursbureau zichzelf niet kan controleren, wordt dit opgepakt door de risicomanager en de sleutelfunctiehouder risicobeheer.

3.1.5. Risicomanager

Het pensioenfonds maakt gebruik van een externe risicomanager in de rol van sleutelfunctie vervuller risicobeheer. De risicomanager ondersteunt en adviseert samen met de sleutelfunctiehouder risicobeheer het bestuur en de bestuurscommissies en coördineert en bewaakt een integrale toepassing van het risicomanagement. Ook de beleidsvoorbereiding die het integraal risicomanagement betreft en het organiseren van de jaarlijkse integrale risicobeoordeling behoren tot de taak van de risicomanager.

3.1.6. Ondersteuning vermogensbeheer

Het pensioenfonds wordt voor de controle op operationele zaken op het gebied van vermogensbeheer en custody ondersteund door AssetCare.

De ondersteuner vermogensbeheer ondersteunt het bestuur onder andere door de controle op:

- Rapportages van de custodian en de fiduciair manager.
- Periodieke look throughs.

3.1.7. Ondersteuning IT-risicomanagement

Het pensioenfonds wordt voor IT-risicomanagement ondersteund door Argis IT via het bestuursbureau. Argis ondersteunt op hoofdlijnen met de volgende taken en werkzaamheden:

- Review en update van het Informatiebeveiligingsbeleid.
- Toetsing IT-jaarplan aan de hand van Informatiebeveiligingsbeleid.
- Uitvoeren IT-risk assessment op fondsniveau.
- Periodieke test IT-controls uit het framework.
- Issuemanagement, opvolging van alle bevindingen.
- Plannen en uitvoeren BCP (inclusief IT-uitwijk).
- Review Assurance rapportages uitbestedingspartijen.
- Rapporteren IT-risk binnen riskrapportage.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

3.1.8 Privacy officer

Het pensioenfonds heeft Bart Hulshof aangesteld tot privacy officer. De werkzaamheden van de privacy officer zijn beperkt tot de AVG-werkzaamheden.

De privacy officer rapporteert aan de sleutelfunctiehouder risicobeheer.

3.1.9 Verantwoordingsorgaan

Het pensioenfonds heeft in het kader van artikel 33 PW (waarborging goed bestuur door intern toezicht) een verantwoordingsorgaan en een raad van toezicht ingesteld. Voor beide instituten zijn reglementen opgesteld met inachtneming van de statuten van het pensioenfonds en de wettelijke bepalingen.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit vier leden: twee namens de kring van (gewezen) deelnemers (benoemd door het bestuur na verkiezingen onder de (gewezen) deelnemers), één namens de vennootschap (voorgedragen door de Raad van Bestuur van de onderneming) en één namens de kring van pensioengerechtigden (voorgedragen door de Vereniging van Gepensioneerden Van Lanschot).

Het verantwoordingsorgaan is bevoegd jaarlijks een oordeel te geven over:

- Het handelen van het bestuur in algemene zin;
- Het door het bestuur gevoerde beleid in het afgelopen kalenderjaar;
- De beleidskeuzes die op de toekomst betrekking hebben;
- De naleving van de Code Pensioenfondsen door het bestuur.

Het verantwoordingsorgaan is in de gelegenheid advies uit te brengen over:

- Het beleid inzake beloningen (Vergoedingsregeling).
- De vorm, inrichting en samenstelling van het intern toezicht.
- De profielschets voor leden van de raad van toezicht.
- Het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure.
- Het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid.
- Gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds.
- Liquidatie, fusie of splitsing van het pensioenfonds.
- Het sluiten, wijzigen of beëindigen van de uitvoeringsovereenkomst.
- Het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm, bedoeld in artikel 18 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.
- Het bestuur van het pensioenfonds zal het verantwoordingsorgaan tijdig informeren, zodat het advies van het verantwoordingsorgaan van wezenlijke invloed kan zijn.

3.1.10. Raad van toezicht

Vanaf 1 juli 2020 maakt het pensioenfonds voor het intern toezicht gebruik van een raad van toezicht. De raad van toezicht heeft als taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. Het is belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur, en staat het bestuur met raad terzijde. De taken en bevoegdheden van de raad van toezicht zijn beschreven in het reglement van de raad van toezicht. De raad van toezicht legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en een samenvatting van het oordeel en de bevindingen worden in het jaarverslag opgenomen. De raad van toezicht bestaat uit drie

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

onafhankelijke, deskundige en gezaghebbende personen. De leden zijn op geen enkele wijze, anders dan uit hoofde van de raad van toezicht, betrokken bij het functioneren van het pensioenfonds.

3.1.11. Geschiktheid bestuursleden

Voor het bestuur is een geschiktheidsplan opgesteld op basis van het Besluit Uitvoering Pensioenwet. In het geschiktheidsplan is ten behoeve van individuele bestuursleden en voor het bestuur als geheel een opleidingsplan opgesteld.

Het opleidingsplan is mede gebaseerd op de uitkomsten van de zelfevaluatie van het bestuur en functioneringsgesprekken en gericht op behoud en onderhoud van deskundigheidsniveau A en het verder ontwikkelen van deskundigheidsniveau B, B+ en E. Deskundigheidsniveau A is gebaseerd op de door de Pensioenfederatie geformuleerde eindtermen.

Bestuursleden, en waar van toepassing commissieleden, volgen trainingen, seminars en dergelijke om te (blijven) voldoen aan de deskundigheidsvereisten. Ook voor de leden van het verantwoordingsorgaan bestaat de mogelijkheid om trainingen of opleidingen te volgen. Daarnaast verspreidt het bestuursbureau regelmatig informatie over pensioenactualiteiten en organiseert het pensioenfonds jaarlijks ten minste één gezamenlijke studie- / beleidsdag.

3.1.12. Zelfevaluatie

Jaarlijks houdt het bestuur een zelfevaluatie om het functioneren van het bestuur als geheel en de individuele bestuursleden te beoordelen. Naar aanleiding van de zelfevaluatie worden verbeterpunten benoemd, welke gedurende het jaar worden opgevolgd en indien van toepassing geïmplementeerd.

Beoordeling vindt plaats op basis van de beoordelingscriteria zoals geformuleerd door de Pensioenfederatie en door het bestuur vastgestelde aanvullende criteria. Het bestuur laat zich minimaal eens in de drie jaar voor de zelfevaluatie bijstaan door een externe deskundige.

3.2. Beheer

3.2.1. Uitbesteding

Het pensioenfonds beschikt over een uitbestedingsbeleid waarin de doelstelling en uitgangspunten van het beleid zijn opgenomen, en het uitbestedingsproces is beschreven waarin de eisen zijn opgenomen die aan de uitvoerders worden gesteld. Ook is hierin de continuïteit van het uitbestedingsproces en de controle van het (uitbestedings-)proces opgenomen.

- Het bestuursbureau is uitbesteed aan ABB voor Pensioenfondsen.
- De deelnemers- en rechtenadministratie alsmede de financiële administratie zijn uitbesteed aan een externe administrateur (AZL).
- Het beheer van het collectieve vermogen van het pensioenfonds is uitbesteed aan Van Lanschot Kempen Investment Management N.V. als fiduciair manager.
- De vermogensadministratie is uitbesteed aan Northern Trust.
- Als custodian treedt op Northern Trust.

Het uitbestedingsbeleid is opgenomen als bijlage 3 van deze ABTN.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

3.2.2. Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

In het kader van de bescherming van persoonsgegevens van de pensioendeelnemers en andere bij het pensioenfonds betrokken personen heeft het bestuur een privacybeleid opgesteld. Hierin staat hoe het pensioenfonds omgaat met persoonsgegevens. Om deze omgang ook te borgen binnen uitbestedingspartners, zijn er verwerkersovereenkomsten afgesloten met alle partijen die persoonsgegevens verwerken voor het fonds.

Het pensioenfonds houdt een register bij van alle persoonsgegevens die zij of haar uitbestedingspartners beheren en/of verwerken uit hoofde van de pensioenuitvoering.

Het pensioenfonds heeft het privacybeleid als ook haar privacystatement gepubliceerd op de website van het pensioenfonds.

De privacy officer van het pensioenfonds controleert de naleving van het privacybeleid van het pensioenfonds en rapporteert hierover naar het bestuur.

3.2.3. Managementinformatie

Voor de uitoefening van zijn taak beschikt het bestuur over onder andere de volgende (management)informatie:

- Maandrapportages en kwartaalrapportages inzake de beleggingen aangeleverd door de vermogensadministrateur, de adviserend actuaris en de custodian.
- Maand- en kwartaalrapportages en NFR-rapportages van de fiduciair manager.
- Op kwartaalbasis een managementrapportage met onder andere rapportage over de (niet-) financiële risico's, incidenten, begroting en overige zaken vanuit de sleutelfunctiehouder risicobeheer, de risicomanager, de risicomanagementcommissie en het bestuursbureau.
- Kwartaalrapportages en NFR-rapportages van de pensioenuitvoeringsorganisatie.
- SLA-rapportage van het bestuursbureau.
- Risicorapportages van de risicohouders.
- Rapportages van het verantwoordingsorgaan.
- Rapportages van de raad van toezicht.
- Jaarrapportage van de certificerend accountant.
- Jaarrapportage van de certificerend actuaris.
- Halfjaarlijkse rapportage van de sleutelfunctiehouder Actuarieel.
- Kwartaalrapportage van de sleutelfunctiehouder Interne audit.
- Kwartaalrapportage vanuit de ondersteuning inzake vermogensbeheer.

3.3. Beleid pensioenfonds

Het pensioenfonds heeft haar beleid vastgelegd in diverse beleidsdocumenten. In de ABTN wordt melding gemaakt van de belangrijkste beleidskeuzes van het pensioenfonds.

3.3.1. Integraal risicomanagementbeleid

De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het streven naar deze doelstelling gaat gepaard met het lopen van risico's. Dit dwingt het pensioenfonds tot een hoge mate van risicobewustzijn en een gedegen risicobeheersing van financiële en niet-financiële risico's. Het onder meer beschikken over een werkzaam risicomanagementsysteem (risicostrategieën, -processen

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

en -rapportageprocedures) is een kerntaak van pensioenfondsen en is als zodanig vastgelegd in de Pensioenwet.

Opzet en doelen

Het pensioenfonds heeft een integraal risicomanagementbeleid (IRM-beleid) ingericht, uitgaande van de missie, visie, strategie en doelstellingen van het fonds. Dit beleid is als bijlage 5 aan de ABTN toegevoegd. Het IRM-beleid biedt inzicht in:

- de verschillende risico's die het pensioenfonds loopt;
- het inzichtelijk maken in welke mate risico wenselijk / acceptabel is;
- overzicht bieden van de risico's om prioriteiten te kunnen stellen;
- mogelijkheden bieden om de risico's te beheersen tot naar een wenselijk niveau.

Integraal risicomanagement (IRM) is het middel om te zorgen dat de daadwerkelijke blootstelling aan risico's optimaal aansluit bij de wenselijke mate van blootstelling.

Integraal betekent hierbij:

- geïntegreerd in de dagelijkse uitvoering- en besluitvormingsprocessen van het pensioenfonds; en
- met betrekking tot de verschillende lagen van de organisatie;
- met het overzicht over het geheel van de risico's;
- rekening houdend met de onderlinge samenhang van (sommige) risico's.

Met integraal risicomanagement beoogt het pensioenfonds risicoprocessen, rapportages, methoden en technieken op elkaar te laten aansluiten en waar mogelijk te integreren zodat dit tot effectieve beheersing van risico's leidt. De doelstellingen die hierbij horen:

- **Kwaliteit besluitvorming.**
Integraal risicomanagement zorgt ervoor dat het bestuur risico-gewogen informatie ontvangt gebaseerd op de samenhang van alle risico's.
- **Bewuste risicosturing.**
Integraal risicomanagement stelt het fonds in staat om bewuster te sturen op risico's en risicospreiding. Welke risico's wil het fonds nemen en welke vermijden?
- **Voorkomen over- en onderbeheersing.**
Door interne beheersing expliciet te koppelen aan de risicobereidheid kan voorkomen worden dat het fonds een raamwerk optuigt dat te zwaar of te licht is.

Binnen het raamwerk dat met het IRM-beleid is opgesteld wil het fonds zich minimaal op het volwassenheidsniveau 3 bevinden. Volwassenheidsniveau 3 betekent dat het fonds gestructureerd met het risicomanagementproces omgaat en dat alles geformaliseerd is; opzet, bestaan en werking zijn aantoonbaar. Op verschillende onderdelen vindt al een periodieke evaluatie plaats (niveau 4).

IRM-proces

Het IRM-proces is vastgelegd in het IRM-beleid.

Risico's moeten in alle gevallen worden beheerst door het pensioenfonds. De volgende stappen worden hiervoor doorlopen:

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

- Risico-identificatie: het op basis van de strategie en doelstellingen identificeren van de potentiële risico's die de realisatie van de strategie en doelstellingen kunnen belemmeren.
- Risicobeoordeling: het analyseren, beoordelen en mogelijk kwantificeren van de (oorzaken van de) risico's.
- Risicoresponse: het bepalen van de maatregelen om met het risico om te gaan, waarbij opties zijn:
 - risicovermijding (stoppen met activiteiten),
 - risico-acceptatie (geen maatregelen),
 - risicobeheersing (beheersingsmaatregelen / controls), of
 - risico delen (herverzekerden).
- Implementatie: het daadwerkelijk inrichten, implementeren en verankeren van de maatregelen.
- Bewaken & rapporteren: het gedurende het gehele risicomanagementproces bewaken en verantwoording afleggen over de kwaliteit en voortgang.
- Jaarlijkse evaluatie door het bestuur en RvT van het risicomanagementproces.

De beheersmaatregelen kunnen 'hard' van aard zijn (bijvoorbeeld in de vorm van beleidsnormen, procedures en governance) of zacht van aard zijn (bijvoorbeeld in de vorm van gedrag en cultuur).

De risico's die het pensioenfonds onderkent zijn:

- Strategische risico's: risico's die (grote) impact kunnen hebben op het fonds en vooraf moeilijk te kwantificeren zijn. Het is van groot belang deze te onderkennen, kwalitatief te normeren, periodiek te monitoren en te evalueren.
- Financiële risico's: risico's die van invloed zijn op de financiële situatie. Financiële risico's zijn te kwantificeren op basis van eigen normen en FTK-eisen.
- Niet-financiële risico's; risico's die de operationele bedrijfsvoering in gevaar brengen. Niet-financiële risico's zijn deels te kwantificeren en deels kwalitatief te normeren. De niet-financiële risico's zijn verder opgedeeld naar:
 - Operationele risico's
 - IT- & Datarisico's
 - Juridische risico's
 - Compliance & Integriteitsrisico's
 - Communicatierisico's
 - ESG-risico's
- Integriteitsrisico's: risico's die zowel een financiële impact als een reputatie impact kunnen hebben op het fonds en daarmee het voortbestaan in gevaar brengen. Integriteitsrisico's zijn kwalitatief te normeren.

Naast de IRM-processtappen zijn interne en externe analyses en rapportages beschikbaar waarmee inzicht wordt gegeven in het risicoprofiel en de beheersing van de risico's. Waar nodig wordt aanvullend gerapporteerd in separate rapportages over specifieke onderwerpen. Voor deze rapportages geldt dat de totstandkoming van deze rapportages een integraal onderdeel uitmaakt van het risicomanagementproces van het fonds.

De rapportages waarvan het pensioenfonds gebruikmaakt:

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

- Risico- en SLA-rapportages van uitbestedingspartijen
- ISAE 3402 / 300 Type II
- Risicomanagementparagraaf jaarwerk
- ALM-studie
- Rapportages sleutelfunctiehouders
- Rapportages compliancefunctie
- Rapportages privacy officer
- Accountantsverslag
- Rapport certificerend actuaris
- Vermogensbeheerrapportages
- Rapportages ondersteuning vermogensbeheer

Het integraal risicoraamwerk is leidend bij de inrichting van het risicomanagement en borgt de onderlinge samenhang bij de verdere uitwerking en inrichting van de risicogovernance. Concreet is het IRM-beleid vertaald in een risicomatrix die integraal door het bestuur wordt onderhouden. De matrix geeft het bestuur en de andere stakeholders binnen of buiten het pensioenfonds snel en adequaat inzicht in de risico's en samenhang van de risico's van het pensioenfonds.

Governance

De basis voor het inrichten van het IRM van het fonds is een heldere en passende verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Hierbij wordt, gebaseerd op het zogenaamde principe van 'Three lines of defence', onderscheid gemaakt naar risico-eigenaren (eerste lijn), controlefunctie (tweede lijn) en interne audit (derde lijn). Het risicomanagementproces wordt periodiek geëvalueerd door het bestuur en Rvt .

Het IRM-proces binnen van PVL kent de volgende betrokkenen:

Functie	Werkzaam voor	Taken en verantwoordelijkheden (RACI)
Bestuur eerste lijn	PVL	Eindverantwoordelijk voor het gehele risicomanagement inclusief compliance. Het bestuur is onder andere verantwoordelijk voor de vaststelling van het risicobeleid, risicostrategie, risicoprofiel, risicobereidheid, de implementatie van het risicoraamwerk en het uitvoering geven aan het risicomanagementproces.
Commissies eerste lijn <i>DB</i> <i>BC</i> <i>CC</i> <i>UIC</i>	PVL	Ondersteunt het bestuur door middel van (gevraagd en ongevraagd) advies, monitoring en/of uitvoering ten aanzien van de aandachtsgebieden binnen het voor die commissie relevante domein. De commissies hebben een beleidsvoorbereidende taak en worden hierbij ondersteund door het bestuursbureau, de fiduciair manager en de risicomanager.
Bestuursbureau eerste lijn	Bestuursbureau, werkend voor PVL	Responsible voor het ondersteunen van de IRM-governance waar gewenst en in termen van vastlegging, actie uitvoering en actiemonitoring.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Uitbestedingspartners eerste lijn VLK IM AZL NT Overige leveranciers	Eigen organisatie	Responsible voor het aanleveren van driver-informatie, verantwoordelijk voor de juistheid, volledigheid en tijdigheid hiervan plus de implementatie van beheersmaatregelen tot acceptatieniveau PVL. De manager wordt daarnaast consulted of informed daar waar benodigd.
Sleutelfunctie risicobeheer tweede lijn	PVL	Ziet toe op de naleving van het integraal risicomanagement en compliance vanuit een onafhankelijke rol.
RMC tweede lijn	PVL	Het bestuur inzicht bieden in risico's voor het fonds en over de opzet en werking van beheersmaatregelen. Adviseren en beleidsvoorbereiding met betrekking tot IRM.
Sleutelfunctie Actuarieel tweede lijn	PVL	De sleutelfunctiehouder en -vervuller vervullen hun eigen taken en worden consulted of informed daar waar benodigd.
Sleutelfunctie Interne audit derde lijn	PVL	De sleutelfunctiehouder en -vervuller vervullen hun eigen taken en worden consulted of informed daar waar benodigd.
Adviseur actuaaris	Adviseur, werkend voor PVL	Ondersteunt en adviseert de risico-eigenaar 'biometrische risico's' in de uitvoering van zijn of haar IRM activiteiten.
Certificerend actuaaris en accountant	Adviseur, werkend voor PVL	In opdracht van het bestuur voeren de waarmerkend actuaaris en certificerend accountant de jaarlijkse controles in het kader van de jaarrekeningcontrole uit.
Raad van toezicht	PVL	toezicht houden op de opzet, werking en effectiviteit van het risicoraamwerk en de interne beheersing.

3.3.2. Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid wordt jaarlijks vastgesteld door middel van een beleggingsplan. In hoofdstuk 6 van de ABTN is een uitgebreide toelichting op het beleggingsbeleid opgenomen.

3.3.3. Communicatiebeleid

Het communicatiebeleid is vastgelegd in een communicatiebeleidsplan. Het beleidsplan beoogt inzicht te geven in de doelstelling van de communicatie van het pensioenfonds, de communicatieprocessen richting de onderscheiden deelnemersgroepen, en de communicatiemiddelen.

De prioriteiten en doelstellingen voor het komende jaar worden opgenomen in een actieplan communicatie.

3.3.4. Integriteitbeleid

Het pensioenfonds beschikt over een integriteitsbeleid. Aan het integriteitsbeleid zijn een aantal bijlages toegevoegd:

- systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA)
- gedragscode
- regeling incidenten en misstanden
- meldingsplicht datalekken

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Alle verbonden personen tekenen bij aanvang van hun werkzaamheden dat ze kennis hebben genomen van het Integriteitsbeleid. Jaarlijks moet een verklaring van naleving van de gedragscode worden ondertekend.

Het pensioenfonds voert iedere twee jaar een risicoanalyse uit in het kader van integriteit en mogelijke belangenverstrengeling.

De vertrouwelijkheid van de deelnemersgegevens is gewaarborgd doordat van de uitbestedingspartijen wordt verlangd dat zij beschikken over een minimaal gelijkwaardige gedragscode. Bovendien is met de betreffende uitbestedingspartijen een verwerkersovereenkomst in het kader van AVG afgesloten.

3.3.5. Interne controle

De bevoegdheden van het bestuur, het bestuursbureau, de fiduciair manager en de externe administrateur ten aanzien van financiële transacties zijn vastgelegd in overeenkomsten met de betrokkenen.

De interne controle is zoveel mogelijk gewaarborgd door de volgende maatregelen van interne controle:

- Het beschermen van systemen en eigendommen door middel van procuratieregelingen, toegangsbeveiliging en beleggingsrichtlijnen.
- Het aanbrengen van functiescheidingen.
- Het afbakenen van bevoegdheden door het beperken van het aantal bevoegdheden per persoon en het beperken van het aantal personen per bevoegdheid.
- Veiligstelling van gegevens door middel van maatregelen op het gebied van hard- en software en organisatie (ook bij de pensioenuitvoeringsorganisatie en andere uitbestedings- en samenwerkingspartijen).
- Controles door externen / de derde lijn op uitgevoerde processen.

3.3.6. Crisisplan

Het pensioenfonds beschikt over een crisisplan (bijlage 4). Hierin is vastgelegd hoe het bestuur handelt als het pensioenfonds in een crisissituatie terecht komt. In het plan is onder andere vastgelegd:

- Wat door het bestuur wordt verstaan onder een crisissituatie.
- De organisatie van een crisisteam.
- De te doorlopen crisisprocedure.
- De beschikbare maatregelen, mate van inzetbaarheid en financiële effecten van deze maatregelen.
- De wijze waarop het bestuur omgaat met evenwichtige belangenbehartiging.
- De wijze waarop de communicatie over het crisisplan en tijdens een crisissituatie plaatsvindt.
- Het besluitvormingsproces tijdens een crisissituatie.

De in het crisisplan beschreven maatregelen geven onder meer een mogelijke inzet van sturingsmiddelen tijdens een crisis weer. Dit wil niet zeggen dat het bestuur in geval van een crisis dit plan exact zal uitvoeren. In het geval van een crisis zal het bestuur weloverwogen

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

beslissen of en in welke mate uitvoering zal worden gegeven aan de maatregelen. Het is immers vooraf onmogelijk om alle facetten van een crisissituatie volledig in te schatten. Het crisisplan wordt jaarlijks getoetst op actualiteit en indien nodig aangepast.

3.3.7. Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets geeft op basis van een stochastische analyse inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet van het pensioenfonds, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. De haalbaarheidstoets wordt gebaseerd op een uniforme scenario'set, die door DNB beschikbaar wordt gesteld.

Met de aanvangshaalbaarheidstoets wordt getoetst of:

- Het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau boven de vastgestelde ondergrenzen blijft. Deze ondergrenzen moeten binnen de risicohouding van het pensioenfonds passen (conform artikel 102a PW).
- Het pensioenresultaat op fondsniveau in een slechtweersscenario niet te veel afwijkt van het verwachte pensioenresultaat, waarbij het bestuur hiervoor de maximale afwijking kiest.
- Het pensioenfonds voldoende herstelcapaciteit heeft om naar verwachting vanuit de situatie dat aan de vereisten voor het Minimaal Vereist Eigen Vermogen wordt voldaan, binnen de looptijd van het herstelplan aan de vereisten voor het Vereist Eigen Vermogen te voldoen.

Voorafgaand aan de aanvangshaalbaarheidstoets wordt, ná overleg met de vertegenwoordigers (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en in overleg met het verantwoordingsorgaan, door het bestuur de risicohouding vastgesteld.

Na de vaststelling van de risicohouding en de daarbij te hanteren ondergrenzen (zoals benoemd in 2.3.2) wordt de aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd.

De uitkomsten van de aanvangshaalbaarheidstoets worden met de vertegenwoordigers van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en het verantwoordingsorgaan besproken. Indien de ondergrenzen worden overschreden gaat het bestuur in overleg met de vertegenwoordigers van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden om de eventuele vervolgstappen te bespreken.

De eerste aanvangshaalbaarheidstoets is uitgevoerd in verband met de invoering van het nFTK en vóór 1 oktober 2015 ingediend bij DNB. In 2019 zijn de consequenties van het worden van een gesloten pensioenfonds vastgesteld. In 2020 is na uitvoering van de ALM-studie een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd als gevolg van significante wijzigingen door de sluiting van het pensioenfonds. Deze aanvangshaalbaarheidstoets gaf geen aanleiding om de in 2015 vastgestelde grenzen aan te passen. De risicohouding is in paragraaf 2.2 opgenomen.

Sinds 2016 voert het pensioenfonds jaarlijks een haalbaarheidstoets uit en rapporteert de uitkomsten hiervan uiterlijk 30 juni van het lopende boekjaar aan DNB. De resultaten van de haalbaarheidstoets worden besproken met het verantwoordingsorgaan. Indien de ondergrenzen worden overschreden gaat het bestuur in overleg met het verantwoordingsorgaan om de eventuele vervolgstappen te bespreken.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Op het moment dat het bestuur van mening is dat de ondergrenzen aangepast moeten worden, kan het bestuur de risicohouding na overleg met het verantwoordingsorgaan aanpassen.

Het pensioenfonds neemt de belangrijkste informatie uit de (aanvangs)haalbaarheidstoets op in het jaarverslag van het pensioenfonds.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

4. Pensioenregeling

4.1. Aangesloten ondernemingen

Het pensioenfonds voert de pensioenregelingen uit, die tot 31 december 2019 van toepassing waren voor medewerkers van Van Lanschot Kempen N.V, VLC & Partners en gelieerde ondernemingen.

Een onderneming wordt in dit kader als gelieerde onderneming aangemerkt, als de Raad van Bestuur de onderneming voor 31 december 2019 tot gelieerde onderneming heeft verklaard en dat door het bestuur van het pensioenfonds is geaccepteerd. De wederzijdse verantwoordelijkheden, bevoegdheden, rechten en (financiële) plichten zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst met de vennootschap en met eventueel gelieerde ondernemingen en in de beëindigingsovereenkomst per 1 januari 2020.

4.2. Deelnemerschap

Per 31 december 2019 zijn de uitvoeringsovereenkomsten door Van Lanschot Kempen N.V en VLC & Partners beëindigd. Deze beëindiging heeft onder andere tot gevolg dat er geen actieve opbouw van pensioenen meer plaatsvindt bij het pensioenfonds, met uitzondering van de premievrije voortzetting van pensioenopbouw voor per 31 december 2019 aanwezige zieken en arbeidsongeschikten.

Het pensioenfonds voert de Pensioenregeling 2015 uit en administreert en verzorgt de uitkeringen aan nagelaten betrekkingen van overleden deelnemers, ex-partners, (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, gemoeid met aanspraken en rechten, opgebouwd onder Pensioenregeling 2015 en eerdere bij de vennootschap afgesloten pensioenregelingen.

4.3. De inhoud van de pensioenregeling

De Pensioenregeling 2015 is van kracht sinds 1 januari 2015 en voor het laatst aangepast per 1 januari 2024.

De basispensioenregeling is een uitkeringsovereenkomst in de zin van de Pensioenwet, met voorwaardelijke toeslagverlening. De opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten kunnen worden verlaagd. Voor de per 31 december 2019 zieke deelnemers en arbeidsongeschikten wordt de pensioenopbouw in de basispensioenregeling tijdens arbeidsongeschiktheid premievrij voortgezet. Deze voortzetting vindt plaats op basis van de tot 31 december 2019 van toepassing zijnde basispensioenregeling (Pensioenregeling 2015).

Het pensioenfonds heeft in 2022 besloten om automatische waardeoverdrachten uit te voeren in de zin van de Wet waardeoverdracht klein pensioen.

De excedentregeling is per november 2020 vervallen bij het pensioenfonds.

De vennootschap Van Lanschot Kempen N.V en VLC & Partners hebben verzocht tot een collectieve waardeoverdracht van het excedentkapitaal naar de nieuwe uitvoerder van de pensioenregeling van Van Lanschot Kempen N.V. Voor de per 31 december 2019 arbeidsongeschikte deelnemers aan de excedentregeling wordt de pensioenopbouw in de excedentpensioenregeling tijdens arbeidsongeschiktheid premievrij voortgezet bij de nieuwe

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

uitvoerder. Deze voortzetting vindt plaats op basis van de tot 31 december 2019 van toepassing zijnde excedentpensioenregeling (Pensioenregeling 2015). Voor deelnemers die op 31 december 2019 ziek waren en in 2020 of 2021 arbeidsongeschikt werden en recht kregen op premievrijstelling volgens de excedentregeling conform het pensioenreglement 2019 werd de pensioenopbouw in de excedentpensioenregeling tijdens arbeidsongeschiktheid premievrij ook voortgezet bij de nieuwe uitvoerder.

5. Voorzieningen, reserves en weerstandsvermogen

Voor de in eigen beheer gehouden verplichtingen houdt het pensioenfonds de volgende voorzieningen en reserves aan.

5.1. Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen (VPV) wordt vastgesteld met inachtneming van de actuariële grondslagen en veronderstellingen zoals hierna omschreven. De VPV wordt gebaseerd op de tot de balansdatum verkregen aanspraken op pensioen. De VPV wordt zodanig vastgesteld dat zij naar verwachting toereikend is ter dekking van de verplichtingen van het pensioenfonds.

Jaarlijks wordt door de certificerend actuaris getoetst of de VPV toereikend is.

De aan de berekeningen van de pensioenverplichtingen ten grondslag liggende actuariële berekeningen en veronderstellingen zijn:

- Rekenrente: Rentetermijnstructuur op basis Ultimate Forward Rate (UFR), gepubliceerd door De Nederlandsche Bank, geldend per berekeningsdatum.
- Overlevingskansen: Voor mannen en vrouwen worden de sterftekansen ontleend aan de prognosetafel AG2022 met leeftijdsafhankelijke correctiefactoren op basis van ervaringssterfte 2022 op basis van inkomensklassen.
- Voor de pensioendatum wordt de partnerfrequentie bepaald op basis van de gehuwdheidsfrequentietabel CBS 2022 incl. samenwonend, met een frequentie van 100% op de pensioeningangleeftijd.
- Leeftijdsverschil: Voor wat betreft het partnerpensioen wordt verondersteld dat de man drie jaar ouder is dan de vrouw en de vrouw één jaar jonger dan de man.
- Wezenpensioen: De voorziening voor wezenpensioen is gelijk aan 0,1% van de VPV voor levenslang ouderdompensioen van niet gepensioneerden. Bij een ingegaan wezenpensioen wordt voor wezen jonger dan 18 jaar aangenomen dat het wezenpensioen voortduurt tot de 18-jarige leeftijd; voor wezen ouder dan 18 jaar wordt verondersteld dat het wezenpensioen voortduurt tot de 27-jarige leeftijd.
- Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid: Voor deelnemers van wie de pensioenopbouw in de basisregeling wegens arbeidsongeschiktheid wordt voortgezet, wordt de voorziening pensioenverplichtingen gelijk gesteld aan de contante waarde van de bereikbare pensioenaanspraken.
- Toekomstige uitkeringskosten: Vanaf 1 januari 2020 is de kostenvoorziening gesplitst in een variabel deel van 3,0% van de netto technische voorziening en een vast deel (restant) ter financiering van de resterende werkelijke kosten in enig jaar. Het vaste deel is op 1 januari 2023 gelijk aan 0,5% van de netto technische voorziening per 31 december 2022. Jaarlijks wordt het vaste deel van de technische voorziening

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

berekend in euro's. Jaarlijks valt een deel van de vaste kostenvoorziening vrij zodanig dat het resultaat op kosten nihil is.

- Uitbetalingswijze: Voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen wordt ervan uitgegaan dat de pensioenen achteraf in maandelijkse termijnen worden uitbetaald. Er is derhalve geen rekening gehouden met verschuldigd pensioen of pensioentegoed.
- Leeftijd en duur: De leeftijd en duur worden in jaren, maanden en dagen nauwkeurig bepaald. Deelnemers met een geboortedag voor de 16^e worden verondersteld geboren te zijn op de 1^e van de geboortemaand. Deelnemers met een geboortedag op of na de 16e worden verondersteld geboren te zijn op de 1e van de maand volgend op geboortemaand.

Het bestuur evalueert een maal in de twee jaar de actuariële grondslagen. Het bestuur behoudt zich het recht om bij bijzondere omstandigheden eerder dan het eerstvolgende evaluatiemoment één of meerdere van haar actuariële grondslagen aan te passen.

Evaluatiecyclus actuariële grondslagen		
Grondslag	Laatste evaluatiemoment	Eerstvolgende evaluatiemoment
Rekenrente	2020	n.v.t.
Overlevingstafel	2022	2024
Ervaringssterfte	2022	2024
Partnerfrequenties	2022	2024
Leeftijdsverschil man / vrouw	2022	2024
Opslag wezenpensioen	2022	2024
Kostenvoorziening	2022	2024

5.2. Algemene reserve

Ter dekking van algemene risico's en beleggingsrisico's, houdt het pensioenfonds een algemene reserve aan. Jaarlijks muteert deze reserve met het saldo van de rekening van baten en lasten.

Het beleid van het pensioenfonds is erop gericht een algemene reserve ter grootte van minimaal het Vereist Eigen Vermogen te hebben dan wel te verkrijgen, zoals vastgelegd in artikel 132 van de Pensioenwet. Voor de bepaling van het Vereist Eigen Vermogen worden rekenregels toegepast zoals opgenomen in het standaardmodel, zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Het bestuur toetst jaarlijks of het standaardmodel passend is voor de bepaling van het Vereist Eigen Vermogen en een juiste weergave is van het risicomodel van het pensioenfonds.

Ten minste jaarlijks wordt getoetst in hoeverre het gevoerde beleid tot de gewenste resultaten leidt. Hierbij wordt de algemene reserve in elk geval getoetst aan het Minimaal Vereist Eigen Vermogen en het Vereist Eigen Vermogen.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

In hoofdstuk 2.2.2. is de risicohouding beschreven. Onderdeel van deze risicohouding is een bandbreedte van het Vereist Eigen Vermogen. Het Vereist Eigen Vermogen voor risico fonds bedroeg per 31 december 2022 15,2% % van de VPV risico fonds.

Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen voor risico fonds als bedoeld in artikel 131 van de Pensioenwet bedroeg per 31 december 2022 4,0% van de VPV risico fonds.

5.3 Vaststelling beleidsdekkingsgraad en maanddekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad (gemiddelde dekkingsgraad over de afgelopen 12 maanden) is de leidraad voor het beleid van het bestuur voor onder andere toeslagverlening van en het verlenen van kortingen.

Voor de bepaling van de dekkingsgraad die maandelijks aan DNB wordt gerapporteerd maakt de pensioenuitvoeringsorganisatie een berekening van de voorziening (VPV) en de vermogensadministrateur bepaalt de waarde van de beleggingen.

Vaststelling maandelijkse VPV

De maandelijkse VPV wordt vastgesteld op basis van de administratie op de daadwerkelijke berekeningsdatum.

Daarna worden aan deze VPV nog een aantal posten toegevoegd (de extracomptabele voorzieningen): een opslag i.v.m. het wezenpensioen van 0,1% over het levenslang ouderdompensioen van de niet-gepensioneerden.

Maandelijks wordt de uitkeringenstroom en de berekening van de technische voorziening gecontroleerd door de adviserend actuaris . Deze levert tevens maandelijks een overzicht van de kasstromen op. Relatief kleine afwijkingen (tot 0,2%) tussen de door de pensioenuitvoeringsorganisatie en de adviserend actuaris berekende maandvoorziening worden geaccepteerd. Bij grotere afwijkingen wordt aanvullend onderzoek gedaan.

Vaststelling waarde beleggingsportefeuille

De vermogensadministrateur levert voor de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad een overzicht met de definitieve koersen van de beleggingen in de portefeuille per ultimo maand.

Dit overzicht wordt beschouwd als 'voorlopig', omdat niet alle fondsen een koers per ultimo maand hebben.

Berekening beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad wordt berekend door het totaal van de maanddekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden te delen door 12.

Als er een correctie plaatsvindt op een van de maanddekkingsgraden dan wordt deze correctie ook doorgevoerd in de berekening van de beleidsdekkingsgraad.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

6. Beleggingsbeleid

Het door het pensioenfonds te voeren beleggingsbeleid wordt bepaald door langetermijnoverwegingen, waarbij ook rekening wordt gehouden met de horizon van het pensioenfonds. Op grond hiervan wordt een beleid gevoerd dat erop gericht is om de juiste balans te bewaren tussen het aanvaarden van beperkte risico's en het streven een rendement te realiseren benodigd voor het realiseren van de pensioenambitie. Bij de bepaling van het risicobeleid tracht het bestuur vooral te voorkomen dat de dekkingsgraad te ver daalt (een dekkingsgraad van 90% wordt als belangrijke signaleringsgrens gezien) en de kans op en de omvang van mogelijke kortingen op aanspraken, pensioenen en opbouw te groot wordt.

Bij de inrichting van het beleggingsbeleid hanteert het pensioenfonds het 'matching & returnconcept'. Het pensioenfonds ziet dit als het meest doelmatige financiële concept. Hierbij worden de twee belangrijkste activiteiten, het beheer van de pensioenverplichtingen en 'geld verdienen' met het nemen van beleggingsrisico's gescheiden uitgevoerd.

Dit resulteert in twee afzonderlijke beleggingsportefeuilles – een matchingportefeuille en een returnportefeuille. De opsplitsing naar een matching- en returnportefeuille biedt transparantie en een hoge mate van sturingskracht en doelmatigheid.

Voorts zijn bij de inrichting van het beleggingsbeleid de beleggingsbeginselen van belang (zie bijlage 1), alsmede de prudent person regels (art. 135 PW en art. 13 Besluit FTK).

6.1. Beleggingsdoelstelling

De doelstelling van het pensioenfonds is het kunnen bieden van een waardevast pensioen met een acceptabel risico. Hierbij staat de risicohouding van het pensioenfonds centraal.

6.2. Het strategische beleggingsbeleid

Om de beleggingsdoelstelling te bereiken heeft het bestuur van het pensioenfonds een strategisch beleggingsbeleid vastgesteld, waaronder wordt verstaan de vaststelling en vastlegging van het doel en de stijl van het beleggingsbeleid, de strategische beleggingsportefeuille en bandbreedtes, het risicobeheer, alsmede de benchmarks en de selectie en aanstelling van de fiduciair manager en/of vermogensbeheerder(s), het toetsen en evalueren van het gevoerde en te voeren beleid van de fiduciair manager, het onderhouden van contacten met adviseurs en het bijhouden van beleggingstechnische kennis. De fiduciair manager is verantwoordelijk voor de operationele uitvoering van het beleggingsbeleid.

Het strategische beleid kan op voorstel van de beleggingscommissie en na goedkeuring door het bestuur worden bijgesteld.

Het strategische beleid wordt vertaald in een strategische assetallocatie inclusief minimum en maximum allocaties. Dit is neergelegd in zogenaamde beleggingsrichtlijnen.

Het bestuur behoudt zich het recht voor om bij bijzondere omstandigheden af te wijken van haar beleggingsrichtlijnen.

De strategische assetallocatie is weergegeven in bijlage 1.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

6.3. Organisatie rondom beleggingen

Het beheer van de beleggingsportefeuille vindt plaats bij de fiduciair manager. Jaarlijks worden met de fiduciaire vermogensbeheerder Beleggingsrichtlijnen overeengekomen als onderdeel van de met de partij gesloten beheerovereenkomst. De Beleggingsrichtlijnen gelden als het formele mandaat van de fiduciaire vermogensbeheerder voor de uitvoering van het beleggingsplan en -beleid. Naast deze kaders is voorzien in een Service Level Agreement (SLA).

De fiduciair manager is binnen de in de richtlijnen geformuleerde randvoorwaarden vrij in de wijze van belegging en herbelegging. De fiduciair manager is verantwoordelijk voor het verzamelen, administreren en rapporteren over de beleggingen aan bestuur en beleggingscommissie.

De beleggingscommissie is belast met het toezicht op het beheer. De beleggingscommissie ontvangt daartoe maandelijks een rapportage van de fiduciair manager, ieder kwartaal een dashboardrapportage van de adviserend actuarisen rapportages van de vermogensadministrateur. De beleggingscommissie rapporteert op haar beurt aan het bestuur in de reguliere bestuursvergaderingen. De beleggingscommissie heeft geen bevoegdheid om zelfstandige besluiten te nemen of opdrachten te geven ten aanzien van het beleggingsbeleid.

De beleggingscommissie wordt voor het toezicht op het vermogensbeheer ondersteund door een externe deskundige partij, AssetCare. Deze partij beoordeelt de rapportages van VLK IM en de fiduciair manager en monitort of de operationele afspraken en besluiten conform afspraak worden uitgevoerd.

6.4. Beleggingscyclus

Minimaal een keer per drie jaar voert het pensioenfonds een ALM-studie¹ uit. Dit is de basis voor het vaststellen van de strategische normportefeuille. De strategische normportefeuille geeft de langetermijnverdeling van het vermogen over de matchingportefeuille, returnportefeuille en beleggingscategorieën weer; daarnaast worden in de strategische normportefeuille ook de langetermijntargets voor de rente- en valuta-afdekking opgenomen. Naast de strategische wegingen worden tevens begrenzingsen geformuleerd rond de strategische wegingen. De begrenzingsen zijn een reflectie van de risicohouding van het pensioenfonds en de beleggingsbeginselen.

Jaarlijks wordt door het pensioenfonds een beleggingsplan voor het komende jaar opgesteld, resulterend in een normportefeuille. Deze normportefeuille dient consistent te zijn met de strategische normportefeuille. Op basis van de marktverwachtingen voor het komende jaar, alsmede de financiële positie van het pensioenfonds, wordt door de beleggingscommissie – na advisering door de fiduciair manager – een voorstel daartoe gedaan in het vierde kwartaal van ieder jaar. Dit voorstel wordt voorgelegd aan het bestuur welke – na advies van de

¹ In de ALM-studie, haalbaarheidstoets of andere prognoses wordt de impact van het beleid en beleidsvarianten doorgerekend. Discretionaire bevoegdheden van het bestuur worden niet gemodelleerd in de ALM, haalbaarheidstoets of anderszins.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

risicomanagementcommissie – de normportefeuille vaststelt. De implementatie van de normportefeuille vindt zo spoedig mogelijk na vaststelling door het bestuur plaats.

De beleggingscommissie en de fiduciair manager zorgen voor een continue monitoring van de portefeuille en rapporteren hierover aan het bestuur. Op maandbasis wordt gerapporteerd over zowel de resultaten als de risico's in de portefeuille. De risicorapportages worden besproken in zowel de beleggingscommissie als de uitbestedings- en IT-commissie en de risicomanagementcommissie.

Tot slot voert het pensioenfonds jaarlijks een haalbaarheidstoets uit om vast te stellen of het beleggingsbeleid nog consistent is met de geformuleerde ambities en risicohouding. In geval van inconsistenties kan het bestuur besluiten het beleggingsbeleid aan te passen.

6.5. Beheersing van beleggingsrisico's

Met het oog op de beheersing van de beleggingsrisico's bevatten de beleggingsrichtlijnen bepalingen omtrent:

- De mate van afdekking van het renterisico en valutarisico.
- Het risicobudget en de (ex ante) tracking error.
- De minimum en maximum allocatie (de bandbreedtes) van de onderscheiden beleggingscategorieën.
- De minimale creditrating van obligaties.
- De liquiditeit van de beleggingsportefeuille.
- Het gebruik van derivaten.

6.5.1. Risicobudget

Door middel van het beleggingsplan stelt het bestuur jaarlijks een risicobudget vast. Deze risicomaatstaf betreft een ex-ante inschatting van de dekkingsgraadvolatiliteit. Het pensioenfonds gebruikt hiervoor als proxy de tracking error van beleggingen ten opzichte van de verplichtingen op basis van de toezichtcurve op een 1-jaars horizon. De berekening is gebaseerd op 120 historische maanddata. Jaarlijks wordt in het beleggingsplan het risicogebruik van de strategische normportefeuille doorgerekend waarvan het risicobudget voor de portefeuille wordt afgeleid. Indien naar het oordeel van de fiduciair manager de marktomstandigheden vragen om een hiervan afwijkend beleid dan doet de fiduciair manager, via de beleggingscommissie, een voorstel aan het bestuur. Het bestuur zal vervolgens op zo kort mogelijke termijn een besluit daarover schriftelijk kenbaar maken aan de fiduciair manager.

6.5.2. Renteafdekking

Het renterisico kan (gedeeltelijk) worden afgedekt. Rentegevoelige instrumenten die hiervoor kunnen worden ingezet zijn nominale of inflatie gerelateerde staatsobligaties, bedrijfsobligaties met een hoge kredietkwaliteit, interest rate swaps, en inflatieswaps. Deze instrumenten kunnen rechtstreeks in de beleggingsportefeuille worden opgenomen of indirect via een beleggingsinstelling.

Het pensioenfonds hanteert per 1 februari 2023 een strategische afdekking van 80% van het renterisico op basis van de swapcurve.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

6.5.3 Valutahedgestrategie

Het is het beleid van het pensioenfonds om 50% van het valutarisico af te dekken voor de belangrijkste valuta in de portefeuille. Het betreft hier per februari 2023 de US Dollar, de Japanse Yenen het Britse Pond. De overige valuta worden niet afgedekt vanwege óf de beperkte exposure, óf omdat de verwachting is dat de valuta exposure op langere termijn positief bijdraagt aan het rendement van het pensioenfonds (emerging markets).

Vanwege kostenoverwegingen (te verklaren uit renteverschillen die gelden tussen de verschillende regio's) kan het bestuur kiezen om het afdekkingspercentage in enig jaar binnen de vastgestelde bandbreedtes te laten variëren. Ook geopolitieke omstandigheden en afwegingen kunnen aanleiding geven om de mate van afdekking van het valutarisico in het beleggingsjaarplan binnen de bandbreedtes te verhogen of te verlagen.

6.5.4 Bandbreedtes

Het bestuur heeft bandbreedtes vastgesteld rond de strategische gewichten van de onderscheiden beleggingscategorieën. Deze worden gemonitord door en periodiek geëvalueerd via de beleggingscommissie.

Bij een overschrijding van deze bandbreedtes als gevolg van incidentele abrupte marktontwikkelingen zal de fiduciair manager direct, via de beleggingscommissie en de risicomanagercommissie, in overleg treden met het bestuur. Indien het bestuur zou besluiten tijdelijk af te willen wijken van de vastgestelde bandbreedtes, dan zal dat op zo kort mogelijke termijn schriftelijk aan de fiduciair manager worden bevestigd.

6.5.5 Derivaten

Derivaten worden door het bestuur conform art. 13 lid 4 Besluit FTK, ingezet voor het mitigeren van het risico of doeltreffend portefeuillebeheer. Het bestuur heeft dit als volgt vertaald: het gebruik van derivaten is primair gericht op risicobeheersing en op het efficiënt inrichten van de portefeuille.

Het is de fiduciair manager eveneens toegestaan om deelnemingsrechten in beleggingsinstellingen te verwerven, welke op hun beurt kunnen beleggen in derivaten (zoals opties, warrants, futures en OTC-derivaten).

6.6. Leningen

Het pensioenfonds gaat geen leningen aan, tenzij de lening tijdelijk wordt aangegaan voor liquiditeitsdoelstellingen en treedt niet namens derde partijen op als garant.

6.7. Resultaatevaluatie

Het beleggingsresultaat wordt per maand gemeten door de fiduciair manager. Deze zorgt voor een schriftelijke rapportage, absoluut en ten opzichte van de afgesproken benchmarks.

De vermogensadministrateur verstrekt maandelijks op basis van de rapportages van de fiduciair manager een geconsolideerde rapportage waarin de eventuele afwijkingen ten opzichte van de beleggingsrichtlijnen zijn opgenomen. Daarnaast levert de adviserend actuaris ieder kwartaal een dashboard beleggingsrapportage op.

De beleggingscommissie evalueert de rapportages en informeert ten minste eens per kwartaal het bestuur daarover in de eerstvolgende bestuursvergadering.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

6.8. Invulling van het beleggingsbeleid

Met de fiduciair manager is een mandaat overeengekomen, waarin onder meer de afgesproken beleggingsrichtlijnen zijn vastgelegd.

6.9. Actuele normportefeuille

De normportefeuille voor 2024 is opgenomen in bijlage 2.

7. Premiebeleid

Het pensioenfonds is een gesloten pensioenfonds. Er is derhalve geen premiebeleid van toepassing.

8. Financiële sturingsmiddelen

8.1. Premiebeleid en verlaging van pensioenopbouw in enig jaar

Het pensioenfonds is een gesloten pensioenfonds. Het premiebeleid en de verlaging van pensioenopbouw in enig jaar zijn derhalve geen financiële sturingsmiddelen.

8.2. Beleggingsbeleid

Zoals beschreven in hoofdstuk 6 wordt het strategisch beleggingsbeleid afgestemd op de langetermijnverplichtingen van het pensioenfonds, inclusief het streven naar waardevastheid van de opgebouwde pensioenaanspraken, de ingegane pensioenen en premievrije pensioenaanspraken. Door het strategische beleggingsbeleid periodiek te herijken, onder meer aan de hand van een ALM-studie, kan er worden ingespeeld op wijzigingen in het risicoprofiel van de pensioentoezeggingen, de verwachtingen over de horizon van het pensioenfonds en in de risicohouding.

8.3. Toeslagenbeleid

Op de opgebouwde pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en gewezen partners alsook op de ingegane pensioenen en de bijbehorende aanspraken op uitgesteld (bijzonder) partner- en wezenpensioen zal, indien de financiële situatie van het pensioenfonds het mogelijk maakt, jaarlijks per 1 januari een toeslag verleend worden van maximaal de stijging van de afgeleide consumenten prijsindex (CPI), zoals vastgesteld door het CBS (periode oktober tot en met september). Het bestuur van het pensioenfonds beslist jaarlijks of en zo ja, in hoeverre de pensioenaanspraken worden aangepast.

De toeslagverlening is voorwaardelijk. Er is geen bestemmingsreserve gevormd en er wordt ook geen premie voor betaald. De toeslagverlening wordt uit het beleggingsrendement gefinancierd.

Er is geen recht op toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst toeslagen worden verleend. Bij het toekennen van de voorwaardelijke toeslagen hanteert het bestuur een dekkingsgraadafhankelijke leidraad. Deze leidraad voorziet in de mogelijkheid om gemiste toeslagen in te halen.

Bij het toekennen van de voorwaardelijke toeslagen hanteert het bestuur de onderstaande leidraad, die richtinggevend is voor de hoogte van de toe te kennen toeslag:

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Beleidsdekkingsgraad	Toeslagverlening
Beleidsdekkingsgraad < 110%	Geen toeslagverlening
110% < Beleidsdekkingsgraad < dekkingsgraad waarbij volledige toekomstbestendige toeslagverlening mogelijk is	Pro rata toeslagverlening
Beleidsdekkingsgraad > dekkingsgraad waarbij volledige toekomstbestendige toeslagverlening mogelijk is	Volledige toeslagverlening en eventueel inhaaltoeslag dan wel goedmaken kortingen

Voor de bepaling van de toeslagverlening per 1 januari wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad ultimo september. Het bestuur behoudt zich het recht om bij bijzondere omstandigheden uit te gaan van de beleidsdekkingsgraad van ultimo december van hetzelfde jaar.

De toeslag wordt verleend op basis van de dekkingsgraad vóór toeslagverlening. Daarbij geldt dat de dekkingsgraad na toeslagverlening altijd ten minste 110% moet blijven bedragen.

Voor de bepaling van de hoogte van de indexatie wordt gebruik gemaakt van de 'exacte' interpolatie: het toe te kennen percentage van de maatstaf wordt zodanig vastgesteld, dat de contante waarde van de toekomstige toeslagen gelijk is aan het beschikbare vermogen.

Voor het Anw-hiaatpensioen geldt geen toeslagenregeling of ambitie. De beleidsrichtlijn voor de toeslagverlening geldt hiervoor niet.

Indien de beleidsdekkingsgraad van ultimo december hoger is dan de dekkingsgraad waarbij volledige toekomstbestendige toeslagverlening mogelijk is vindt inhaaltoeslag plaats dan wel worden kortingen goedge maakt per 1 januari van het volgend jaar. Het eigen vermogen boven de dekkingsgraad waarbij volledige toekomstbestendige toeslagverlening mogelijk is, is voor 1/5 deel beschikbaar voor het inhalen van in het verleden niet verleende toeslag dan wel het goedmaken van in het verleden doorgevoerde kortingen. In het verleden niet verleende toeslag of doorgevoerde kortingen komen niet na een bepaalde periode te vervallen en worden naar rato van hiervoor beschikbare vermogen toegekend aan deelnemers, voor zover zij toeslag hebben gemist of voor hen een korting van het opgebouwd pensioen is doorgevoerd. Het bestuur heeft de discretionaire bevoegdheid om af te wijken van een naar rato toekenning.

De achterstand in toeslagverlening wordt gemeten vanaf 31 december 2008.

8.4. Korting van de pensioenen

Het is mogelijk dat het bestuur de pensioenaanspraken en -rechten integraal verlaagt. Dit houdt in dat alle pensioenaanspraken en -rechten op dezelfde wijze gekort worden. Het

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

pensioenfonds kan op grond van artikel 134 van de Pensioenwet de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten verminderen, echter uitsluitend indien:

- De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds per einde van een kalenderkwartaal niet voldoet aan de bij of krachtens artikel 132 van de Pensioenwet gestelde eisen ten aanzien van het Vereist Eigen Vermogen en het pensioenfonds niet in staat is om via het herstelplan aan te tonen dat het pensioenfonds binnen een termijn van tien jaar een beleidsdekkingsgraad heeft hoger of gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen. In deze situatie wordt 1/10 van het verschil tussen de in het herstelplan geprognosticeerde beleidsdekkingsgraad en het Vereist Eigen Vermogen gekort.
- De beleidsdekkingsgraad gedurende een aaneengesloten periode van vijf jaar na ingang van een herstelplan niet voldoet aan de bij of krachtens artikel 131 van de Pensioenwet gestelde eisen ten aanzien van het Minimaal Vereist Eigen Vermogen. In deze situatie neemt het pensioenfonds binnen zes maanden maatregelen die ertoe leiden dat direct wordt voldaan aan het Minimaal Vereist Eigen Vermogen. De korting wordt in dit geval vastgesteld als het verschil tussen de actuele dekkingsgraad en het Minimaal Vereist Eigen Vermogen. De korting wordt in principe over een periode van 10 jaar uitgesmeerd, maar wordt direct volledig in de voorziening pensioenverplichtingen verwerkt.
- Alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet in het herstelplan, bedoeld in artikel 138 van de Pensioenwet of artikel 139 van de Pensioenwet.

Het pensioenfonds informeert de werkgever, de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever(s) schriftelijk over het besluit tot vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten. De vermindering kan op zijn vroegst een maand na de in de vorige volzin bedoelde informatieverstrekking worden gerealiseerd.

In een situatie dat korting noodzakelijk is spreidt het pensioenfonds de korting in principe over een periode van 10 jaar. Het bestuur kan besluiten tot een kortere spreidingstermijn.

In geval op enig moment de situatie zich voordoet dat de aanspraken op pensioen gekort moeten worden, zullen de tot dat moment reeds toegekende en ingegane pensioenen en de premievrije aanspraken van de deelnemers, gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden met een gelijk percentage verminderd worden.

Het pensioenfonds kent de mogelijkheid tot het ongedaan maken van een toegepaste kortingsmaatregel. Eenmaal toegekende kortingen kunnen in latere jaren worden gecompenseerd indien het bestuur hiertoe besluit binnen de wettelijke mogelijkheden, zoals beschreven in paragraaf 8.3.

8.5. Inzet sturingsmiddelen

Indien op enig moment de beoogde algemene reserve onvoldoende is en het pensioenfonds zich bevindt in een situatie van vermogenstekort, zal het pensioenfonds zodanige maatregelen treffen dat het Eigen Vermogen zo snel als redelijkerwijs mogelijk weer wordt hersteld tot het wettelijk vereist niveau (Minimaal Vereist Eigen Vermogen respectievelijk Vereist Eigen Vermogen).

Het pensioenfonds kan hiervoor alle benodigde maatregelen treffen die haar noodzakelijk lijken. Uitgangspunt bij de te nemen maatregelen is om binnen de wettelijke termijn de vermogenspositie te herstellen tot het wettelijk vereist niveau.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

De herstelplannen zullen maatregelen bevatten, zoals die door het bestuur zijn genomen. De maatregelen zijn afhankelijk van de specifieke omstandigheden van dat moment.

Mogelijke maatregelen zijn:

- Achterwege laten van toeslagverlening of vermindering van de toeslag.
- Aanpassing van het beleggingsbeleid.

Indien de bovenstaande maatregelen niet binnen de wettelijke termijnen leiden tot een vermogen dat ten minste gelijk is aan het (Minimaal) Vereist Eigen Vermogen ziet het bestuur van het pensioenfonds zich genoodzaakt de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten te verminderen zoals omschreven in 8.4.

Het pensioenfonds heeft op basis van de beleidsregel van De Nederlandsche Bank een crisisplan opgesteld. Het crisisplan is opgenomen als Bijlage 4.

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN)
Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

A. Bijlage 1 Strategisch beleggingsbeleid (incl. verklaring van de beleggingsbeginselen)

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN)
Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

B. Bijlage 2 Normportefeuille 2024

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN)
Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

C. Bijlage 3 Uitbestedingsbeleid

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN)
Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

D. Bijlage 4 Crisisplan

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN)
Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

E. Bijlage 5 Integraal risicomanagementbeleid (IRM-beleid)

Strategisch beleggingsbeleid (verklaring van de
beleggingsbeginselen), bijlage 1 bij ABTN
Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Versie 2024-02-07 (vastgesteld door het bestuur)

Inhoud

1.	Inleiding.....	4
2.	Organisatie van het beleggingsproces.....	5
2.1	Bestuur.....	5
2.2	Beleggingscommissie.....	6
2.3	Verantwoordingsorgaan.....	6
2.4	Raad van toezicht.....	6
2.5	Uitbestedingspartijen.....	6
3.	Beschrijving van de beleggingscyclus.....	8
3.1	Bepalen doelstellingen en risicohouding.....	8
3.2	Vastlegging investment cases.....	9
3.3	Uitvoering ALM-studie.....	9
3.4	Vaststelling strategisch beleggingsbeleid.....	9
3.5	Vaststelling jaarlijks beleggingsplan.....	10
3.6	Vaststelling beleggingsrichtlijnen.....	10
3.7	Selectieproces managers.....	11
3.8	Rapportages.....	12
3.9	Evaluatie, monitoring en bijsturing.....	12
3.10	Meerjarenkalender.....	13
4.	Doelstellingen, risicohouding en beleggingsfilosofie.....	14
4.1	De doelstellingen van PVL.....	14
4.2	Het toeslagenbeleid.....	14
4.3	Analyse van de risicohouding.....	14
4.4	Beleggingsovertuigingen en prudent person.....	16
4.5	Beleggingsfilosofie.....	20
4.6	ALM-resultaten.....	22
5.	Strategisch Beleggingsbeleid 2024 - 2026.....	27
5.1	Samenstelling en begrenzingen van de strategische normportefeuille.....	27
5.2	Toelichting op de begrenzingen bij de strategische gewichten.....	29
5.3	Risicomaatstaven.....	30
5.4	Het rebalancingbeleid.....	31
5.5	Securities lending beleid.....	31
5.6	Liquiditeitsbeleid.....	31
5.8	Benchmarks.....	32

6.	De risicobeheersingsmaatregelen.....	34
6.1	Het risicoprofiel van de totale portefeuille.....	34
6.2.	De risico's binnen de matchingportefeuille	34
6.3	De risico's binnen de rendementsportefeuille.....	37
7.	Maatschappelijk verantwoord beleggen.....	40
7.1	Missie, overtuigingen en doelstellingen.....	40
7.2	Governance	41
7.3	Implementatie MVB-beleid.....	41
7.4	Rapportage en evaluatie MVB-beleid.....	42

1. Inleiding

In de tweede helft van 2023 is door Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot ('PVL') een ALM-studie uitgevoerd in het kader van de hernieuwde vaststelling van de financiële opzet van het pensioenfonds. Hierbij is nadrukkelijk rekening gehouden met de situatie van een gesloten pensioenfonds en het voornemen om op een termijn van enkele jaren over te gaan naar een premiereregeling in het nieuwe pensioensysteem. Sinds 1 januari 2020 is de uitvoeringsovereenkomst van het pensioenfonds door de werkgever beëindigd, waardoor de opbouw van nieuwe pensioenaanspraken vanaf dat moment eveneens is beëindigd. PVL is sinds 1 januari 2020 een gesloten pensioenfonds en oriënteert zich sindsdien op de mogelijkheden voor overdracht naar een andere pensioenuitvoerder en uiteindelijk een transitie naar het nieuwe pensioensysteem.

Hoewel het toekomstperspectief van PVL als zelfstandig pensioenfonds daardoor naar verwachting beperkt is, heeft het bestuur besloten om ook in 2023 de ALM-studie uit te voeren vanuit een meerjarig strategisch perspectief. Ook in geval van een mogelijke overdracht naar een andere pensioenuitvoerder zal immers een beleggingsbeleid moeten worden gevoerd dat in overeenstemming is met de doelstellingen en uitgangspunten die voor de langere termijn toepasselijk zijn. De nadruk is, gezien de horizon van het fonds, tijdens de ALM-studie wel gelegd op de periode van 2 tot 5 jaar.

Bij de uitvoering van de ALM-studie is hoofdzakelijk het beleggingsbeleid tegen het licht gehouden, mede in het licht van de actuele marktomstandigheden en toekomstverwachtingen. Specifiek voor de beleggingen heeft dit geresulteerd in een aangepast strategisch beleggingsbeleid, waarin de langetermijn beleggingsmix (de Strategische Normportefeuille, SNP), de begrenzingen rond normwegingen van de beleggingscategorieën en de belangrijkste risicobeheersingsmaatregelen zijn opgenomen.

Dit strategisch beleid beschrijft de beleggingscyclus, de doelstellingen van het beleggingsbeleid en de beleggingsovertuigingen van het fonds. Vervolgens wordt ingegaan op de resultaten van de uitgevoerde ALM-studie en de wijze waarop het strategische beleggingsbeleid voor de jaren 2024 tot en met 2026 op basis daarvan is vastgesteld. Daarnaast worden de risicobeheersingsmaatregelen en een aantal algemene beleidsaspecten met betrekking tot de beleggingen van het fonds toegelicht.

2. Organisatie van het beleggingsproces

Bij de uitvoering van het beleggingsproces zijn meerdere externe partijen betrokken. Onderstaand organogram geeft de inrichting van het pensioenfonds en de ingeschakelde uitbestedingspartijen weer.

Toezicht	Bestuur & bestuurlijke gremia			Verantwoording	
Raad van toezicht	Bestuur 5 leden	Compliancefunctie	Privacy officer	Risicomanager (RM)	Verantwoordingsorgaan
	Dagelijks bestuur (DB)				
	Beleggingscommissie (BC) Externe leden				
	Risicomanagementcommissie (RMC) Extern lid Externe RM				
	Communicatiecommissie (CC) Extern lid Lid vanuit bestuursbureau				
	Uitbestedings- en IT-commissie (UIC) Externe leden Lid vanuit bestuursbureau				
	Toekomstcommissie				
Controle	Ondersteuning en uitvoering				
Accountant	Bestuursbureau				
Certificerend actuaar SFH en SFV AF	Pensioenuitvoeringsorganisatie				
Interne audit SFH en SFV IA	Adviserend actuaar				
Risicobeheer SFH RB en RM als RFV	Fiduciair beheerder				
	Custodian				
	Ondersteuning vermogensbeheer				
	Ondersteuning IT-gebied				

Onderstaand worden de rollen en taken van de verschillende partijen in het beleggingsproces toegelicht.

2.1 Bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor de bepaling van het strategische beleggingsbeleid. Hieronder wordt onder meer verstaan: de vaststelling van het doel en het risicoprofiel van het beleggingsbeleid, de strategische beleggingsportefeuille en bandbreedtes, de investeerbare beleggingscategorieën, de benchmarks en de selectie en aanstelling van de externe partijen. Het strategisch beleggingsbeleid en het daaruit voortvloeiende beleggingsjaarplan worden door het bestuur vastgesteld.

De benodigde kennis is zodanig binnen het bestuur gespreid dat een brede betrokkenheid van het voltallige bestuur bij de totstandkoming en uitvoering van het beleggingsbeleid is gegarandeerd. Het bestuur heeft een geschiktheidsplan opgesteld. Het geschiktheidsbeleid van het fonds is erop gericht dat binnen het bestuur een zodanig niveau van kennis en ervaring aanwezig is dat zeker is gesteld dat het fonds behoorlijk bestuurd wordt en dat het beleggingsbeleid op adequate wijze wordt vastgesteld en bewaakt.

2.2 Beleggingscommissie

Het bestuur wordt ten aanzien van de vaststelling, uitvoering en monitoring van het beleggingsbeleid geadviseerd door een beleggingscommissie, die samengesteld is uit twee bestuursleden en twee externe deskundigen. De fiduciaire vermogensbeheerder neemt deel aan de vergaderingen van de beleggingscommissie. De beleggingscommissie adviseert het bestuur op aanvraag en uit eigen beweging over de totstandkoming en uitvoering van het beleggingsbeleid en bereidt de bestuurlijke besluitvorming ten aanzien van beleggingen voor. De beleggingscommissie heeft geen bevoegdheid om zelfstandige besluiten te nemen of opdrachten te geven ten aanzien van het beleggingsbeleid.

2.3 Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan heeft geen directe betrokkenheid bij de vaststelling van het beleggingsbeleid. Wel wordt het verantwoordingsorgaan nadrukkelijk betrokken bij de vaststelling van de uitgangspunten voor het strategische beleggingsbeleid. Daarbij dient gedacht te worden aan de vaststelling van de risicohouding, de beleggingsdoelstellingen en de uitvoering van de ALM-studie.

Het verantwoordingsorgaan wordt door het bestuur periodiek geïnformeerd over de ontwikkeling van de beleggingen en eventuele aanpassingen in het beleid.

2.4 Raad van toezicht

De verantwoordelijkheid van de raad van toezicht is om toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De raad van toezicht ziet daarnaast toe op de adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en staat het bestuur met raad ter zijde. Deze taken brengen met zich mee dat de raad van toezicht zich een oordeel vormt over de vaststelling en uitvoering van het beleggingsbeleid. In de raad van toezicht is specifieke beleggingskennis aanwezig. De raad van toezicht stelt zich kritisch op richting het bestuur en levert vanuit zijn verantwoordelijkheid een bijdrage aan de totstandkoming en uitvoering van een passend beleggingsbeleid.

2.5 Uitbestedingspartijen

De partijen die aan de onderzijde van het organogram genoemd worden zijn de organisaties waaraan het pensioenfonds activiteiten en werkzaamheden heeft uitbesteed. Deze uitbestedingen zijn vormgegeven aan de hand van het uitbestedingsbeleid van het fonds. De fiduciaire vermogensbeheerder Van Lanschot Kempen Investment Management en de custodian Northern Trust spelen de belangrijkste rollen bij de uitvoering van het beleggingsbeleid. Onderstaand worden deze rollen en werkzaamheden nader toegelicht.

Van Lanschot Kempen Investment Management N.V. (VLK IM) is de fiduciaire vermogensbeheerder van het fonds. Het bestuur heeft gekozen om een deel van het beleggingsproces uit te besteden aan één fiduciaire vermogensbeheerder omdat:

- dit de mogelijkheid van een integraal overzicht over de gehele beleggingsportefeuille biedt en het risicomanagement van de integrale portefeuille op deze wijze beter te organiseren en te monitoren is;
- het pensioenfonds niet beschikt over een eigen uitvoeringsorganisatie en de governancecapaciteit beperkt is. PVL beschikt daarmee niet over de mogelijkheden en vaardigheden, systemen en kennis om zelf de selectie, beheer en risicomanagement van beleggingen op het door haar gewenste niveau uit te voeren;

- het bestuur kan focussen op strategische vraagstukken omdat het geen uitvoerende taken heeft rondom vermogensbeheer;
- het bestuur het belangrijk vindt dat de uitvoering van vermogensbeheer in professionele handen is;
- het bestuur van mening is dat het bij een professionele partij betere toegang heeft tot vermogensbeheerproducten.

Jaarlijks worden met de fiduciaire vermogensbeheerder Beleggingsrichtlijnen overeengekomen als onderdeel van de met VLK IM gesloten beheerovereenkomst. De Beleggingsrichtlijnen gelden als het formele mandaat van de fiduciaire vermogensbeheerder voor de uitvoering van het beleggingsplan en –beleid. De taakverdeling tussen PVL en VLK IM is als volgt vastgesteld:

- Het bestuur stelt het strategische beleggingsbeleid en de op basis hiervan te omschrijven beleggingsmandaten vast;
- VLK IM beheert de verschillende deelportefeuilles binnen de omschrijving van de verstrekte mandaten en rapporteert daar periodiek over;
- PVL controleert de uitvoering van het beleggingsbeleid aan de hand van onder andere de rapportages van de fiduciaire vermogensbeheerder en van de beleggingsadministrateur, echter zonder daarmee de verantwoordelijkheid van de fiduciaire vermogensbeheerder te verminderen.

De fiduciaire vermogensbeheerder maakt ten behoeve van het feitelijk beleggen van de gelden gebruik van de diensten van externe vermogensbeheerders, die allen op grond van een zorgvuldig proces zijn geselecteerd op basis van de specifieke capaciteiten in een bepaalde beleggingscategorie. Indien en voor zover mogelijk wordt het beheer van de gelden ondergebracht in de vorm van een participatie in een institutioneel beleggingsfonds, waarin de participaties conform de gekozen strategie worden beheerd. Als de specifieke wensen en eisen van het fonds aan het beleggingsbeleid de participatie in een institutioneel beleggingsfonds onwenselijk of onmogelijk maken, dan wordt er een separaat mandaat met een vermogensbeheerder overeengekomen. Het is aan de fiduciaire vermogensbeheerder toegestaan om ten behoeve van het vermogensbeheer gebruik te maken van eigen producten, doch uitsluitend indien voordat er gelden in onderbracht worden, er minimaal één gelijkwaardig extern alternatief wordt geboden; waarop het bestuur van het fonds de keuze maakt tussen de aangeboden mogelijkheden.

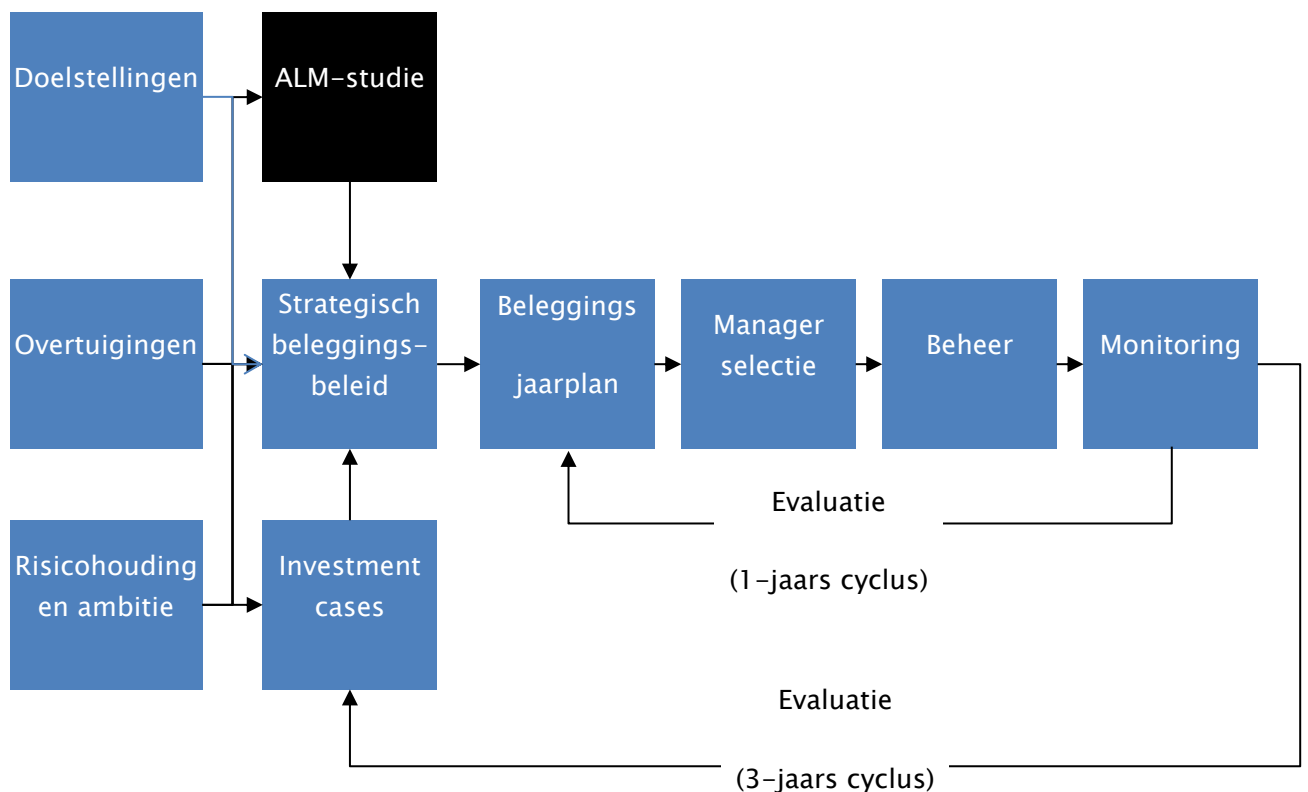
Northern Trust is de custodian van het pensioenfonds. De bewaarneming van de effecten van het fonds is ondergebracht bij Northern Trust. De afspraken tussen het fonds en Northern Trust zijn vastgelegd in een overeenkomst en diverse SLA's. Northern Trust richt zich op de bewaarneming van de stukken en de administratie van de beleggingsportefeuilles. Daarnaast stelt Northern Trust periodiek de gerealiseerde beleggingsperformance vast.

Er vindt een periodieke afstemming plaats tussen de fiduciaire vermogensbeheerder en de custodian ten aanzien van de administratie van de beleggingen, de verwerking van orders en de samenstelling van de portefeuilles. Het fonds maakt gebruik van de diensten van een onafhankelijk adviseur (AssetCare B.V.) die deze processen monitort en controleert.

3. Beschrijving van de beleggingscyclus

De beschikbare gelden van het pensioenfonds dienen op een solide wijze te worden belegd. De belangrijkste doelstelling voor het fonds is het behalen van een langetermijnrendement op het belegd vermogen, dat benodigd is voor het realiseren van de pensioenambitie van PVL, met een acceptabel risico. De pensioenambitie is hierbij gedefinieerd als het – op de lange termijn - bieden van een jaarlijkse toeslag gelijk aan de prijsstijging (CPI). Het fonds hanteert (hiervoor) een beleggingsbeleid dat gericht is op de lange termijn en waarin ten behoeve van het bereiken van deze doelstellingen het nemen van beheerste risico's een belangrijk uitgangspunt vormt. Met behulp van de risicohouding van het fonds worden grenzen aan deze risico's gesteld, die gekwantificeerd zijn door middel van vastlegging van bandbreedtes rond het VEV (ter zake de risico's op korte termijn) en de ondergrenzen van de uitkomsten van de haalbaarheidstoets (ter zake de risico's op lange termijn). Het beleggingsbeleid van het fonds wordt vormgegeven aan de hand van het onderstaand weergegeven en beschreven proces.

3.1 Bepalen doelstellingen en risicohouding

De pensioenverplichtingen en de ambitie ten aanzien van toeslagverlening dienen als gezamenlijk uitgangspunt voor alle opvolgende stappen in het beleggingsproces. Het pensioenfonds stelt maandelijks de contante waarde van de nominale pensioenverplichtingen vast, op basis van de dan geldende – door De Nederlandsche Bank vastgestelde – rentetermijnstructuur. Deze nominale pensioenverplichtingen worden maandelijks gecommuniceerd met de fiduciaire vermogensbeheerder. De nominale pensioenverplichtingen en ambitie ten aanzien van toeslagverlening vormen gezamenlijk het vertrekpunt voor de samenstelling en het beheer van de beleggingsportefeuille.

3.2 Vastlegging investment cases

Voorafgaand aan de uitvoering van de ALM-studie stelt het bestuur vast welke beleggingscategorieën voor het pensioenfonds geschikt zijn om in te beleggen. Daarbij toetst het bestuur de beleggingscategorieën aan de beleggingsovertuigingen van het pensioenfonds, waarmee wordt vastgelegd of de categorie potentieel investeerbaar is. Voor de potentieel investeerbare categorieën wordt de investment case verder uitgewerkt met concrete doelstellingen en restricties.

De investment case van een beleggingscategorie vormt het uitgangspunt bij de uitvoering van het beheer van de betreffende beleggingscategorie. De investment case geeft aan wat het pensioenfonds met de inzet van de beleggingscategorie beoogt, op welke wijze het fonds in de betreffende categorie wil beleggen en wat de (risico)begrenzingsen zijn bij het beheer van de betreffende categorie. De investment cases worden gedurende de driejaarlijkse cyclus van het strategische beleggingsbeleid doorlopend herzien en waar nodig aangepast.

3.3 Uitvoering ALM-studie

Eens in de drie jaar voert het bestuur een ALM-studie uit, met inschakeling van een externe consultant. Bij de bepaling van de uitgangspunten van de ALM-studie en de uitvoering van de studie wordt de fiduciaire vermogensbeheerder betrokken. Aan de hand van de ALM-studie wordt het risicoprofiel van het fonds geëvalueerd, wordt gezien in hoeverre de doelstellingen van het fonds verenigbaar zijn met de risicohouding en wordt onderzocht welke aanpassingen en verbeteringen in de beleggingsmix mogelijk zijn. De uitkomsten van de ALM-studie zijn richtinggevend voor de inrichting van het strategische beleggingsbeleid. Het verantwoordingsorgaan wordt door het bestuur nadrukkelijk betrokken bij de uitvoering van de ALM-studie.

3.4 Vaststelling strategisch beleggingsbeleid

De volgende stap betreft de vaststelling van het strategische beleggingsbeleid in de vorm van een driejarig strategisch beleid. Onder strategisch beleid wordt in dit kader verstaan de vaststelling van de volgende kernelementen van het beleggingsbeleid van het fonds:

- de doelstellingen van het beleggingsbeleid van het fonds;
- de beleggingsovertuigingen van het fonds;
- het beleid inzake afdekking van renterisico;
- het beleid inzake afdekking van valutarisico;
- het beleid inzake maatschappelijk verantwoord beleggen;
- de samenstelling van de matchingportefeuille;
- de samenstelling van de rendementsportefeuille;
- het beleid inzake gebruik van derivaten;
- het beleid inzake rebalancing tussen beleggingscategorieën;
- de liquiditeitseisen en het daartoe toegepaste beleid;
- het beleid inzake securities lending;
- beheersing van specifieke risico's;
- de normbeleggingsportefeuille;
- de toegestane beleggingscategorieën;
- de bandbreedtes van beleggingscategorieën en te hanteren benchmarks;
- de inhoud en frequentie van rapportages.

Het strategische beleggingsbeleid ligt in lijn met de doelstellingen en risicohouding van het fonds en de uitkomsten van de daaraan vooraf uitgevoerde ALM-studie. Ook bij de

vaststelling van het strategische beleid is de fiduciaire vermogensbeheerder betrokken. Indien noodzakelijk wordt bij de vaststelling van het strategische beleggingsbeleid een beroep gedaan op externe partijen zoals de ALM-consultant of andere adviseurs. Het verantwoordingsorgaan wordt door het bestuur betrokken bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid.

3.5 Vaststelling jaarlijks beleggingsplan

De volgende stap in de vaststelling van het beleggingsbeleid betreft de vaststelling van het jaarlijkse beleggingsplan. In dit beleggingsplan wordt verdere invulling en concretisering gegeven aan het strategische beleggingsbeleid, gericht op een horizon van één tot drie jaar. Daartoe wordt onder meer aandacht geschonken aan de volgende punten:

- Een macro-economische analyse van de wereldeconomie, waarin wordt ingegaan op verwachtingen voor de eerstkomende jaren inzake economische groei, inflatie, renteontwikkelingen en politieke risico's;
- Evaluatie van de belangrijkste strategische uitgangspunten van het fonds, zijnde het risicobudget, de allocatie van risico's over beleggingscategorieën, de allocatie van gelden over beleggingscategorieën, (risico)restricties en randvoorwaarden;
- Evaluatie van de resultaten van het beleggingsbeleid van het voorgaande jaar.

Het beleggingsplan beschrijft naast de bovengenoemde analyses en evaluaties de voor dat jaar geldende samenstelling van de beleggingsportefeuille aan de hand van:

- de verdeling van het belegd vermogen over beleggingscategorieën;
- de te hanteren normwelingen en bandbreedtes
- de te hanteren uitvoeringsbenchmarks;
- de te hanteren signaleringsvariabelen.

3.6 Vaststelling beleggingsrichtlijnen

In het verlengde van het beleggingsplan worden eveneens jaarlijks de beleggingsrichtlijnen herzien die gelden ten behoeve van de uitvoering van het beleggingsbeleid van het fonds. De beleggingsrichtlijnen vormen het mandaat van de fiduciaire vermogensbeheerder. De beleggingsrichtlijnen vormen een onderdeel van de overeenkomst met de fiduciaire vermogensbeheerder en geven de normen, grenzen en kaders aan die de vermogensbeheerder dient te respecteren bij de uitvoering van het strategische beleggingsbeleid.

De taakverdeling tussen het bestuur en de fiduciaire vermogensbeheerder is als volgt vastgelegd:

- Het bestuur stelt het strategische beleggingsbeleid vast;
- Jaarlijks stelt het bestuur het beleggingsplan vast, waarin het mandaat van de fiduciaire vermogensbeheerder op basis van de tevoren bepaalde risicoruimte wordt vastgelegd;
- De fiduciaire vermogensbeheerder beheert het vermogen binnen de omschrijving van het verstrekte mandaat en rapporteert daarover;
- Het bestuur controleert de uitvoering van het beleggingsbeleid aan de hand van de rapportages van de fiduciaire vermogensbeheerder en van de custodian, echter zonder daarmee de verantwoordelijkheid van de fiduciaire vermogensbeheerder te verminderen.

De fiduciaire vermogensbeheerder maakt ten behoeve van het feitelijk beleggen van de gelden gebruik van de diensten van externe vermogensbeheerders, die alle op grond van

een zorgvuldig proces zijn geselecteerd op basis van de specifieke capaciteiten in een bepaalde beleggingscategorie. Indien en voor zover mogelijk, wordt het beheer van de gelden ondergebracht in de vorm van een participatie in een institutioneel beleggingsfonds, waarin de participaties conform de gekozen strategie worden beheerd. Als de specifieke wensen en eisen van het pensioenfonds aan het beleggingsbeleid de participatie in een institutioneel beleggingsfonds onmogelijk maken, dan wordt er een separaat mandaat met een vermogensbeheerder overeengekomen. Het is aan de fiduciaire vermogensbeheerder toegestaan om ten behoeve van het vermogensbeheer gebruik te maken van eigen producten. Indien de fiduciaire vermogensbeheerder in het kader van de selectie van vermogensbeheerders een eigen product aanbiedt, wordt er minimaal één gelijkwaardig extern alternatief aangeboden; waarop het bestuur van het fonds de keuze maakt tussen de aangeboden mogelijkheden.

3.7 Selectieproces managers

Voorafgaand aan het doen van beleggingen in een bepaalde beleggingscategorie vindt een zorgvuldig selectieproces plaats. Dit proces is eveneens van toepassing bij vervanging van managers in een beleggingscategorie waar reeds in belegd wordt. Het proces van managerselectie is uitbesteed aan de fiduciaire vermogensbeheerder maar vindt plaats onder verantwoordelijkheid van het bestuur, dat de uiteindelijke keuze voor de manager maakt.

Het bestuur stelt voorafgaand aan een selectie op basis van de investment cases de criteria vast waar de manager aan dient te voldoen en bepaalt op basis van de door de fiduciaire vermogensbeheerder verrichte selectie de uiteindelijke keuze. De fiduciaire vermogensbeheerder voert het selectieproces uit, monitort de managers op continue basis en is verantwoordelijk voor aanstelling en ontslag van vermogensbeheerders binnen de door het pensioenfonds gestelde criteria (zoals vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid en de investment cases). Indien een nieuwe manager voorgesteld wordt, bereidt de fiduciair manager het voorstel zodanig voor dat het bestuur in staat gesteld wordt om op basis van alle relevante criteria en feiten een adequate keuze te maken.

Het managerselectieproces kan om meerdere redenen in gang worden gezet. De evaluatie van het strategische beleggingsbeleid kan aanleiding geven om hierin wijzigingen aan te brengen. De monitoring en of evaluatie van managers kan eveneens aanleiding geven om een bepaalde manager te ontslaan, waardoor opnieuw de cyclus wordt doorlopen. Het fonds heeft criteria vastgelegd die worden gehanteerd bij het selecteren van managers. Dit betreft de volgende criteria, die op hoofdlijnen de belangrijkste elementen die een rol spelen, weergeven:

- Organisatie (bijvoorbeeld commitment, team);
- Strategie (bijvoorbeeld passendheid, consistentie);
- Portefeuille (bijvoorbeeld risico's, turnover, concentratie);
- Performance (bijvoorbeeld potentieel, resultaten in lijn met verwachtingen);
- MVB (bijvoorbeeld integratie, track record, rapportage);
- Kosten (bijvoorbeeld transactiekosten, beheervergoeding, OCF);
- Conditie en operationele aspecten (bijvoorbeeld aansprakelijkheid, operationele vereisten, service providers, juridische structuur);
- Compliance (bijvoorbeeld governance, naleving sanctiewetgeving).

De fiduciaire vermogensbeheerder beheert de discretionaire staatsobligaties in de vastrentende portefeuille. Het bestuur is van mening dat risicobeheersing en balansbeheer

onderdeel van de taak van de fiduciaire vermogensbeheerder zijn. Omdat de fiduciaire vermogensbeheerder zicht heeft op de gehele balans is hij goed gepositioneerd om dit mandaat in te richten. Het beheer van deze portefeuille vindt op passieve wijze plaats. Voor de overige beleggingscategorieën geldt dat de fiduciaire vermogensbeheerder de selectie doet en, indien relevant, dezelfde selectiecriteria hanteert voor eigen fondsen als voor externe fondsen.

3.8 Rapportages

De fiduciaire vermogensbeheerder rapporteert maandelijks over de samenstelling van de beleggingsportefeuille, de performance, de risico's in de portefeuille, de exposures ten opzichte van de afgesproken neutrale strategische posities en de bandbreedtes die zijn opgenomen in het beleggingsjaarplan.

Naast de fiduciaire vermogensbeheerder is er een custodian aan wie diverse taken in het kader van beheer en bewaring van de beleggingen zijn uitbesteed. Northern Trust is aangesteld als custodian. Zij verzorgt tevens de beleggingsadministratie, de rendementsberekeningen en de compliance monitoring voor wat betreft de beleggingen. Northern Trust bevestigt de posities en resultaten van de beleggingen, zoals gerapporteerd door de fiduciaire vermogensbeheerder. Tussen Northern Trust en de fiduciaire vermogensbeheerder VLK IM vindt structurele afstemming en reconciliatie van cijfers plaats.

3.9 Evaluatie, monitoring en bijsturing

Op basis van de vanuit diverse bronnen te verkrijgen rapportages en de resultaten van de uitvoering vindt ten minste per kwartaal een evaluatie van het gevoerde beleid en de uitvoeringsresultaten plaats. Voorafgaand aan het opstellen van een nieuw beleggingsjaarplan vindt een evaluatie van de resultaten van het voorgaande jaar plaats. Aan de hand van de resultaten van het voorgaande jaar wordt vastgesteld in hoeverre de beleidsdoelstellingen zijn gerealiseerd en of het gevoerde beleid heeft geleid tot de verwachte resultaten. Op basis van de resultaten van de evaluaties vindt eventueel bijsturing van bestaand beleid en introductie van nieuw beleid plaats. Verder worden de prestaties van de partijen die worden ingeschakeld voor de uitvoering van de beleggingsprocessen jaarlijks geëvalueerd. Deze evaluaties kunnen leiden tot onderzoeken naar de inzet van mogelijke alternatieve uitvoerders.

De evaluatie van de externe managers is een continu proces. Het is de resultante van het monitoring proces dat gedurende het jaar plaatsvindt. De evaluatie van de fiduciaire vermogensbeheerder en de custodian maakt deel uit van het uitbestedingsbeleid waarbij de partijen aan wie is uitbesteed, jaarlijks worden beoordeeld.

Naast de algemene criteria zoals uitgewerkt in het uitbestedingsbeleid, zijn specifiek voor de evaluatie van de fiduciaire dienstverlening aanvullende criteria uitgewerkt. De evaluatie vindt plaats door middel van een vragenlijst die in gaat op de verschillende criteria voor de evaluatie. De resultaten van de evaluatie worden met de fiduciaire vermogensbeheerder besproken.

3.10 Meerjarenkalender

Het pensioenfonds heeft een kalender opgesteld waarin het verloop van de beleggingscyclus is vastgelegd. Hierin is de frequentie van vaststelling en uitvoering van beleid als volgt bepaald:

3 - 5 JAAR	3 JAAR	JAAR	KWARTAAL	ELKE VERGADERING	AD-HOC
Uitbestedingspartijen	ALM studie	Beleggingsplan	Niet financiële risicorapportage	Actielijst	Vragen toezichthouder
Deelnemers-onderzoek	Actualiseren Investment Cases	Vaststelling beleggingsrichtlijnen	FTK/VEV rapportage	Toelichting markten	Incidenten
	Evaluatie allocatie naar elke categorie	ISAE rapportage	Manager monitoring		Aanpassing Beleggingsrichtlijnen
	Evaluatie manager invulling elke categorie	Haalbaarheidstoets	Beleggingsrapportage		
	Strategisch beleggingsbeleid	ABTN			
	Overig beleid (o.a. ESG)	Beleidskaders van strategisch beleggingsbeleid			
		Dienstverlening & SLA			
		Update herstelplan			
		Jaarverslagen managers			
		Risicoregister			

4. Doelstellingen, risicohouding en beleggingsfilosofie

4.1 De doelstellingen van PVL

De ALM-studie vormt de basis voor de financiële (beleggings)opzet van PVL. Met de ALM-studie wordt beoogd een zodanige aansluiting te verkrijgen tussen toeslagen- en beleggingsbeleid dat – rekening houdend met de beleggingsovertuigingen van PVL en de risicohouding van de deelnemers en pensioengerechtigden van het fonds – een optimale bijdrage wordt geleverd aan de doelstelling van PVL.

Het pensioenfonds heeft als missie alle huidige en toekomstige deelnemers te voorzien van de pensioenuitkeringen zoals in de reglementen vastgesteld en die, waar mogelijk, te indexeren voor prijsinflatie. Hieruit volgt als beleggingsdoelstelling het behalen van een lange-termijn rendement op het belegd vermogen, dat benodigd is voor het realiseren van de ambitie van het pensioenfonds, en dit met een acceptabel risico en tegen een acceptabele en stabiele premie. De pensioenambitie is hierbij gedefinieerd als het bieden van een waardevast pensioen. Gegeven de wens van de sociale partners om binnen een termijn van enkele jaren over te gaan naar een flexibele premiereregeling op basis van het nieuwe pensioenstelsel, heeft het bestuur voor de tussenliggende periode het behoud van een stabiele dekkingsgraad als bijkomende doelstelling bepaald.

4.2 Het toeslagenbeleid

In 2015 heeft het pensioenfonds haar toeslagbeleid vastgesteld. Door de introductie van het nieuw Financieel Toetsingskader (nFTK) per 1 januari 2015 zijn er door de wetgever aanvullende eisen gesteld met betrekking tot het premie- en toeslagbeleid.

Met betrekking tot het toeslagbeleid zijn door de introductie van het nFTK als aanvullende criteria het toekomstbestendig indexeren, de herstelplanrestrictie en de inhaalrestrictie ingevoerd. Op grond van de wettelijke regels kan geen toeslag worden verleend bij een beleidsdekkingsgraad lager of gelijk aan 110%. Voorts stelt het toekomstbestendig indexeren criterium dat bij een beleidsdekkingsgraad boven de 110% toeslag alleen gegeven mag worden indien deze ook permanent in de toekomst gegeven kan worden. De herstelplanrestrictie stelt voorts dat wanneer een fonds in een situatie van reservetekort zit, toeslagverlening er niet toe mag leiden dat het fonds niet binnen de hersteltermijn (maximaal tien jaar) herstelt. Tot slot stelt de inhaalrestrictie dat inhaalindexatie is gemaximeerd tot 1/5^e deel van de ruimte tussen de actuele dekkingsgraad en de toekomstbestendig indexeren grens. Het toeslagenbeleid van PVL voldoet aan deze wettelijke criteria. Aangezien PVL besloten heeft om de opgebouwde pensioenrechten en – aanspraken niet als zelfstandig fonds in te varen in het nieuwe pensioenstelsel, kan het fonds geen gebruik maken van de verruimde indexatiemogelijkheden van het transitiekader of de verruimde indexatieregels.

4.3 Analyse van de risicohouding

Voor het vaststellen van het strategisch beleggingsbeleid is vaststelling van de risicohouding van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden een noodzakelijke voorwaarde. Uit (academisch) onderzoek weten we dat het meten van de risicohouding – zeker met betrekking tot financiële voorzieningen die relatief ver in de toekomst liggen – een complexe zaak is. Mensen hebben in zijn algemeenheid moeite met complexe vraagstukken (zoals pensioen) en met beslissingen waarbij de kosten (ver) voor de baten uitgaan. Desondanks heeft het bestuur in 2023 een onderzoek uitgevoerd naar (onder andere) de risicohouding onder haar (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. In totaal heeft 12% van de totale populatie deelgenomen aan het onderzoek. Op basis van deze respons is het bestuur van mening dat er betrouwbare conclusies kunnen worden getrokken uit de beantwoording

van de gestelde vragen. Het onderzoek leidde tot de volgende conclusies ten aanzien van de risicohouding van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden:

- Deelnemers en gepensioneerden hebben overwegend een offensieve risicohouding. Beide groepen zijn bereid om risico's te nemen om in de toekomst een geïndexeerde pensioenuitkering te kunnen ontvangen. Het behoud van de huidige levensstandaard wordt als belangrijk gezien.
- Gewezen deelnemers zijn meer risicobereid dan gepensioneerden, maar beide groepen onderkennen de noodzaak om risico te nemen om koopkracht te behouden. De hoogte van het inkomen en het vertrouwen in het fonds spelen daarbij een rol: hoe hoger het inkomen en/of het vertrouwen in het fonds, des te hoger is de risicohouding.
- Aan de andere kant spelen ook emoties als angst en onzekerheid rond het pensioen. Zekerheid en stabiliteit zijn daarom ook van belang.

Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek en de doelstellingen van PVL heeft het bestuur vervolgens in overleg met de sociale partners en het VO een risicohouding voor het pensioenfonds vastgesteld. Daartoe zijn verschillende beleidsmogelijkheden doorgerekend. Specifiek is daarbij gekeken naar de kans op korten van aanspraken en opbouw en de kritische dekkingsgraad. Zowel het VO als de sociale partners konden zich vinden in het voorstel van het bestuur.

De belangrijkste uitgangspunten van de risicohouding die met sociale partners en VO zijn afgestemd, en die tevens als input dienen voor de ALM-studie, zijn als volgt benoemd:

- Om toeslagen te kunnen verlenen en zodoende de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden in een bepaalde mate voor inflatie te kunnen compenseren worden met de beleggingen verantwoorde risico's genomen;
- Met het nemen van risico's wordt geaccepteerd dat – op korte termijn – dit mogelijk kan leiden tot het vergroten van kansen op het korten van de pensioenen;
- De te hanteren systematiek van toeslagverlening heeft als uitgangspunt dat er vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110% toeslagen kunnen worden verleend volgens de grenzen van het toekomstbestendig indexeren (TBI);
- Voor de verlening van toeslagen is de hoogte van de te verlenen toeslag mede afhankelijk van de ontwikkeling van het prijsindexcijfer in het voorafgaande jaar;
- De 'uitsmeerperiode' voor eventuele kortingen in het kader van een herstelplan wordt gesteld op maximaal tien jaar.

Deze uitgangspunten leiden tot de volgende kwantificering van de risicohouding:

- A. Onder extreem slechte marktomstandigheden wil het pensioenfonds bij voorkeur niet onder een nominale dekkingsgraad van 90% terechtkomen
- B. Op een termijn van 15 jaar is het verwacht pensioenresultaat in een slecht weer scenario (2,5% percentiel) groter dan 70% en het mediane verwachte pensioenresultaat dient groter te zijn dan 85%.
- C. Het pensioenfonds hanteert een bandbreedte rondom het Vereist Eigen Vermogen (VEV) behorend bij het strategisch beleggingsbeleid. Deze bandbreedte is vastgesteld op 111% - 119%.

Jaarlijks vindt een toetsing van de kwantitatieve risicohouding plaats aan de hand van de zogenaamde Haalbaarheidstoets (HBT). Bij de laatste toetsing in 2023 is geconstateerd dat

het verwachte pensioenresultaat op de lange termijn nog altijd past binnen de kwantitatieve risicohouding, maar dat het perspectief inmiddels wel verslechterd is.

4.4 Beleggingsovertuigingen en prudent person

Naast de risicohouding en het daaruit afgeleide risicokader, vormen de beleggingsovertuigingen van PVL en de prudent-person-regels (volgens art. 135 van de Pensioenwet en art. 13 Besluit FTK), tevens belangrijke input voor de bepaling van het strategische beleggingsbeleid van het fonds.

4.4.1 De prudent-person-regels

Op grond van de prudent-person-regels hanteert PVL de volgende uitgangspunten voor het beleggingsbeleid:

1. PVL belegt in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Dit komt tot uitdrukking in de aansluiting tussen de kasstroomkarakteristieken van de matchingportefeuille van de beleggingen en die van de pensioenverplichtingen, in de aansluiting tussen de rendementsportefeuille en de ambitie voor toeslagverlening van PVL.
2. De beleggingen in niet-gereguleerde markten worden tot een prudent niveau beperkt. Binnen het strategische beleggingsbeleid wordt dit tot uitdrukking gebracht door de eis dat de allocatie naar illiquide beleggingen niet hoger mag zijn dan 20% van het totale belegde vermogen.
3. De beleggingsportefeuille kent een brede spreiding over beleggingscategorieën en risicobronnen; het risicoprofiel van PVL wordt niet gedomineerd door een enkele beleggingscategorie of risicobron. De kenmerken van de verschillende door PVL gebruikte beleggingscategorieën zijn beschreven in 'investment cases' die per categorie zijn opgesteld. Naast een beschrijving van de categorie bieden de investment cases inzicht in de eisen die door het fonds gesteld worden aan beleggingen in de betreffende categorie. De investment cases zijn als bijlagen aan het strategisch beleggingsbeleid toegevoegd.
4. PVL gebruikt derivaten en repofinanciering uitsluitend in het kader van het verlagen van het risicoprofiel en voor doeltreffend portefeuillebeheer. Dit geldt met name voor het beheer van de rente- en valutarisico's. De inzet van renteswaps draagt bij aan het verlagen van het renterisico op de pensioenverplichtingen. Daarnaast zorgt inzet van renteswaps ervoor dat er voldoende middelen beschikbaar zijn voor de rendementsportefeuille om daarmee de toeslagambitie van het fonds te kunnen realiseren. De inzet van valutatermijncontracten heeft als doel om het valutarisico in de portefeuille te verlagen. Bij het derivatengebruik wordt gezorgd voor voldoende spreiding over tegenpartijen, zodat een bovenmatige gevoeligheid voor een enkele tegenpartij wordt voorkomen. Derivaten worden niet ingezet voor het genereren van extra rendement. Het beleid inzake het gebruik van derivaten is uitgewerkt in een specifiek derivatenbeleid dat als bijlage aan het strategisch beleggingsbeleid is toegevoegd.
5. Bij het construeren van het beleggingsbeleid en de keuze voor de uitvoerders, geeft PVL zich rekenschap van de veiligheid, de kwaliteit, de liquiditeit en het rendement van de beleggingsportefeuille als geheel. Bij de constructie van zowel het strategische beleggingsbeleid als de normportefeuille, worden deze zaken expliciet in de afweging meegenomen. Als waarborg voor de kwaliteit van de beleggingsportefeuille worden met de fiduciaire vermogensbeheerder specifieke beleggingsrichtlijnen afgesproken die ertoe

moeten leiden dat er geen posities kunnen worden ingenomen die de kwaliteit en het risico van de portefeuille kunnen schaden. Ook voor de operationele risico's, zoals onder andere de waardering, de custody- en securitieslendingactiviteiten, gelden specifieke richtlijnen. Met betrekking tot het liquiditeitsrisico heeft het pensioenfonds als restrictie opgenomen in haar beleid dat niet meer dan 20% van het vermogen gealloceerd mag worden naar illiquide beleggingen. Daarnaast wordt de mate van liquiditeit in de financiële markten als onderdeel van de periodieke monitoring van de portefeuille gevolgd. Tot slot worden ten behoeve van de constructie van de strategische normportefeuille en de jaarlijkse normportefeuille verwachte rendementen gedefinieerd voor alle relevante beleggingscategorieën. Deze worden expliciet besproken in organen van het fonds; ook vindt er jaarlijks een ex-post-evaluatie hiervan plaats.

6. Beleggingen in een voorheen bijdragende onderneming worden beperkt tot ten hoogste 5% van de portefeuille als geheel; in geval een voorheen bijdragende onderneming tot een groep behoort, worden beleggingen in de ondernemingen die tot dezelfde groep als de bijdragende onderneming behoren, beperkt tot ten hoogste 10% van de portefeuille. Anders gezegd: als PVL (via deelname in een beleggingsfonds) in aandelen van Van Lanschot Kempen NV belegt, dan geschiedt dit in slechts zeer beperkte mate.
7. De beleggingen worden gewaardeerd op basis van marktwaardering.

4.4.2 Beleggingsovertuigingen

In aanvulling op de uitgangspunten die voortkomen uit de Prudent Person regels, hanteert het pensioenfonds acht beleggingsovertuigingen bij de bepaling van het strategisch beleggingsbeleid. Deze beleggingsovertuigingen zijn als volgt gedefinieerd:

1. Het pensioenfonds belegt uitsluitend in beleggingscategorieën waarvoor op basis van empirisch academisch onderzoek en/of ervaringen op lange termijn een risicopremie mag worden verwacht.

De reden om binnen de rendementsportefeuille strategisch in beleggingscategorieën te beleggen met een hoger risico is om daarmee een risicopremie te verdienen, die het fonds nodig heeft om daarmee haar ambitie te kunnen realiseren. Vereiste is daarbij dat voor de beleggingscategorie een risicopremie verwacht mag worden. Dit geldt onder andere voor het aandelen- en kredietrisico.

2. Diversificatie is belangrijk.

Diversificatie zorgt voor spreiding van het risico. Daarom;

- A. wordt het vermogen geïnvesteerd in meerdere beleggingscategorieën;
- B. wordt binnen de beleggingscategorieën gediversifieerd.

De complexiteit en kosten van diversificatie dienen in relatie te staan tot de afname van het risico. Daarom;

- A. wordt er door het bestuur een afweging gemaakt tussen de afname van het risico door diversificatie over beleggingscategorieën en de complexiteit en bijbehorende kosten van diversificatie, alvorens een investering gedaan wordt;
- B. wordt gestreefd naar een zodanig gewicht van een beleggingscategorie dat het beoogde diversificatie-effect naar verwachting daadwerkelijk optreedt.

3. Het op consistente wijze verslaan van de markt op lange termijn lukt doorgaans niet.

In liquide markten blijkt het grootste deel van de beheerders een lager rendement te behalen dan de index. Redenen hiervoor zijn onder andere gelegen in de transactiekosten en de beheervergoeding. Daarnaast wordt in liquide markten informatie zeer snel in de prijzen verwerkt. Daarom;

- A. geldt passief beheer als default voor de inrichting van de beleggingsportefeuille,
- B. wordt alleen tot actief beheer besloten wanneer het bestuur kan onderbouwen dat actief beheer loont, en
- C. in markten waar passief beheer niet mogelijk is, zoals bijvoorbeeld bij niet-beursgenoteerd onroerend goed.

4. Illiquide beleggingen: voor illiquide beleggingen wordt een illiquiditeitspremie verwacht.

Illiquide beleggingen, zoals private equity, niet-beursgenoteerd onroerend goed en infrastructuur, kennen een illiquiditeitspremie ten opzichte van beursgenoteerde aandelen en onroerend goedfondsen. Als lange termijn belegger kan een pensioenfonds hiervan profiteren. Er bestaat echter ook een grens aan het percentage dat in illiquide beleggingen kan worden belegd. Bij veranderende omstandigheden moet de portefeuille aangepast kunnen worden aan de behoefte van dat moment. Daarom;

- A. wordt niet direct belegd in illiquide beleggingen om risico te spreiden,
- B. wordt er door het bestuur een afweging gemaakt tussen de illiquiditeitspremie en het risico, de complexiteit en bijbehorende kosten hiervan, alvorens een investering wordt gedaan,
- C. hanteert het bestuur een maximum percentage van het vermogen voor illiquide beleggingen. Bij de vaststelling van dit percentage wordt rekening gehouden met de liquiditeitsbehoefte van het pensioenfonds voor de komende jaren en de horizon van het pensioenfonds als zelfstandig fonds.

5. Kostenbeheersing is belangrijk

Het pensioenfonds heeft als doelstelling een zo goed mogelijk pensioen te bieden tegen acceptabele kosten. Hierdoor is het belang van een stringente kostenbeheersing hoog, en moeten de kosten in een redelijke verhouding staan tot het verwachte rendement. Daarom:

- A. wordt er door het bestuur een afweging gemaakt tussen het verwachte rendement van een belegging en het risico, de complexiteit en bijbehorende kosten hiervan, alvorens een investering gedaan wordt;
- B. vindt vooraf budgettering van kosten voor diverse beleggingscategorieën plaats en worden de kosten vervolgens gemonitord en periodiek vergeleken met de kosten van vergelijkbare pensioenfondsen;
- C. zal het bestuur enkel in actieve strategieën en alternatieven investeren wanneer redelijkerwijs verwacht mag worden dat het rendement van deze strategieën de extra kosten ruimschoots waard is, of wanneer door toevoeging van deze strategieën (financiële en/of niet-financiële) risico's beter worden beheerst tegen acceptabele meerkosten.

6. Het pensioenfonds belegt alleen in categorieën en strategieën die het bestuur begrijpt.

Alle investeringen in beleggingscategorieën hebben een duidelijk doel. Dat kan zijn het behalen van rendement, het afdekken/vermindern van risico's of het spreiden van risico's. De doelstelling is om een maximaal rendement te realiseren binnen een vastgesteld risicokader. Daarvoor is het van belang niet geconfronteerd te worden met risico's die bij aanvang niet onderkend zijn.

Een belegging moet transparant zijn om de mogelijke risico's van de investering in te kunnen schatten, anders heeft de samenstelling van de portefeuille mogelijk een andere rendement/risico profiel dan gedacht. Daarom:

- A. wordt uitgebreid onderzoek gedaan naar nieuwe investeringen;
- B. wordt enkel in fondsen belegd waarvan onderliggende portefeuilles transparant worden beheerd en de impact van onderliggende instrumenten duidelijk is voor het bestuur;
- C. maakt het pensioenfonds gebruik van externe adviseurs als ondersteuning;
- D. wil het pensioenfonds kunnen uitleggen aan de achterban waarom in een bepaalde beleggingscategorie wordt belegd.

7. Asset allocatie is de belangrijkste keuze in relatie tot het uiteindelijke rendement.

Binnen de randvoorwaarden, zoals maximaal te lopen risico, verwacht rendement en profiel van de verplichtingen, is de strategische asset allocatie de belangrijkste component in de realisatie van het benodigd rendement.

De beslissing om al dan niet in aandelen te beleggen, heeft op lange termijn veel meer impact dan de beslissing om in het ene of het andere aandeel te beleggen. Daarom:

- A. hanteert het bestuur een top-down benadering bij de samenstelling van de portefeuille;
- B. besteedt het bestuur veel tijd en energie aan de bepaling van de strategische normportefeuille en de afdekking van onrendabele risico's;
- C. formuleert het bestuur richtlijnen omtrent de maximale afwijking van de strategische normportefeuille;
- D. maakt het bestuur maakt een bewuste keuze welke benchmark het wil hanteren per beleggingscategorie.

8. Maatschappelijk en financieel rendement gaan goed samen

Om op langere termijn waarde te kunnen realiseren, dienen alle (uitgevende) instellingen (waar onder ondernemingen, en (semi, supra en intra) –nationale instellingen) een 'license to operate' in de samenleving te hebben. Het bestuur gelooft dat instellingen die in de bedrijfsvoering rekening houden met ESG-maatstaven op de lange termijn betere resultaten behalen dan instellingen die dat niet doen. De verantwoordelijkheid van het pensioenfonds gaat verder dan een goede risico-rendementsafweging. Het pensioenfonds is zich bewust van de invloed die zij als belegger kan uitoefenen en de plaats die zij inneemt in de samenleving. Om die reden wordt niet alleen gekeken naar het financieel rendement maar ook naar het maatschappelijk rendement.

Daarom is bij beleggingsbeslissingen de MVB-impact onderdeel van de besluitvorming. Het bestuur heeft echter ook aandacht voor de voorkeuren van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en de mogelijke negatieve consequenties die een (te) strikt MVB beleid kan hebben op de investeringsmogelijkheden en het kostenniveau.

De doelstellingen die het pensioenfonds bij haar MVB-beleid nastreeft zijn:

- A. Verbetering/bestendiging van de rendement/risico-verhouding op lange termijn;
- B. Voorkomen dat zaken die de maatschappij ernstig schaden met pensioengeld gefinancierd worden;
- C. Voldoen aan de verwachting van onze deelnemers.

Op het vlak van MVB wil het pensioenfonds focus aanbrengen en de 17 Sustainable Development Goals (SDG's) (zoals deze in 2015 door de VN zijn vastgesteld) worden daarbij zoveel mogelijk als raamwerk gehanteerd. Daarnaast voldoet het pensioenfonds aan wet- en regelgeving (zoals ten aanzien van clustermunie, sanctielijsten, IMVB, IORP II en klimaatakkoord) en wil het pensioenfonds zo veel mogelijk aansluiten bij de thema's en de SDG's die de belanghebbenden bij het fonds belangrijk vinden (zie verder het MVB-beleid voor een uitgebreide beschrijving).

4.5 Beleggingsfilosofie

4.5.1 De matching- en rendement-aanpak

Een pensioenfonds is een financiële onderneming. Pensioenfondsen produceren en verkopen pensioenen (toezeggen van pensioenrechten) en streven daarbij naar kostenefficiëntie en doelgerichtheid. Weliswaar kent PVL geen formele aandeelhouders, maar wordt er wel 'geproduceerd' met een winstdoelstelling (toeslagverlening).

Een pensioenfonds is daarom in wezen een onderneming met twee bedrijfsactiviteiten. Enerzijds worden pensioenen 'geproduceerd', anderzijds worden (beleggings)investeringen gedaan. De uiteindelijke doelstelling van het pensioenfonds betreft het realiseren van een financieel resultaat, waarmee het surplus van het pensioenfonds zich in de gewenste richting ontwikkelt (sturing van de dekkingsgraad), terwijl het beoogde pensioenproduct wordt gerealiseerd (ambitie van waardevastheid op de langere termijn). Omdat PVL een gesloten fonds is kent het fonds geen premie-inkomsten meer. Derhalve vindt sturing van het financieel resultaat voornamelijk plaats via het strategische beleggingsbeleid.

Om de pensioenzekerheid te optimaliseren wordt enerzijds de waarde van de toegezegde pensioenen beschermd tegen marktinval (rente) en anderzijds worden beleggingsrisico's genomen om met extra beleggingsrendementen de beleggingskosten mede te financieren. Bij de uitvoering van deze opzet hanteert PVL de 'matching- en rendement-aanpak'.

PVL ziet de 'matching- en rendement-aanpak' als het meest doelmatige financiële concept voor de bedrijfsvoering van het fonds. Hierbij worden de twee activiteiten, het beheer van pensioenverplichtingen en het 'geld verdienen' met het nemen van beleggingsrisico's, in principe gescheiden uitgevoerd. Dit resulteert in twee afzonderlijke beleggingsportefeuilles met ieder een eigen doelstelling. De opsplitsing in matching en rendement biedt transparantie en een hoge mate van sturingskracht en doelmatigheid.

4.5.2 Beleggingsfilosofie matchingportefeuille

De matchingportefeuille heeft als beleggingsdoelstelling het realiseren van een resultaat dat gelijk is aan het resultaat op de afgedekte pensioenverplichtingen. PVL is van mening dat het renterisico van de pensioenverplichtingen het beste beheerst kan worden door het repliceren van de rentegevoeligheid van de verschillende kastromen die voortkomen uit de pensioenverplichtingen van het fonds met behulp van beleggingen met een hoge mate van zekerheid (rentegevoeligheidsmatching).

Met het oog op het nastreven van zekerheid hanteert PVL bij het beleggen primair een langetermijnfocus. Waarderingsverschillen op de korte termijn zijn bij kasstroommatching minder belangrijk dan faillissementen waardoor couponbetalingen en/of aflossingen (gedeeltelijk) voor altijd verloren gaan. Om die reden zijn een hoge kredietkwaliteit en een goede debiteurenspreiding essentieel in de matchingportefeuille.

Voor de vaststelling van de rentegevoeligheid van de beleggingen en de bepaling van het beleid inzake afdekking van renterisico wordt de rentegevoeligheid van de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheke (beide categorieën opgenomen in de rendementsportefeuille) meegewogen met de rentegevoeligheid van de matchingportefeuille.

4.5.3 Beleggingsfilosofie rendementsportefeuille

De rendementsportefeuille heeft als beleggingsdoelstelling het behalen van een voldoende hoog rendement boven de financieringskosten van de nominale pensioenen, zodanig dat er op de lange termijn gemiddeld een toeslag gegeven kan worden die gelijk is aan de algemene prijsstijging (zie paragraaf 2.1).

Met het oog op het realiseren van de benodigde toegevoegde waarde voor toeslagverlening is PVL in haar strategie gericht op het nemen van risico's die over een langere termijn lonend zijn. In eerste instantie gaat het daarbij om marktrisico's. PVL neemt hierbij een zo volledig mogelijk investeringsspectrum in ogenschouw. Voor PVL is het van belang dat marktrisico's en illiquiditeitsrisico's verbonden zijn met verwachtingen van toekomstige cashflows die hun oorsprong vinden in feitelijke (bedrijfs)activiteiten. Alleen in dat geval kan een duurzame risicopremie verwacht worden. Beleggingscategorieën die aan dit criterium voldoen zijn onder meer beursgenoteerde aandelen van ontwikkelde en opkomende landen en bedrijfsobligaties.

Daarnaast wordt belegd in een aantal categorieën die een bepaalde illiquiditeitspremie kennen, zoals hypotheke en Nederlands niet-genoteerd onroerend goed. Als lange-termijn-belegger kan een pensioenfonds profiteren van deze illiquiditeitspremie. Echter, er bestaat ook een grens aan het percentage dat in illiquide beleggingen kan worden belegd. Bij veranderende omstandigheden moet de portefeuille aangepast kunnen worden aan de behoefte van dat moment. Daarom:

- worden illiquide beleggingen uitsluitend gedaan in beleggingsfondsen;
- wordt er door PVL een afweging gemaakt tussen de illiquiditeitspremie en de risico's, de complexiteit en bijbehorende kosten hiervan, alvorens een investering wordt gedaan;
- hanteert PVL een maximum percentage van 20% van het totale vermogen voor illiquide beleggingen. Bij de vaststelling van dit percentage wordt rekening gehouden met de voorziene liquiditeitsbehoefte van het fonds in de komende jaren en het door het fonds gevoerde liquiditeitsbeleid.

Het liquiditeitsbeleid van PVL is vastgelegd in een bijlage bij het strategische beleggingsbeleid.

4.5.4 Actief versus passief beheer

De essentie van passief beheer is om kostenefficiënt over een langere periode de risicopremie van een bepaalde beleggingscategorie te realiseren. Het onderscheid tussen actief en passief beleggen heeft zijn (academische) oorsprong in de theorie van de efficiënte markten en de theoretische prijsvormingsmodellen, zoals ontwikkeld in de jaren zestig van de vorige eeuw. In die gedachtegang is het niet mogelijk om het structureel beter te doen dan de marktwaarde-gewogen marktindex. Inmiddels zijn we ruim 50 jaar verder en heeft een grote hoeveelheid onderzoek aangetoond dat de praktijk weerbarstiger is dan wat de academische theorie veronderstelt. Zowel imperfecties op financiële markten als afwijkingen van rationeel gedrag dragen ertoe bij dat markten niet altijd efficiënt zijn en marktwaarde-gewogen marktindices niet altijd de optimale *risk-return trade-off* representeren. Dit laat onverlet dat het niet eenvoudig is in de praktijk om consistent een beter beleggingsresultaat

te realiseren dan de markt. In de afweging tussen actief en passief beheer geldt passief beleggen voor PVL altijd als uitgangspunt.

Er kunnen desalniettemin redenen zijn om een actief beleid te voeren. Dat is het geval wanneer één of meer van onderstaande situaties van toepassing zijn:

- Een kostenefficiënte passieve beheerstijl is niet mogelijk; dit doet zich bijvoorbeeld voor bij hypotheek en niet-beursgenoteerd onroerend goed;
- De passieve benchmark heeft niet de gewenste karakteristieken; bijvoorbeeld een hoge weging naar slechte debiteuren in marktwaardegewogen obligatie-indices;
- Het fonds is van mening dat voor een bepaalde beleggingscategorie voldoende managers met vaardigheden in de markt actief zijn waarvan een positieve netto-outperformance verwacht mag worden.

Kosten en complexiteit worden actief meegenomen in deze beslissing maar zijn geen leidende criteria. Als aangetoond kan worden dat voldoende waarde wordt toegevoegd ten aanzien van de gerealiseerde en verwachte rendementen en/of de beheersing van risico's, kan bewust besloten worden tot gebruik van actief beheer.

4.5.5 Strategisch en tactisch allocatiebeleid

Voor het realiseren van de beleggingsdoelstellingen is het hebben en handhaven van een goede strategie het belangrijkste. De strategie zorgt er voor dat PVL doelgericht werkt en duidelijke pijlpalen plaatst ter realisatie van de doelstellingen. Kernelementen van de strategie zijn de 'matching- en rendement-aanpak', het strategische rente-afdeckingsbeleid en de focus op beleggingscategorieën en risico's waarvoor over langere termijn een risicopremie mag worden verwacht. De overwegingen van het fonds om gebruik te maken van de gehanteerde beleggingen zijn per categorie gespecificeerd en onderbouwd in de investment cases die per beleggingscategorie als bijlagen bij het strategische beleggingsbeleid zijn gevoegd. Bij de vaststelling van het jaarlijkse Beleggingsplan evalueert het fonds de risico's en rendementen van de verschillende beleggingscategorieën op basis van kwalitatieve en kwantitatieve data, marktontwikkelingen en economische vooruitzichten. Als de evaluatie hiertoe aanleiding geeft, kan dit leiden tot aanpassingen in de portefeuillesamenstelling.

PVL is terughoudend met het voeren van tactisch beleid. Dit is gelegen in het feit dat zowel ervaring als ook veel empirisch academisch onderzoek heeft aangetoond dat het 'timen' van financiële markten bijzonder moeilijk is.

4.6 ALM-resultaten

De doelstelling van de in 2023 uitgevoerde ALM-studie was om vast te stellen welk strategisch beleggingsbeleid voor het fonds het meest passend zou zijn, gegeven enerzijds de risicohouding van de verschillende groepen belanghebbenden en anderzijds het toekomstperspectief van PVL als gesloten pensioenfonds. Daarbij zijn met name de gewenste mate van afdekking van renterisico en de verhouding tussen matching- en rendementsportefeuille onderzocht.

Voorafgaand aan de uitvoering van de ALM-sessie heeft het eerder vermelde risicopreferentieonderzoek onder de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden plaatsgevonden. Op basis van deze inventarisatie was het uitgangspunt dat er in de ALM-studie vooral gekeken zou moeten worden naar de mogelijkheden en resultaten van een beleggingsbeleid met een lager risico, waarbij de vraag beantwoord zou moeten worden in

hoeverre de kaders inzake gewenste toeslagverlening en maximale korting bij een aangepast beleid nog steeds realistisch zouden zijn.

De uitgangspunten, aannames, onderzochte varianten en bevindingen van de ALM-studie zijn uitgebreid beschreven in een separaat besluitvormingsdocument. In deze paragraaf worden de belangrijkste elementen en bevindingen die relevant zijn voor de bepaling van het strategische beleggingsbeleid benoemd.

4.6.1 Uitgangspunten ALM-studie

Als startdatum voor de ALM-studie zijn de financiële positie van het fonds en de daarbij behorende dekkingsgraad op 30 juni 2023 gekozen. Er is in de studie geen rekening gehouden met uitgaande waardeoverdrachten aangezien de omvang hiervan zeer beperkt is gebleken. Voor de horizon van de studie is de aandacht met name gericht op een termijn van twee tot vijf jaar, gezien de wens van de sociale partners om de opgebouwde aanspraken en rechten binnen een termijn van enkele jaren in te varen naar het nieuwe pensioenstelsel. Alle opties zijn ook onderzocht voor een termijn van vijftien jaar, maar vanwege het toekomstperspectief van het fonds en de verwachte overgang naar het nieuwe pensioenstelsel heeft de beoordeling van de effecten van beleidsvarianten op de kortere termijn de meeste aandacht gekregen. Ten aanzien van het beleggings-, toeslag en kortingsbeleid is uitgegaan van bestaand beleid.

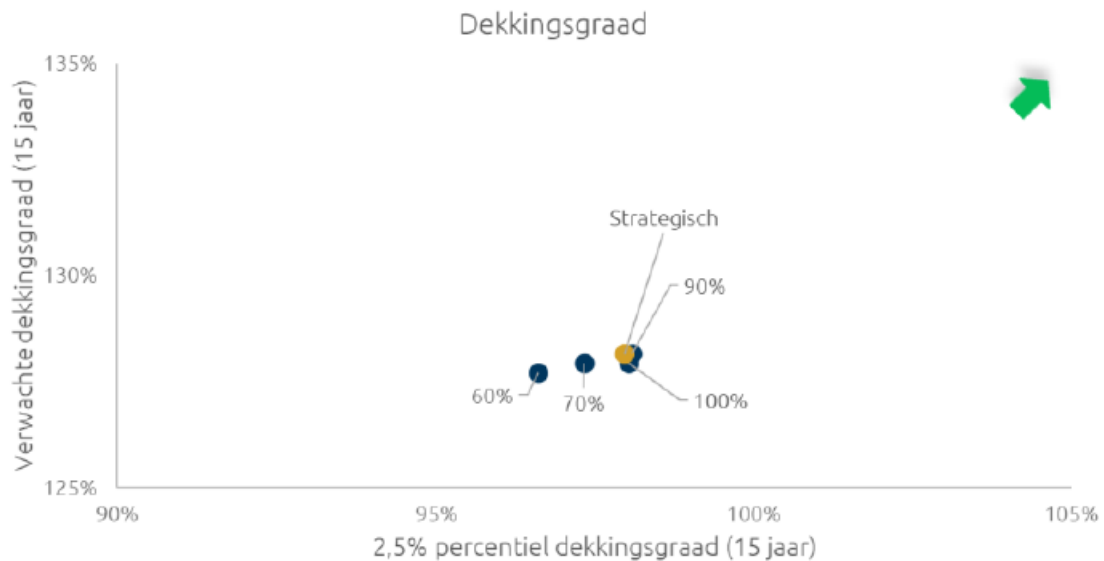
Voor de beleggingscategorieën waar PVL in belegt zijn schattingen gehanteerd voor toekomstige rendementen, risico's (standaarddeviaties) en correlaties. Ook zijn schattingen gemaakt voor de toekomstige ontwikkeling van de rente en de inflatie. In het besluitvormingsdocument zijn deze gehanteerde schattingen en de financiële aannames opgenomen.

4.6.2 Bevindingen ALM-studie

Afdekking renterisico

In het voorjaar van 2020 heeft het bestuur besloten om af te wijken van de tot dat moment gehanteerde dynamische en de afdekking van het renterisico te fixeren op 70% van het renterisico van de verplichtingen, gemeten op basis van de swaprente. Met ingang van 2023 heeft het bestuur dit percentage renteafdekking verhoogd naar 80%. In de ALM-studie zijn diverse statische alternatieven voor de toekomstige afdekking van het renterisico onderzocht, variërend van 60% tot 100% renteafdekking.

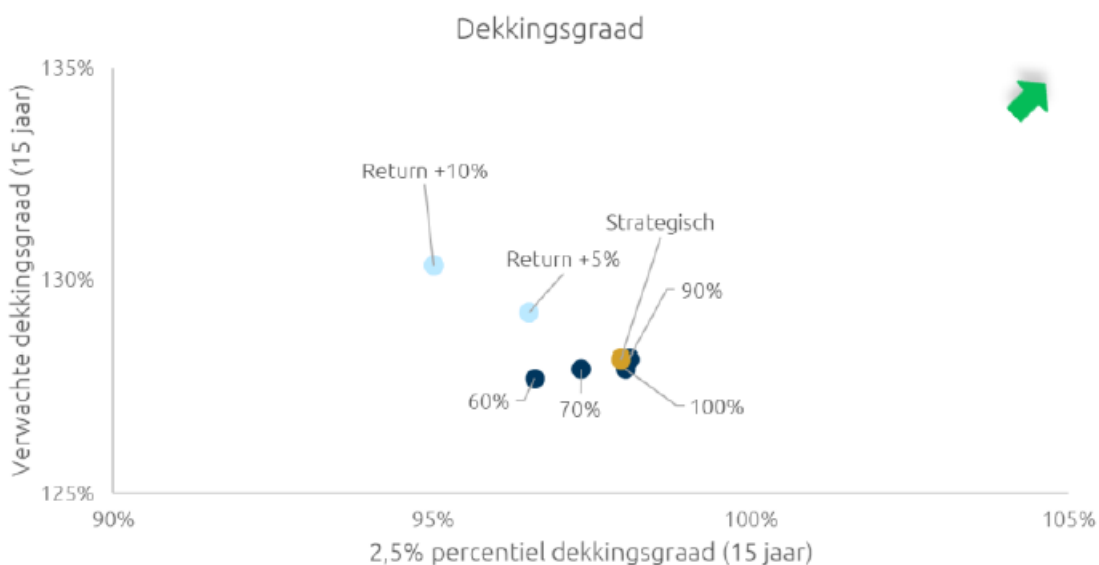
De verwachte ontwikkeling van de dekkingsgraad ziet er bij de verschillende alternatieven voor de afdekking van renterisico als volgt uit:

Uit de resultaten werd duidelijk dat de bestaande afdekking van 80% voor PVL als optimaal percentage geldt. Een verlaging van de afdekking zou leiden tot een toename van het dekkingsgraadrisico, terwijl een verdere verhoging niet zou leiden tot lagere risico's in dekkingsgraad en pensioenresultaat. Het bestuur heeft op grond van deze uitkomsten besloten dat het continueren van een vaste afdekking van 80% wenselijk is.

Verhouding matching- / rendementsportefeuille

Voorts zijn in de ALM-studie de resultaten van verschillende onderzochte verhoudingen tussen de matching- en rendementsportefeuille onderzocht, waarbij met name gekeken is naar de gevolgen van een vergroting van de rendementsportefeuille. In de onderstaande grafiek is voor de verschillende verhoudingen de verwachte ontwikkeling van de dekkingsgraad versus de ontwikkeling van de dekkingsgraad in de 2,5% slechtste scenario's weergegeven.

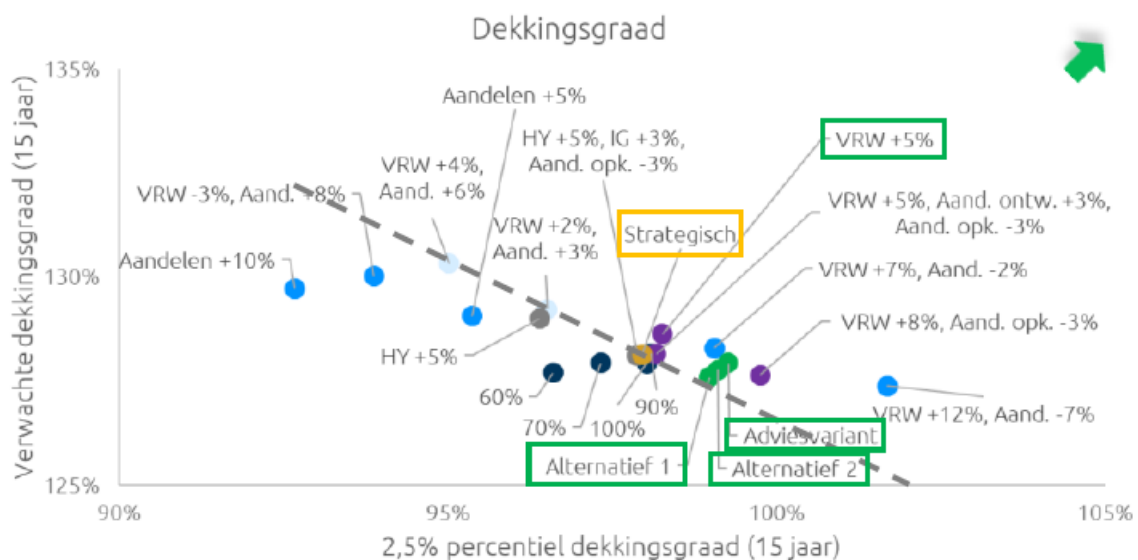

Uit de onderzochte alternatieven werd duidelijk dat een uitbreiding van de rendementsportefeuille met de bestaande samenstelling weliswaar bij zou dragen aan een hogere verwachte dekking, maar dat tegelijkertijd de dekking in de slechtste scenario's aanmerkelijk lager zou kunnen uitvallen. Om dat risico te beperken zijn vervolgens uitsluitend alternatieven onderzocht waarin sprake was van een beperkte uitbreiding van de rendementsportefeuille.

Samenstelling rendementsportefeuille

Om de beoogde uitbreiding van de rendementsportefeuille vorm te geven is een aantal verschillende varianten onderzocht, waarbij met name gestreefd is naar een samenstelling die met een lager risico tot een vergelijkbaar verwacht resultaat zou leiden als de bestaande samenstelling. Daarbij is ook gekeken naar een verschillende samenstelling van de aandelenportefeuille en is de inzet van nieuwe liquide assetcategorieën zoals high yield onderzocht. Onderstaande grafiek geeft een inzicht in de karakteristieken van diverse onderzochte varianten ten opzichte van het bestaande strategische beleid op een horizon van 15 jaar.

Op basis van een weging van de verschillende alternatieven heeft het bestuur uiteindelijk de keuze gemaakt voor een variant waarin de weging van aandelen licht wordt teruggebracht en de weging van vastrentende waarden binnen de rendementsportefeuille (bedrijfsobligaties en hypotheek) wordt verhoogd. In de bovenstaande grafiek is dat de 'Adviesvariant'. Deze voorkeursvariant leidt in verwachting tot een vergelijkbare dekking en pensioenresultaat als het huidige strategische beleid, maar met minder slechte resultaten in een slechtweerscenario, een lagere kans op reservetekort en een lagere kans op korten.

Het bestuur is van mening dat met deze variant het beste tegemoet gekomen wordt aan de risicovoorkeuren van de deelnemers en de realisatie van de pensioendoelstelling. Het risico wordt daarbij beperkt gezien de beperkte horizon van het fonds.

Scenario-analyse

In de ALM-studie is tevens het resultaat onderzocht van de toepassing van de verschillende beleidsalternatieven in geval van specifieke scenario's. Deze deterministische scenario's hebben betrekking op uiteenlopende marktontwikkelingen, zoals lage of juist hoge inflatie, gecombineerd met economische groei dan wel krimp. Ook zijn er enkele specifieke

scenario's met geopolitieke spanningen en klimaatscenario's onderzocht. Uit de doorrekening van de scenario's is gebleken dat het fonds, ongeacht het gevoerde beleid, gevoelig blijft voor een zogenaamd stagflatie-scenario van een stijgende rente, lage rendementen en een oplopende inflatie. Het bestuur is van mening dat de omschreven scenario's een goed inzicht bieden in mogelijke marktontwikkelingen en beschouwt de uitkomsten van het voorgestelde beleid als acceptabel, gelet op de kenmerken van de scenario's. Het voeren van een afwijkend beleid zou op de meest relevante termijn van twee of vijf jaar slechts beperkte invloed hebben op de resultaten en gevolgen.

Consequenties voor beleggingsbeleid

Op basis van de ALM-resultaten heeft het bestuur besloten dat het strategische beleggingsbeleid met ingang van 2024 beperkt aangepast zal worden. Op hoofdlijnen zijn de volgende besluiten genomen:

- De afdekking van het renterisico blijft ongewijzigd op 80% ten opzichte van de swapcurve;
- De verhouding tussen de matching- en rendementsportefeuille wordt aangepast naar 40% / 60%;
- Binnen de rendementsportefeuille wordt de allocatie naar aandelen opkomende markten verlaagd;
- De vrijkomende ruimte binnen de rendementsportefeuille wordt aangewend voor een verhoging van de allocatie naar hoogwaardige bedrijfsobligaties en hypotheek.

Verder heeft het bestuur bevestigd dat - gelet op de positie van gesloten pensioenfonds - er geen nieuwe illiquide beleggingscategorieën zullen worden toegevoegd aan de portefeuille.

Consequenties voor risicohouding

Op basis van de ALM-studie is vastgesteld dat het verwachte pensioenresultaat zich redelijk verhoudt tot de risicohouding van de deelnemers. De korte horizon van het pensioenfonds en de naar verwachting betrekkelijk korte tijd tot de verwachte overgang naar een pensioenregeling in het nieuwe stelsel zorgen ervoor dat het bestuur de voorkeur geeft aan een relatief behoudende risicohouding die met name gericht is op het behoud van een dekkingsgraad die invaren in het nieuwe pensioenstelsel mogelijk maakt. Met deze keuze wordt beperkt tegemoet gekomen aan de wens van een deel van de deelnemers uit het in 2023 uitgevoerde risicopreferentie-onderzoek om meer risico te nemen in het beleggingsbeleid. Het bestuur acht de nadelen van een dergelijk risicovoller beleid echter niet in verhouding tot de mogelijke voordelen die daarmee op de korte termijn zouden kunnen worden behaald.

5. Strategisch Beleggingsbeleid 2024 - 2026

5.1 Samenstelling en begrenzingen van de strategische normportefeuille

Op grond van artikel 13a lid 2 Besluit FTK dient een pensioenfonds inzicht te geven in de strategische normportefeuille ('SNP') en de toepasselijke bandbreedtes. In dit hoofdstuk wordt dit inzicht gegeven. Het fonds herijkt periodiek (in beginsel om de 3 jaar) zijn strategische beleggingsbeleid op basis van de risicohouding, economische uitgangspunten en verwachtingen. Hieruit volgt het risicoprofiel van het fonds, dat wordt getoetst aan de hand van een ALM-studie. Op basis van de uitkomsten hiervan wordt het strategische beleggingsbeleid opgesteld. Het strategische beleggingsbeleid dient vervolgens als uitgangspunt bij de vaststelling van het jaarlijkse beleggingsbeleid en het beleggingsjaarplan.

5.1.1 De strategische normportefeuille (SNP)

Op grond van de resultaten van de ALM-studie heeft PVL een voorkeur uitgesproken voor een beperkte aanpassing van het bestaande basisbeleid, hetgeen leidt tot een 60/40-verdeling tussen rendementsportefeuille en matchingportefeuille. De afdekking van het renterisico blijft ongewijzigd op een vast percentage van 80% ten opzichte van de verplichtingen (op basis van de swapcurve). In januari 2023 is deze mate van afdekking vastgesteld met de volgende argumentatie:

- de dekkingsgraad is als gevolg van de opgetreden rentestijging fors toegenomen, waardoor het risico in VEV-termen verlaagd kan worden gegeven de uitgangspunten van het fonds. Door de renteafdekking te verhogen wordt het neerwaartse dekkingsgraadrisico verlaagd, zonder dat dit ten koste gaat van het verwachte rendement.
- de rentestand bevond zich eind 2022 op een niveau dat leidt tot een positieve carry en tegelijkertijd tot een beter uitlegbaar beleid. Een hogere renteafdekking betekent niet meer dat een groter deel van de portefeuille belegd wordt in beleggingen met een negatieve yield, zoals in het verleden wel het geval was.
- de renteafdekking onder de UFR-curve ligt als gevolg van de aanpassing van de UFR-curve vrijwel op hetzelfde niveau als de rente-afdekking onder de swapcurve. Dit betekent dat een hogere afdekking onder swap niet leidt tot een ongewenst hoog niveau van afdekking onder de UFR-curve. Dit was eerder wel het geval en werd niet wenselijk bevonden.
- de liquiditeitspositie van PVL is van voldoende niveau om de toename van de liquiditeitsbehoefte in een stress-scenario op te kunnen vangen.

De rendementsportefeuille wordt vergroot ten laste van de matchingportefeuille en binnen de portefeuille is sprake van een beperkte verschuiving. De weging naar aandelen opkomende markten is verlaagd. Het bestuur heeft geconstateerd dat de categorie aandelen opkomende markten toenemende risico's kent, zoals concentratierisico (China) en politieke risico's, die met name in 2022 aanzienlijk zijn toegenomen. Gegeven deze toegenomen risico's heeft het bestuur besloten om binnen de categorie aandelen de strategische verhouding tussen ontwikkelde en opkomende landen te wijzigen. De vrijkomende ruimte en de middelen die beschikbaar zijn gekomen komen als gevolg van de vergroting van de rendementsportefeuille worden verdeeld over de categorieën hoogwaardige bedrijfsobligaties en hypotheeklen, naar een normallocatie van 12,25% van de totale portefeuille voor beide categorieën.

Dit leidt tot de volgende samenstelling voor de SNP 2024 – 2026:

Categorie	Normweging	Minimum	Maximum
Matchingportefeuille	40,0%	35,0%	40,0%
Rendementsportefeuille	60,0%	55,0%	65,0%
<i>Vastrentende waarden</i>	24,5%	19,5%	29,5%
<i>Bedrijfsobligaties</i>	12,25%	9,75%	14,75%
<i>Hypotheke</i>	12,25%	9,75%	14,75%
<i>Aandelen</i>	30,5%	20,5%	40,5%
<i>Ontwikkelde landen</i>	24,0%	19,0%	29,0%
<i>Opkomende landen</i>	4,0%	1,5%	6,5%
<i>Beursgenoteerd onroerend goed</i>	2,5%	0,0%	5,0%
<i>Alternatieve beleggingen</i>	5,0%	2,5%	7,5%
<i>Niet-beursgenoteerd onroerend goed</i>	5,0%	2,5%	7,5%
<i>Liquide middelen</i>	0,0%	-3,0%	3,0%
Afdekking renterisico	80,0%	75,0%	85,0%
Afdekking valutarisico	50,0%	40,0%	60,0%

De matchingportefeuille dient ter beperking van het renterisico ten opzichte van de pensioenverplichtingen. Het renteaftdeckingspercentage bepaalt de totale gewenste rentegevoeligheid van de vastrentende beleggingen in deze portefeuille. Het renteaftdeckingspercentage is vastgelegd op 80% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen, gewaardeerd tegen de swapcurve (zie paragraaf 6.2). Binnen de matchingportefeuille wordt gebruik gemaakt van renteswaps en van staatsobligaties van hoge kwaliteit die een hoge correlatie met de rentegevoeligheid van de verplichtingen kennen.

Buiten de allocaties naar staatsobligaties en renteswaps in de matchingportefeuille bevat ook de rendementsportefeuille beleggingen die bijdragen aan de afdekking van het renterisico. Het betreft de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypothecaire leningen.

5.1.2 Afdekking van renterisico

PVL hanteert ter afdekking van het renterisico een vast aftdeckingspercentage van 80 ten opzichte van de pensioenverplichtingen, gebaseerd op de swapcurve. PVL hanteert voor de afdekking van het renterisico de onderstaande strategische uitgangspunten:

- Voor de afdekking van renterisico wordt naast de staatsobligaties en swaps in de matchingportefeuille tevens gebruik gemaakt van de hypotheke en bedrijfsobligaties in de rendementsportefeuille;
- Afdekking vindt binnen de matchingportefeuille voor 90% risicovrij plaats door middel van swaps;
- Afdekking vindt binnen de matchingportefeuille voor 10% door middel van staatsobligaties. De invulling van de staatsobligaties vindt strategisch als volgt plaats:
 - 25% Duitsland en Nederland;
 - 75% Frankrijk en overige AA-landen.

Buiten de allocaties naar renteswaps en staatsobligaties in de matchingportefeuille bevat ook de rendementsportefeuille beleggingen die bijdragen aan de afdekking van het renterisico. Het betreft de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypothecaire leningen.

Uitgangspunt is een evenredige afdekking op verschillende looptijden: bij een afdekking van 80% zullen de kasstromen van de verplichtingen van iedere looptijd voor 80% gematched worden met de kasstromen van de beleggingen van die looptijd.

5.1.3 Afdekking van valutarisico

Met betrekking tot de afdekking van het valutarisico hanteert het fonds als beleidsuitgangspunt dat valutarisico op lange termijn geen rendement toevoegt. Daarom is het wenselijk om deze risico's zo efficiënt als mogelijk af te dekken, mits de kosten van de afdekking van het valutarisico als acceptabel kunnen worden beschouwd. Vanuit de empirische literatuur is het lastig om te bepalen wat de optimale valuta-afdekking is. Een afdekking van 100% is theoretisch te verdedigen door te stellen dat valuta-exposure wel volatiliteit genereert maar geen rendement. Echter, indien we er vanuit gaan dat de relatieve wisselkoersontwikkeling de relatieve koopkrachtontwikkeling tussen landen reflecteert en reële wisselkoersen op de lange termijn altijd naar hun evenwichtswaarde convergeren (combinatie van koopkrachtpariteit en mean reversion), dan is de langetermijnvolatiliteit van een niet-afgedekte positie lager dan van een afgedekte positie. Dat zou een argument zijn om het valutarisico volledig open te laten. Hoewel verschillende theorieën over verschillende tijdsperiodes een goede verklaring bieden, heeft het fonds meer fiducia in de eerste opvatting. Om die reden kiest het fonds voor een strategische afdekking van 50% van het risico op de belangrijkste vreemde valuta binnen de portefeuille, zijnde de US Dollar, het Britse Pond, en de Japanse Yen.

Het fonds hanteert een strategische bandbreedte van 40% tot 60% voor de afdekking van het valutarisico. Vanwege kostenoverwegingen (te verklaren uit renteversillen die gelden tussen de verschillende regio's) kan het bestuur kiezen om het afdekkingspercentage in enig jaar binnen de vastgestelde bandbreedtes te laten variëren. Ook geopolitieke omstandigheden en afwegingen kunnen aanleiding geven om de mate van afdekking van het valutarisico in het beleggingsjaarplan binnen de bandbreedtes te verhogen of te verlagen.

Aangezien alle instrumenten in de matchingportefeuille in Euro noteren, is afdekking van valutarisico alleen binnen de rendementsportefeuille aan de orde. De afdekking van valutarisico vindt daarom volledig binnen de rendementsportefeuille plaats door middel van valutatermijntransacties waarvoor onderpand wordt uitgewisseld.

5.2 Toelichting op de begrenzings bij de strategische gewichten

Bij het bepalen van de begrenzings aan de strategische gewichten zijn drie criteria gehanteerd, te weten:

1. Reflectie risicokader;
2. Transactiekosten;
3. Voldoende spreiding / beperken concentratierisico.

Het eerste criterium is het risicokader, dat beperkingen oplegt aan de risico's die in de SNP kunnen worden genomen. Dit is een belangrijke reden voor de grenzen die zijn gesteld aan de verhouding tussen rendementsportefeuille en matchingportefeuille.

Het tweede criterium betreft de transactiekosten. Indien begrenzings krap worden gesteld, leidt dat in potentie tot hoge transactiekosten. Zeker indien rekening wordt gehouden met het

feit dat financiële markten op korte termijn momentumgedrag kunnen vertonen, verdienen krappe begrenzings niet de voorkeur ter vermijding van nodeloze transactiekosten.

Het derde criterium betreft de mate van spreiding in de portefeuille. Voldoende spreiding in de portefeuille over beleggingscategorieën, landen en regio's is noodzakelijk om te voorkomen dat het risicoprofiel van het fonds wordt gedomineerd door slechts een enkele risicobron. In de SNP is geen enkele risicobron dominant. Het renterisico en het aandelenrisico zijn belangrijkste risico's. Verder is het risico redelijk gespreid over het valuta- en kredietrisico. Ook bestaat er geen dominantie in termen van regio's of landen. Door de begrenzings zoals deze zijn bepaald, kan dominantie in termen van beleggingscategorie, regio of land niet optreden.

5.3 Risicomaatstaven

Om te beoordelen of het jaarlijks beleggingsbeleid beantwoordt aan de doelstellingen en uitgangspunten van het pensioenfonds en om risico doorlopend te kunnen monitoren hanteert PVL diverse risicomaatstaven. De belangrijkste risicomaatstaven worden onderstaand behandeld.

5.3.1 Vereist Eigen Vermogen (vereiste dekkingsgraad)

Het Vereist Eigen Vermogen (VEV) geeft de omvang van het eigen vermogen weer waarover het pensioenfonds ten minste zou moeten beschikken. Het VEV is afhankelijk van het risicoprofiel van het pensioenfonds en hangt nauw samen met het strategisch beleggingsbeleid. De hoogte van het vereist eigen vermogen is gericht op de wettelijke zekerheidsmaat van 97,5%, dat wil zeggen de kans dat in de evenwichtssituatie het vermogen van het pensioenfonds binnen een jaar lager is dan de waarde van de technische voorziening, kleiner is dan 2,5%.

Bij bijstelling van het jaarlijkse beleggingsbeleid dient te worden vastgesteld dat het risicoprofiel van dit beleid past bij het strategisch beleggingsbeleid. Daarnaast wordt het VEV per kwartaal vastgesteld voor het strategisch beleid van het pensioenfonds en voor de feitelijke portefeuille. PVL heeft een bandbreedte vastgesteld rondom het Vereist Eigen Vermogen van 111% tot 119%. De belangrijkste redenen om een bandbreedte rondom de Vereiste Dekkingsgraad te voeren is het meebewegen van de beleggingsportefeuille met de markten.

Vereiste Dekkingsgraad (VDG)	VDG	Bandbreedte
Strategisch beleid	115%	111% - 119%

5.3.2 Risicobudget

PVL hanteert additioneel een risicobudget om het beleggingsrisico doorlopend te kunnen monitoren. Deze risicomaatstaf betreft een ex-ante inschatting van de dekkingsgraadvolatiliteit. Het pensioenfonds gebruikt hiervoor als proxy de tracking error van beleggingen ten opzichte van de verplichtingen op basis van de toezichtcurve op een 1-jaars horizon. De berekening is gebaseerd op 120 historische maanddata. Jaarlijks wordt in het beleggingsplan het risicogebruik van de SNP doorgerekend waarvan het risicobudget voor de portefeuille wordt afgeleid.

Tracking Error	Risicobudget	Bandbreedte
Strategisch beleid	n.v.t.	4% - 5,5%

5.3.3 Gevoeligheidsanalyse op basis van deterministische scenario's

Deterministische (stress) scenario's geven soms meer inzicht in de kortetermijnrisico's dan risico's op basis van historische data. Daarom kijkt het pensioenfonds in het beleggingsplan naar wat er in verschillende scenario's gebeurt met de actuele dekkingsgraad. Rapportage hierover is een integraal onderdeel van de maandelijkse beleggingsrapportages van het fonds.

5.4 Het rebalancingbeleid

Op grond van eerder genoemde overwegingen met betrekking tot transactiekosten en korte termijn momentum gedrag op financiële markten hanteert PVL het uitgangspunt dat het de allocatie naar de rendementsportefeuille en matchingportefeuille jaarlijks bij de ingang van het nieuwe beleggingsplan zal terugbrengen naar de norm. De benchmarkwegingen binnen de rendements- en matchingportefeuille worden op jaarbasis geheralloceerd, De valuta-afdekking wordt per kwartaal aangepast aan de wegingen.

5.5 Securities lending beleid

Het pensioenfonds past voor haar directe beleggingen geen securities lending toe en houdt toezicht op beleggingsinstellingen die gebruik maken van securities lending. Deze beleggingsinstellingen worden echter niet bij voorbaat uitgesloten. De fiduciaire vermogensbeheerder analyseert het securities lendingprogramma van een beleggingsinstelling en beoordeelt of dit passend is in de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds alvorens een beleggingsinstelling aan de portefeuille toe te voegen. De voorwaarden voor gebruik van securities lending zijn door PVL als volgt bepaald:

- De meerderheid van de securities lending-opbrengsten dient ten goede te komen aan de beleggingsinstelling. Dit is ter beperking van het conflict of interest dat de opbrengsten grotendeels voor de agent zijn, terwijl de risico's voor de beleggingsinstelling zijn;
- Er dient sprake te zijn van een robuuste beheersing van het tegenpartijrisico, waarbij met betrouwbare tegenpartijen wordt gewerkt, strikt onderpandbeheer en liquiditeiten die zijn ontvangen als onderpand uitsluitend op prudente wijze worden herbelegd.

Daarnaast worden er grenzen gesteld aan de omvang van het securities-lendingprogramma: maximaal 50% voor aandelenbeleggingsfondsen en maximaal 25% voor beleggingsfondsen die in vastrentende waarden beleggen.

De beleggingscommissie van het pensioenfonds beoordeelt minimaal jaarlijks of de securities lending programma's van de beleggingsinstellingen in de portefeuille en het feitelijk gebruik van securities lending passen bij de door het pensioenfonds geformuleerde uitgangspunten.

5.6 Liquiditeitsbeleid

Het pensioenfonds heeft een liquiditeitsbehoefte (liquiditeitsverplichtingen) die voortkomt uit diverse bronnen. Het niet kunnen voldoen aan de liquiditeitsbehoefte levert een liquiditeitsrisico. Het pensioenfonds acht het wenselijk het liquiditeitsrisico te beperken en heeft een beleid opgesteld waarmee:

1. Voorkomen wordt dat het fonds niet aan zijn primaire doelstelling kan voldoen: het doen van pensioenuitkeringen;
2. Situaties voorkomen worden waarin het fonds niet aan zijn liquiditeitsverplichtingen kan voldoen (liquiditeitscrisis);

3. Grenzen worden gesteld aan de mate van liquiditeitsrisico en deze grenzen worden gemonitord; en
4. Mitigerende maatregelen vooraf in kaart worden gebracht om snel te kunnen acteren in geval van een liquiditeitscrisis.

Hiervoor is het onder andere van belang dat de allocatie naar illiquide categorieën passend is. Het pensioenfonds heeft besloten de allocatie naar illiquide categorieën te begrenzen op 20% van de totale portefeuille. Bij een percentage van 20% illiquide beleggingen zal na een marktschok op de liquide beleggingen het risicoprofiel van de portefeuille niet teveel wijzigen. Het bestuur beschouwt dit niveau dan ook als een prudent niveau vanuit een prudent person perspectief. Het bestuur ziet een maximale allocatie van 20% naar illiquide beleggingen ook als een niveau waarbij het fonds ook in geval van een eventuele toekomstige collectieve waardeoverdracht nog voldoende flexibiliteit heeft in haar keuzes. Bij hogere percentages zal die flexibiliteit beperkt worden.

Het fonds heeft daarnaast een liquiditeitsbeleid om het liquiditeitsrisico te beheersen en te monitoren. Hiervoor hanteert het fonds een maatstaf waarbij de beschikbare liquide middelen (vooral cash en staatsobligaties) ten opzichte van de benodigde liquide middelen (bij vooraf gedefinieerde schokken) beoordeeld worden. In de beheersing en monitoring van het liquiditeitsrisico wordt gekeken naar een horizon van 1 jaar, zodat de portefeuille dusdanig ingericht kan worden dat er door het jaar heen geen onvoorziene wijzigingen doorgevoerd moeten worden. Op maandbasis wordt hierover door de fiduciaire vermogensbeheerder gerapporteerd aan het fonds.

5.7 Derivatenbeleid en tegenpartijbeleid

PVL maakt gebruik van derivaten in het kader van het verlagen van het risicoprofiel dan wel voor doeltreffend portefeuillebeheer. Dit geldt met name voor het beheer van de rente- en valutarisico's. Bij het derivatengebruik wordt gezorgd voor voldoende spreiding over tegenpartijen, zodat een bovenmatige gevoeligheid voor een enkele tegenpartij wordt voorkomen. In het kader van de beheersing van het tegenpartijrisico worden strikte afspraken gemaakt ter beperking van het kredietrisico van de tegenpartijen. Zo gelden er minimale ratingvereisten voor de tegenpartijen waarmee renteswaps worden afgesloten. Verder wordt op dagbasis onderpand uitgewisseld ter grootte van de waarde van de interest rate swaps en valutatermijncontracten. In geval van een afwaardering van een tegenpartij worden additionele zekerheden gevraagd. Op maandbasis wordt gerapporteerd over de tegenpartijen met wie renteswaps en repo's zijn afgesloten, de omvang van de exposure van PVL naar iedere tegenpartij en de rating van de tegenpartijen. Het derivaten- en tegenpartijbeleid van het fonds is vastgelegd in een apart document dat als bijlage aan dit beleidsplan is gehecht.

5.8 Benchmarks

Ten behoeve van het toezicht op de uitvoering van het strategische beleid en de meting van de resultaten ten opzichte van het strategische beleid hanteert PVL strategische beleidsbenchmarks. Deze beleidsbenchmarks geven de norm weer waartegen de beleidsmatige afwijkingen van het strategische beleid worden beoordeeld. De strategische beleidsbenchmarks zijn als volgt vastgesteld voor de SNP 2023 – 2026.

5.8.1 Benchmark matchingportefeuille

De strategische benchmark van de matchingportefeuille wordt hoofdzakelijk gevormd door de verplichtingenbenchmark van het fonds. Dit is een serie van geprojecteerde toekomstige kasstromen die de verplichtingen van het fonds weergeven. Deze benchmark wordt ieder kwartaal vernieuwd op basis van de door het fonds aangeleverde kasstromen.

Om uitvoering te geven aan het renteaafdeckingsbeleid wordt de verplichtingenbenchmark vertaald naar een geschaalde verplichtingenbenchmark die bestaat uit een zestal kasstromen, elk voor verschillende looptijden. Voor de verdeling over de looptijden hanteert het fonds een beleid dat het gemiddelde is van een vlakke afdekking op basis van de swapcurve. Daarnaast worden de kosten van de financiering van de matchingportefeuille en de rendementen van onderpand betrokken in de vaststelling van de benchmark.

5.8.2 Benchmark rendementsportefeuille

De strategische benchmarks van de rendementsportefeuille zijn per categorie in onderstaande tabel weergegeven.

Categorie	Strategische benchmark
Aandelen ontwikkelde landen	MSCI World Net Total Return USD
Aandelen opkomende landen	MSCI Emerging Markets Net Total Return USD
Beursgenoteerd onroerend goed	FTSE/EPRA/NAREIT Global Developed Index Net TRI EUR
Niet-beursgenoteerd onroerend goed	33% MSCI Dutch TR Residential Property 67% MSCI Pan European TR All Property
Hypothecaire leningen	ICE BofA ML Netherlands + 1%
Bedrijfsobligaties	Iboxx Euro Corporates Overall TR
Liquiditeiten	European Central bank ESTR OIS

5.8.3 Vaststelling uitvoeringsbenchmarks

Bij de vaststelling van het beleggingsjaarplan bestaat er enige ruimte om (binnen de kaders van de SNP) af te wijken van de normwegingen van de SNP. Om de prestaties van de vermogensbeheerder bij de uitvoering van dit beleid te kunnen monitoren, stelt het fonds jaarlijks in het beleggingsplan de uitvoeringsbenchmarks vast die hierbij aan de orde zijn. Deze kunnen gelijk zijn aan de strategische beleidsbenchmarks, maar kunnen hier, gezien de gemaakte keuzes, ook van afwijken. Voor de illiquide beleggingscategorieën hypotheek en niet-genoteerd onroerend goed wordt het fondsrendement als uitvoeringsbenchmark gehanteerd.

5.8.4 Specifieke benchmarks van fondsbeheerders

Het overgrote deel van de beleggingen van PVL vindt plaats door middel van beleggingsfondsen waarin het fonds participeert. Deze beleggingsfondsen kunnen eigen benchmarks hanteren die afwijken van de door PVL gehanteerde strategische beleidsbenchmarks en uitvoeringsbenchmarks. Zowel voor actieve als passieve beleggingsstrategieën is een vergelijking met de eigen fondsbenchmarks van belang. Ieder kwartaal rapporteert de fiduciair vermogensbeheerder over de prestaties van de beleggingsfondsen ten opzichte van hun eigen benchmarks.

6. De risicobeheersingsmaatregelen

Beleggen brengt risico's met zich mee. Deze risico's dienen geïventariseerd, gemeten en beheerst te worden. In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste risico's die verbonden zijn met de SNP alsmede de wijze waarop deze risico's beheerst worden. In de jaarlijkse risico-evaluatie worden onderstaande risico's beoordeeld in termen van de kwaliteit van de beheersmaatregelen en de restrisico's. De resultaten van deze analyse worden besproken met de beleggingscommissie en het bestuur.

6.1 Het risicoprofiel van de totale portefeuille

Bij het risicobeheer op totaal portefeuilleniveau wordt vooral naar twee zaken gekeken. Ten eerste of de portefeuille consistent is met de randvoorwaarden van het risicokader. Op kwartaalbasis wordt in de rapportage van de fiduciaire vermogensbeheerder verslag gedaan van de verwachte dekkingsgraadontwikkeling met een 95% betrouwbaarheidsinterval. Hieruit kan het pensioenfonds vaststellen hoe groot de kans is dat het pensioenfonds binnen een jaar qua dekkingsgraad beneden een kritische dekkingsgraad eindigt. De kans op en de omvang van een eventuele rechtenkorting en/of opbouwkorting worden niet vermeld. De langetermijn verwachtingen met betrekking tot deze parameters zijn redelijk stabiel en zullen minder snel wijzigen door kortetermijn veranderingen op de financiële markten. In geval van een grote wijziging in de financiële positie van het pensioenfonds of een belangrijke wijziging in de aannames met betrekking tot toekomstige rendementen en risico's, zal door het pensioenfonds een update van de ALM-studie worden uitgevoerd waarbij alle risico's die zijn opgenomen in het risicokader worden betrokken.

Ten tweede wordt het risicoprofiel van de totale portefeuille gemonitord aan de hand van de portefeuillewegingen. Deze dienen consistent te zijn met de SNP en de jaarlijks op te stellen Normportefeuille. Ingeval van overschrijding van de risiconormen zoals hierboven beschreven, wordt dit besproken door het bestuur, na advies te hebben ingewonnen bij de beleggingscommissie.

6.2 De risico's binnen de matchingportefeuille

De matchingportefeuille heeft tot doel om de kasstroomkarakteristieken van de verplichtingen deels te repliceren. Risico's binnen de matchingportefeuille ontstaan derhalve doordat deze karakteristieken niet volledig worden gerepliceerd. De eerste factor die bijdraagt aan het matchingrisico is het renterisico. Dit risico ontstaat wanneer het renterisico niet volledig is afgedekt en/of wanneer er ten opzichte van de verplichtingen curverisico wordt genomen. De tweede factor die bijdraagt aan het matchingrisico is het kredietrisico. Dit risico ontstaat wanneer de renteafdekking niet volledig plaatsvindt met swaps (de toepasselijke rente voor de verplichtingen); binnen de SNP worden bijvoorbeeld ook staatsobligaties, hypotheken en investment grade bedrijfsobligaties gebruikt. Het hiermee verbonden kredietrisico wordt ook wel swap spread risico genoemd.

Naast bovenstaande risico's die voortvloeien uit een mismatch tussen de verplichtingen en de beleggingen, bestaan er binnen de matchingportefeuille nog drie risico's die te maken hebben met de uitvoering, dit zijn het tegenpartijrisico, het liquiditeitsrisico en het financieringsrisico (leveragerisico). Deze drie risico's zijn sterk verbonden aan het gebruik van renteswaps binnen de matchingportefeuille en worden in de volgende paragrafen nader beschreven.

6.2.1 Renterisico

Het renterisico betreft de mogelijke negatieve invloed van rentewijzigingen op de financiële positie van het pensioenfonds. Dit risico ontstaat door een niet-volledige afdekking van het renterisico. PVL hanteert een strategische afdekking van 80% van het renterisico op basis van de swapcurve. Maandelijks wordt de renteaafdekking gemeten en gerapporteerd door de fiduciaire vermogensbeheerder.

6.2.2 Curverisico

Het curverisico ontstaat wanneer de hedge ratio's voor de verschillende key rate duration punten van de swapcurve sterk afwijken van de duration van de totale renteaafdekking. Dit kan aanleiding zijn voor mismatch resultaten ingeval van niet-parallel verschuivingen in de swapcurve. PVL is van mening dat om de effectiviteit van de renteaafdekking te waarborgen een nauwkeurige afdekking over verschillende looptijden noodzakelijk is. Het pensioenfonds heeft hiertoe per looptijdscategorie een norm renteaafdekkingspercentage inclusief bandbreedtes vastgesteld. Periodiek wordt in de rapportage van de beheerder aan het pensioenfonds per looptijd weergegeven in welke mate de portefeuille afwijkt van de norm renteaafdekking. Doorlopend wordt door de fiduciaire vermogensbeheerder het curverisico gemeten; iedere maand wordt gerapporteerd over het curverisico.

6.2.3 Kredietrisico

Het kredietrisico in de matchingportefeuille ontstaat doordat een deel van de matching plaatsvindt via andere instrumenten dan renteswaps. Er zijn goede redenen om niet het gehele renterisico van de verplichtingen af te dekken met renteswaps. Ten eerste gaat dit gepaard met zeer grote derivatenposities en bijkomende liquiditeits- en tegenpartijrisico's. Ten tweede kan een matchingbeleid dat voornamelijk leunt op renteswaps leiden tot een hoog financieringsrisico, als de omvang van de matchingportefeuille kleiner is dan de omvang van de af te dekken pensioenverplichtingen. Via renteswaps ontvangt een pensioenfonds de lange rente, ter afdekking van het renterisico van de verplichtingen. Daar staat tegenover dat het pensioenfonds de korte rente (de 6-maands euribor) op renteswaps dient te betalen. Het financieringsrisico doet zich voor in situaties dat de korte rente sterk stijgt, terwijl het rendement op de rendementsportefeuille juist negatief is.

Binnen de SNP wordt een beperkt deel van de matching geëffectueerd via staatsleningen van overheden met een hoge rating (Nederland, Duitsland en Frankrijk). Dit kan negatieve swapspreads met zich meebrengen (bijvoorbeeld voor Duitsland en Nederland). Ter compensatie wordt door PVL binnen de rendementsportefeuille belegd in instrumenten met een beperkt kredietrisico maar met een positieve swapspread (zoals Nederlandse woninghypotheken en investment grade bedrijfsobligaties).

Het kredietrisico wordt beheerst door strikte eisen te stellen aan de kredietkwaliteit van de landen, ondernemingen en hypotheken waarin wordt belegd. Dit wordt op continue basis gemonitord en hier wordt maandelijks over gerapporteerd. Tevens worden eisen gesteld aan de maximale exposure aan een land of onderneming om daarmee het concentratierisico te beperken.

6.2.4 Tegenpartijrisico

Tegenpartijrisico ontstaat bij beleggingen in derivaten en liquiditeiten en bij repo-financiering en securities lending activiteiten. Het pensioenfonds hanteert een tegenpartijbeleid dat gebaseerd is op strenge selectie van tegenpartijen, spreiding en prudent onderpandbeheer. Het tegenpartijbeleid is als bijlage aan dit beleidsplan toegevoegd. Direct tegenpartijrisico is voor PVL uitsluitend van toepassing met betrekking tot de valuta-afdekking en liquiditeiten.

Indirect (via beleggingsfondsen) loopt het pensioenfonds echter eveneens tegenpartijrisico, aangezien de rentederivaten en repofinanciering aangegaan worden binnen de LDI-fondsen. Het tegenpartijbeleid binnen deze LDI-fondsen wordt periodiek getoetst aan de hand van het tegenpartijbeleid van het fonds. Met de fiduciaire vermogensbeheerder, die voor PVL de renteswaptransacties afsluit, zijn strikte afspraken gemaakt ter beperking van het kredietrisico van de tegenpartijen. Zo gelden er minimale ratingvereisten voor de tegenpartijen waarmee renteswaps worden afgesloten. Verder wordt op dagbasis onderpand uitgewisseld ter grootte van de waarde van de swaps. In geval van een afwaardering van een tegenpartij worden additionele zekerheden gevraagd. Op maandbasis wordt gerapporteerd over de tegenpartijen met wie renteswaps en repo's zijn afgesloten, de omvang van de exposure van PVL naar iedere tegenpartij, en de rating van de tegenpartijen.

De regelgeving ten aanzien van de European Market Infrastructure Regulation ("EMIR") voorzien in een verkleining van het tegenpartijrisico en beoogt de transparantie van OTC-transacties (transacties buiten de beurs om) te verhogen. Omdat PVL via beleggingsfondsen participeert in dergelijke rente-instrumenten, is de impact van de EMIR-regelgeving voor het fonds beperkt. De regelgeving is wel van toepassing voor PVL wat betreft de valutaderivaten die worden aangegaan ter afdekking van het valutarisico. De fiduciair manager verzorgt de vanuit EMIR verplichte rapportage over deze derivaten aan een zogenaamde *trade repository*.

Om het risico binnen de LDI-fondsen zoveel mogelijk te beperken, is een hoge kwaliteit van juridische documentatie essentieel. In deze documentatie wordt geregeld welk onderpand is toegestaan en wanneer wordt uitgewisseld. Daarnaast wordt beschreven wat de afspraken zijn bij speciale gebeurtenissen (bijvoorbeeld faillissement). Het beschikken over juridische documentatie met veel tegenpartijen is van belang om zoveel mogelijk spreiding van het risico over verschillende tegenpartijen te bewerkstelligen.

6.2.5 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico in de matchingportefeuille is verbonden met het gebruik van renteswaps. Ingeval de swaps een negatieve waarde krijgen (in geval van een rentestijging) dient onderpand te worden gegeven. Dit kan in de vorm van cash of in de vorm van staatsleningen met een hoge kredietkwaliteit. Gegeven de omvang van de swapportefeuille, de ruim aanwezige liquide middelen binnen de LDI-fondsen en de matchingportefeuille en de grote omvang van de beleggingen in staatsleningen van hoge kwaliteit, is het liquiditeitsrisico voor het pensioenfonds beperkt. Om er zeker van te zijn dat dit ook geldt in situaties van stress op de markten, wordt er ieder kwartaal een liquidity stresstest gedaan met betrekking tot de derivatenportefeuille.

Het pensioenfonds toetst periodiek wat de liquiditeitsbehoefte is voortvloeiend uit (netto) pensioenuitkeringen en de potentiële onderpandbehoefte uit hoofde van valuta- en renteafdekking. Als gevolg van de potentiële onderpandbehoefte dient met name de matchingportefeuille voldoende liquide te zijn om een sterke rentestijging op te kunnen vangen. Het pensioenfonds hanteert hierbij een norm van 2,5%-punt stijging van de 20-jaars swaprente die de matchingportefeuille minimaal moet kunnen opvangen, alvorens middelen uit de rendementsportefeuille dienen te worden vrijgemaakt.

6.2.6 Concentratierisico

Het concentratierisico is vooral van belang in de matchingportefeuille als gevolg van het gebruik van staatsobligaties van een beperkt aantal Europese kernlanden. Daarom worden hoge eisen gesteld aan de kwaliteit van zowel swaps als staatsobligaties.

Het concentratierisico wordt beperkt door spreiding aan te brengen in de instrumenten die gebruikt worden in de matchingportefeuille (verdeling staatsobligaties en swaps).

6.2.7 Financieringsrisico

In het gekozen beleggingsbeleid is in beperkte mate sprake van 'leverage' (financiering met vreemd vermogen). Het pensioenfonds gebruikt indirect via LDI-fondsen renteswaps, waarbij het de lange rente ontvangt en de korte rente betaalt. Ook bij refofinanciering betaalt het pensioenfonds de korte rente aan de tegenpartij. Het risico hiervan is (onder andere) dat de korte rente sterk kan stijgen terwijl de lange rente is gefixeerd. Indien de korte rente hoger is dan de lange rente zorgt dit voor een negatief rendement. Het financieringsrisico van het pensioenfonds is beperkt doordat een groot gedeelte van het vermogen in staatsobligaties wordt belegd en er een maximum is gesteld aan de hoeveelheid leverage die het pensioenfonds mag aangaan.

6.3 De risico's binnen de rendementportefeuille

De rendementportefeuille heeft tot doel om een additioneel rendement te behalen boven de swaprente ter financiering van de ambitie van waardevastheid van de pensioenen. Hiertoe worden posities genomen in risicovolle beleggingscategorieën, hetgeen gepaard gaat met marktrisico's. Marktrisico's zijn risico's die ontstaan ten gevolge van de beweeglijkheid in de marktprijzen. Het belangrijkste marktrisico binnen de rendementportefeuille betreft het aandelenmarktrisico. Een gerelateerd risico is kredietrisico. Dit doet zich met name voor bij de vastrentende beleggingen in de rendementportefeuille en heeft te maken met de kans op default (faillissement) van de debiteur. Wijzigende percepties met betrekking tot deze defaultkansen vertalen zich in veranderende credit spreads en daarmee in veranderende marktprijzen.

Een deel van de beleggingen in de rendementportefeuille betreft niet-Euro beleggingen. Derhalve vormt ook valutarisico een belangrijk risico binnen de rendementportefeuille. Binnen de SNP 2024-2026 bestaat circa 17% van de rendementportefeuille uit illiquide beleggingen (hypotheek en niet-beursgenoteerd onroerend goed) die naar verwachting niet binnen een paar maanden liquide te maken zijn. Deze beleggingen brengen derhalve liquiditeitsrisico met zich mee. Tot slot is er nog het diversificatie/concentratierisico. Hiermee wordt bedoeld op de mogelijke negatieve effecten van een te grote exposure naar een enkele risicobron, dan wel naar een beperkt aantal landen of bedrijven.

6.3.1 Marktrisico

Het pensioenfonds is zich bewust dat het voor het realiseren van de indexatieambitie nodig is om beleggingsrisico's in de portefeuille op te nemen. Met name via de zakelijke waarden in de rendementportefeuille wordt gestreefd naar het behalen van een additioneel rendement. Hierdoor wordt echter marktrisico in de portefeuille geïntroduceerd.

Het pensioenfonds beperkt dit marktrisico door grenzen te stellen aan het risicobudget op totaalniveau en per beleggingscategorie binnen de rendementportefeuille bandbreedtes te benoemen. Daarbij wordt in belangrijke mate spreiding toegepast om idiosyncratische risico's in de portefeuille te beperken.

Het belangrijkste marktrisico in de rendementportefeuille is het aandelenmarktrisico. Dit komt tot uitdrukking in de bijdrage van het aandelenrisico aan het dekkingsgraadrisico. Zo'n 40% van het dekkingsgraadrisico komt voor rekening voor het aandelenrisico. Dit is enerzijds een reflectie van de relatief hoge volatiliteit van aandelen ten opzichte van de andere beleggingscategorieën in de rendementportefeuille, en anderzijds een reflectie van het feit dat aandelen circa de helft uitmaken van de rendementportefeuille.

Door de begrenzingen die in de SNP zijn gesteld aan aandelen wordt bewaakt dat het aandelenrisico niet te dominant wordt voor de ontwikkeling van de financiële positie van het pensioenfonds.

6.3.2 Kredietrisico

Zoals aangegeven bij 6.2.3 richt het kredietrisico zich vooral op de kans dat de debiteur niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Binnen de rendementsportefeuille is dit risico geconcentreerd bij de beleggingen in investment grade bedrijfsobligaties en hypotheke. Binnen de rendementsportefeuille wordt bewust kredietrisico gelopen in de overtuiging dat dit op de lange termijn een risicopremie oplevert. Deze beleggingen worden deels actief beheerd. De belangrijkste bijdrage van de actieve beheerders aan de performance is het voorkomen van defaults in de portefeuille. Het is de overtuiging van het pensioenfonds dat de geselecteerde managers de kennis en vaardigheden bezitten om op dit punt waarde toe te voegen. In de mandaatafspraken vindt ook risicobeheersing plaats. Aan de beheerders zijn restricties meegegeven met betrekking tot de maximale exposure die in de portefeuilles mag worden ingenomen bij de laagste ratingklassen. Over de rating exposures wordt per kwartaal op basis van lookthrough gerapporteerd.

6.3.3 Valutarisico

Een deel van de beleggingen in de rendementsportefeuille zijn beleggingen die niet in Euro genoteerd zijn. Daarmee levert het valutarisico in potentie een belangrijke bijdrage aan het risico. PVL hanteert een strategische afdekking van 50% van het risico op de belangrijkste vreemde valuta binnen de portefeuille, zijnde de US Dollar, het Britse Pond en de Japanse Yen. Het fonds hanteert daarbij een strategische bandbreedte van 40% tot 60% voor de afdekking van het valutarisico. De risico's van valuta van opkomende markten worden niet afgedekt. Overweging daarbij is dat door de verwachte economische ontwikkeling in de opkomende landen, en in het verlengde daarvan de ontwikkeling van hun financiële markten, de valuta van de opkomende landen zullen appreciëren over de langere termijn. Daarnaast is de afdekking van het valutarisico van opkomende landen relatief duur. Op maandbasis wordt over de effectiviteit van de valuta-afdekking gerapporteerd.

6.3.4 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico kent twee verschillende aspecten. Het eerste aspect is de afname in flexibiliteit in het beleggingsbeleid vanwege het feit dat posities niet op korte termijn gewijzigd kunnen worden. Binnen de rendementsportefeuille bestaat een kleine 30% (17% van het totaal) uit niet-liquide beleggingen, te weten hypotheke en niet-beursgenoteerd onroerend goed. Deze beleggingen kunnen naar verwachting niet binnen een paar maanden tegen acceptabele marktprijzen verkocht worden. Hiermee dragen deze beleggingen bij aan het liquiditeitsrisico, zoals al omschreven in paragraaf 6.2.5. Er zijn echter aanvullende risico's verbonden aan de beperkte liquiditeit van hypotheke en niet-beursgenoteerd onroerend goed. Ingeval van grote verschuivingen in de markt heeft PVL naar verwachting niet de mogelijkheid om wijzigingen aan te brengen in de portefeuille, althans niet tegen redelijke kosten. Dit geldt eveneens bij mogelijke problemen bij de beheerders van deze beleggingen. Anders dan in de situaties, zoals specifiek vastgelegd in Investment Management Agreements (IMA's) met de vermogensbeheerders, is het niet mogelijk vroegtijdig een beheerder te ontslaan en/of te vervangen.

Mede tegen deze achtergrond is de exposure naar illiquide beleggingen in de portefeuille beperkt tot maximaal 20% van het totaal. In de SNP is de allocatie 17,25% (hypotheke 12,25% en onroerend goed 5%). Op maandbasis wordt de allocatie naar deze beleggingscategorieën gemonitord. Per kwartaal wordt op basis van lookthrough gerapporteerd over de inhoudelijke aspecten van de fondsen.

Het tweede aspect van het liquiditeitsrisico betreft het risico dat het fonds op korte termijn niet aan de liquiditeitsbehoefte kan voldoen uit hoofde van de derivatenposities en/of uitkeringen van pensioenen. Dit laatste aspect van het liquiditeitsrisico is uitgewerkt in het liquiditeitsbeleid. In dit liquiditeitsbeleid is vastgelegd welke normeringen het fonds hanteert ten aanzien van de vereiste liquiditeit op zowel korte als lange termijn. Het liquiditeitsbeleid is als bijlage aan het strategisch beleggingsbeleid gevoegd.

6.3.5 Concentratierisico

In de rendementsportefeuille is in beperkte mate sprake van concentratierisico door een brede spreiding over beleggingscategorieën. Daarbij worden deze beleggingscategorieën meestal ingevuld met meerdere beleggingsfondsen of mandaten. Deze beleggingsfondsen of mandaten beleggen vervolgens weer in een groot aantal individuele instrumenten.

De aandelenbeleggingen worden volledig passief beheerd, met als gevolg dat de aandelenportefeuille een grote spreiding kent over bedrijven, sectoren en landen. Daarnaast is er ook een grote spreiding in de vastrentende beleggingen en onroerend goed. Daarmee is het concentratierisico gering en is het pensioenfonds niet kwetsbaar voor negatieve ontwikkelingen bij specifieke bedrijven of in specifieke sectoren of landen. Op kwartaalbasis wordt door de beheerders gerapporteerd over de spreiding van de portefeuille over sectoren en landen, alsmede de concentratie in specifieke bedrijven, landen en sectoren.

6.3.6 Diversificatierisico

Diversificatierisico duidt op de omstandigheid dat door een hoge correlatie tussen de beleggingscategorieën in de portefeuille het pensioenfonds kwetsbaar is voor toenemende volatiliteit op de financiële markten. De gemiddelde correlatie tussen de beleggingscategorieën in de rendementsportefeuille ligt tussen de 0,3 en 0,5; daarmee is er voldoende spreiding. Dit laat onverlet dat in tijden van stress de correlaties snel kunnen toenemen. Dit doet zich vooral bij de liquide beleggingen voor.

Doordat in de rendementsportefeuille ook een allocatie zit naar illiquide beleggingen, wordt de overall impact van marktinstabiliteit op de portefeuille gemitigeerd.

6.3.7 Klimatrisico - Fysiek risico

De fysieke klimatrisico's richten zich met name op de lange termijn (meer dan 30 jaar). Voorbeelden hiervan zijn de stijgende zeespiegel en extreme weeromstandigheden (stormen, overstromingen, droogte). Inzicht in deze risico's worden getoetst in de ALM-context met behulp van klimaatmodellen en is minder van toepassing op het jaarlijkse beleggingsbeleid. De impact van fysieke risico's wordt voor de middellange termijn (korter dan 10 jaar) als beperkt ingeschat. Analyses duiden op een sterke toename van fysieke risico's op lange termijn bij een verder oplopende wereldtemperatuur.

6.3.8 Klimatrisico - Transitierisico

Transitierisico's spelen juist meer op de middellange en korte termijn en zijn gerelateerd aan beleidsvorming, technologische ontwikkelingen en vertrouwen en daarmee afhankelijk van de bereidheid van de maatschappij en overheden om klimaatverandering tegen te gaan. Hierdoor kunnen bedrijven zich geconfronteerd zien met sterk oplopende kosten om activiteiten te continueren, versnelde of volledige afschrijving van activa doordat deze niet langer uitgenut kunnen worden of technologisch achterhaald zijn.

7. Maatschappelijk verantwoord beleggen

7.1 Missie, overtuigingen en doelstellingen

Het belang van maatschappelijke vraagstukken is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Dit geldt zeker voor pensioenfonds in relatie tot het door hen gevoerde beleggingsbeleid. Het pensioenfonds is zich bewust van de verantwoordelijkheid die het beheer van het pensioengeld van vele deelnemers met zich meebrengt. Het pensioenfonds heeft daarnaast ook een verantwoordelijkheid naar de maatschappij. Deze verantwoordelijkheid wordt in steeds sterkere mate vastgelegd in wetgeving en normenkaders waar het pensioenfonds aan moet voldoen, maar ook gedreven door de ontwikkelingen binnen de pensioensector en de wensen van deelnemers.

Als aandeelhouder in en obligatiehouder van vele internationale ondernemingen kan het pensioenfonds - vaak samen met andere institutionele beleggers en via de vermogensbeheerders waar het pensioenfonds mee werkt - invloed uitoefenen op de wijze waarop bedrijven invulling geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds hanteert hiertoe een eigen Maatschappelijk Verantwoord Beleggingsbeleid. Dit beleid gaat verder dan de wettelijke plichten van het pensioenfonds op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen.

Het beleggingsbeleid sluit aan op de toekomstbestendigheid van het fonds, en draagt tegelijkertijd bij aan een duurzame maatschappij. Daarnaast streeft het fonds naar een breed risicodraagvlak voor behoud van solidariteit en collectiviteit.

Het bestuur gelooft dat instellingen die in de bedrijfsvoering rekening houden met ESG-maatstaven op de lange termijn betere resultaten behalen dan instellingen die dat niet doen. De verantwoordelijkheid van het pensioenfonds gaat verder dan een goede risicorendementsafweging. Het pensioenfonds is zich bewust van de invloed die zij als belegger kan uitoefenen en de plaats die zij inneemt in de samenleving. Om die reden wordt niet alleen gekeken naar het financieel rendement maar ook naar het maatschappelijk rendement. Daarom is bij beleggingsbeslissingen de MVB-impact onderdeel van de besluitvorming. Het bestuur heeft echter ook aandacht voor de mogelijke negatieve consequenties die een (te) strikt MVB beleid kan hebben op de investeringsmogelijkheden en het kostenniveau.

Het pensioenfonds classificeert onder SFDR op basis van deze ambitie als een financieel product dat duurzaamheid promoot (het zogenaamde Artikel 8). Deze classificatie brengt de verplichting met zich mee dat het fonds informatie verschaft over het duurzaamheidsbeleid en de uitvoering daarvan. Het doel is de transparantie over duurzaamheid te vergroten, waardoor het voor eindbeleggers, in het geval van het pensioenfonds de deelnemers, gemakkelijker wordt om te begrijpen hoe duurzaamheid een rol speelt in hun pensioenregeling en beleggingen en beter vergelijkbaar. Meer informatie hierover is te vinden op de website van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds heeft het beleid inzake maatschappelijk verantwoord beleggen vastgelegd in een apart beleidsdocument, waarin de doelstellingen en beleidsinstrumenten nader beschreven worden. In de volgende paragrafen worden de belangrijkste onderdelen van dit beleid kort beschreven.

7.2 Governance

Het bestuur stelt het MVB-beleid vast en toetst periodiek of de uitvoering binnen de beleidskaders plaatsvindt. Daarnaast speelt de fiduciaire vermogensbeheerder de rol van adviseur en uitvoerder van het MVB-beleid. Bovendien acht het bestuur het van belang dat het verantwoordingsorgaan (VO) geraadpleegd wordt aangezien zij spreken voor onze deelnemers en het pensioenfonds rekening houdt met de wensen van deelnemers op dit vlak.

7.3 Implementatie MVB-beleid

In deze paragraaf wordt ingegaan op de wijze waarop het pensioenfonds het MVB-beleid heeft geïmplementeerd in het beleggingsbeleid.

Integratie ESG binnen het beleggingsbeleid en de beleggingsprocessen

In de beleggingsprocessen van het fonds - met name bij de selectie en monitoring van vermogensbeheerders - wordt het effect van ESG-factoren op de beleggingsrisico's en het rendement expliciet meegewogen conform het gedefinieerde MVB-beleid. Het fonds verwacht van haar vermogensbeheerders dat zij een MVB-beleid hebben dat aansluit bij (inter)nationaal geaccepteerde normen en dat niet leidt tot te hoge risico's.

Betrokken aandeelhouderschap (stemgedrag)

Het stemrecht wordt door PVL toegepast op alle aandelen in de beleggingsportefeuille. Het pensioenfonds heeft echter geen directe aandelen in de portefeuille, maar belegt uitsluitend via beleggingsfondsen. Het pensioenfonds stemt dan ook niet zelf, maar dit wordt uitgevoerd door de vermogensbeheerders die de aandelenfondsen beheren conform het stembeleid dat voor de betreffende aandelenfondsen is opgesteld.

In het MVB-jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de wijze waarop is gestemd door het pensioenfonds en door de vermogensbeheerders van de beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds belegt is.

Betrokken aandeelhouderschap (engagement)

Omdat het pensioenfonds relatief klein is, streeft het fonds via de fiduciaire vermogensbeheerder naar een constructieve dialoog ('engagement') met de bedrijven waarin zij belegt op het gebied van milieu, maatschappij en goed ondernemingsbestuur. Het belangrijkste doel van deze dialoog is om een bijdrage te leveren aan de plicht en reputatie van het fonds als pensioenuitvoerder die zich specifiek inzet voor ESG. Er vindt halfjaarlijks een evaluatie plaats naar de effectiviteit van de ondernomen activiteiten. Indien de voortgang onvoldoende is kan dit resulteren in uitsluiting.

Uitsluiting

Een andere vorm van uitvoering is uitsluiting. In de bepaling welke belegging het pensioenfonds wenst uit te sluiten worden de volgende cumulatieve criteria als leidraad gehanteerd:

- Het product is per definitie schadelijk voor mensen;
- Daar kan met de invloed als aandeelhouder niets aan worden gedaan;
- Het heeft geen nadelige gevolgen als het product er niet meer zou zijn;
- Er is een wereldwijd verdrag of politieke druk gericht op het uitbannen ervan of de maatschappelijke kosten als gevolg van het product zijn aantoonbaar hoog.

Op grond van deze criteria wil het pensioenfonds de volgende producten uitsluiten:

- Controversiële wapens:
 - clusterbommen;
 - landmijnen;
 - nucleaire wapens;
 - verarmd uranium;
 - biologische/chemische wapens;
 - of gerelateerde componenten voor deze wapens.
- Tabak
- Thermische kolen

Daarnaast wordt niet belegd in bedrijven die de UN Global Compact principes materieel schenden. Dit omvat het uitsluiten van bedrijven waarvan bekend is dat zij de mensenrechten of rechten van arbeid op grove wijze schenden, ernstige milieuschade veroorzaken of betrokken zijn bij corruptieschandalen.

In praktische zin, en om interpretatieverschillen te voorkomen, volgt het pensioenfonds de uitsluitingslijst van haar fiduciaire vermogensbeheerder op dit vlak. De naleving van de uitsluitingslijst is onderdeel van de monitoring van de beheerders. Indien er toch een positie in een uitgesloten onderneming wordt opgenomen dan wordt de beheerder gevraagd om hier afscheid van te nemen.

Energietransitie

Het pensioenfonds heeft beleid gevormd rondom het thema 'klimaat/energietransitie'. Onderdeel hiervan vormt de selectie van bedrijven die de energietransitie bevorderen of uitsluiting van bedrijven die een risico vormen voor het pensioenfonds. Het fonds heeft een ambitie in termen van CO2 reductie (relatief/absoluut) gedefinieerd.

Positieve selectie

In het geval van positieve selectie worden bedrijven geselecteerd die hoog scoren op (bepaalde) ESG-factoren. Via een dergelijk beleid wordt getracht 'positieve' bedrijven te stimuleren in hun groei en ontwikkeling terwijl dit bij de 'negatieve' bedrijven juist niet gebeurt. Evenals bij uitsluiting het geval is, vereist positieve selectie volledige invloed op het security selectieproces.

Impact investing

Op dit vlak is het pensioenfonds niet actief. Impactbeleggen is het beste te bereiken via private equity/debt. Het pensioenfonds belegt, mede gezien het beperkte toekomstperspectief, niet in deze categorie. Dit soort beleggingen en zeker impactbeleggen vereisen intensief onderzoek en intensieve monitoring (van de impact). Het pensioenfonds is hier niet op toegerust en acht haar belegd vermogen op dit moment te klein om hier verandering in te brengen.

7.4 Rapportage en evaluatie MVB-beleid

De fiduciaire vermogensbeheerder draagt zorg voor de uitvoering van het MVB-beleid en rapporteert hierover per kwartaal aan het bestuur. Hierbij wordt inzicht gegeven in de uitgevoerde activiteiten, de effectiviteit daarvan, alsmede de invloed op de beleggingskosten, -rendementen en risico's. Daarnaast wordt periodiek inzichtelijk gemaakt in hoeverre wordt voldaan aan de gedefinieerde uitsluitingscriteria en monitoringparameters zoals CO2 en ESG-scores.

Per jaar wordt bij de evaluatie van de beleggingscategorieën vastgesteld in hoeverre de gestelde doelen op MVB-gebied zijn gerealiseerd en welke aanpassingen er in het beleid en de toepassing ervan binnen de beleggingsportefeuille nodig zijn om de gestelde doelen te kunnen bereiken. PVL rapporteert jaarlijks over de realisatie van het MVB-beleid in een apart jaarverslag dat voor alle belanghebbenden beschikbaar is.

Normportefeuille 2024 , bijlage 2 ABTN Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Geldend vanaf 29 februari 2024

Normwegingen en bandbreedtes strategisch beleid	Normwegingen	Min	Max
Matchingportefeuille	40,0%	35,0%	45,0%
Totale renteafdekking (swap)	Statisch 80%	75%	85%
Staat / swapverhouding	10/90		
Valuta-afdekking (USD/GBP/JPY)	50%	25%	75%
Rendementsportefeuille	60,0%	55,0%	65,0%
Aandelen	30,5%	20,5%	40,5%
Aandelen ontwikkelde landen	24,0%	19,0%	29,0%
Aandelen opkomende landen	4,0%	1,5%	6,5%
Beursgenoteerd OG	2,5%	0,0%	5,0%
Alternatieve beleggingen	5,0%	2,5%	7,5%
Niet-beursgenoteerd OG	5,0%	2,5%	7,5%
Vastrentende waarden	24,5%	19,5%	29,5%
IG bedrijfsobligaties	12,25%	9,75%	14,75%
Hypotheke	12,25%	9,75%	14,75%
Liquiditeiten	0,0%	-3,0%	3,0%
Totaal	100%		

Uitbestedingsbeleid, bijlage 3 ABTN Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

1. Inleiding.....	2
2. Definities	3
3. Doelstelling van het uitbestedingsbeleid.....	4
4. Uitgangspunten uitbestedingen	4
5. Risicobeheersing: algemene uitbestedingsrisico's	5
6. Het uitbestedingsproces	5
7. Eisen aan uitbestedingspartijen	7
8. Kwaliteit en continuïteit uitbestedingsproces	8
9. Controle uitbesteding.....	8
10. Inwerkingtreding en wijziging van het beleid	9

Uitbestedingsbeleid, bijlage 3 ABTN Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

1. Inleiding

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot (verder: het pensioenfonds) is van mening dat gezien de omvang van het pensioenfonds uitbesteding van belangrijke bedrijfsprocessen noodzakelijk is. Aan uitbesteding is voor het pensioenfonds een aantal risico's verbonden. Het bestuur van het pensioenfonds heeft daarom beleid vastgesteld met betrekking tot de beheersing van risico's die samenhangen met uitbesteding van (delen van) bedrijfsprocessen.

Het uitbestedingsbeleid is van toepassing op alle uitbestede activiteiten en processen van het pensioenfonds. Het uitbestedingsbeleid is van toepassing op alle bestaande en/of nieuwe uitbestedingsovereenkomsten gedurende de gehele looptijd van deze overeenkomsten.

Het uitbestedingsbeleid beperkt zich niet tot de partijen aan wie het pensioenfonds activiteiten uitbesteed. Het beleid ziet op het totale ketenproces inclusief de partijen aan wie de uitbestedingspartijen van het pensioenfonds op hun beurt weer activiteiten hebben uitbesteed (onderuitbesteding).

Het pensioenfonds heeft de volgende bedrijfsprocessen/kernactiviteiten uitbesteed aan andere partijen:

- Deelnemersadministratie.
- Financiële administratie.
- Fiduciair management & vermogensbeheer.
- Bewaring effecten.
- Vermogensbeheeradministratie.
- Bestuursondersteuning.

Onder uitbesteding in het kader van dit beleid valt **niet**:

- Inkoop diensten door het bestuursbureau, zoals onderhoud IT, website, drukwerk, notulering van vergaderingen. Over de inkoop welke wordt verzorgd door het bestuursbureau bestaat volledige openheid en transparantie richting het pensioenfonds.
- Advies- en projectdiensten ondersteunend aan het bestuur. Eigendoms- en auteursrechten van de website, brochures en dergelijke blijven bij het pensioenfonds.
- Andere activiteiten die expliciet door het bestuur uitgezonderd worden van dit beleid (denk daarbij aan zaken zoals de adviserend actuaris en de risicomanager, de monitoring activiteiten van Asset Care en de eerstelijns IT-ondersteuning door Argis IT).

Het bestuur van het pensioenfonds is en blijft altijd verantwoordelijk voor de beheersing van het door het pensioenfonds te voeren beleid, ook voor de uitbestede werkzaamheden.

Het uitbestedingsbeleid is getoetst aan de hand van de Good practices beheersing risico's bij uitbesteding van DNB.

Het uitbestedingsbeleid van het pensioenfonds is in overeenstemming met de relevante wetsartikelen (Artikel 34 Pensioenwet en Artikelen 12, 13 en 14 van het besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling). Voorgenomen nieuwe of gewijzigde uitbestedingen komen volgens dit uitbestedingsbeleid tot stand. Vervolgens worden de uitbestedingen gemonitord volgens dit uitbestedingsbeleid.

Uitbestedingsbeleid, bijlage 3 ABTN Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bij de totstandkoming van het uitbestedingsbeleid is rekening gehouden met de Missie, Visie en Strategie van het pensioenfonds.

2. Definities

Clouddiensten	Diensten geleverd met behulp van cloudcomputing, dat wil zeggen een model om via het netwerk overal eenvoudig op verzoek toegang te verlenen tot een gedeelde pool van configureerbare IT-middelen (bijvoorbeeld netwerken, servers, opslagmedia, applicaties en diensten).
Kernactiviteiten	De kernactiviteiten van een pensioenfonds in relatie tot het uitvoeren van een pensioenregeling zijn: <ul style="list-style-type: none">▪ Algemene risicobeheersing.▪ Administratieve uitvoering van een pensioenregeling.▪ Beleggen en beheren van de financiële middelen.▪ Informatieverschaffing aan deelnemers.
Uitbesteding	Het op structurele basis laten uitvoeren van werkzaamheden, die ook door het pensioenfonds zelf uitgevoerd zouden kunnen worden, ten aanzien van Kernactiviteiten of delen van Kernactiviteiten, door onafhankelijke Uitbestedingspartijen (derden). Ook Clouddiensten worden door DNB gezien als een vorm van uitbesteding.
Uitbestedingspartijen of Leveranciers	Partijen waaraan het pensioenfonds werkzaamheden heeft uitbesteed en die onder de reikwijdte van dit Uitbestedingsbeleid vallen.
Uitbestedingsrisico	Het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van het pensioenfonds door het uitbesteden van werkzaamheden wordt geschaad.
Onderuitbestedingspartij	de partijen aan wie de uitbestedingspartijen van het pensioenfonds activiteiten hebben uitbesteed, voor zover dit primaire processen betreft of wanneer deze partijen toegang hebben tot AVG gevoelige informatie.

Uitbestedingsbeleid, bijlage 3 ABTN Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

3. Doelstelling van het uitbestedingsbeleid

In de uitvoering van haar kernactiviteiten, het administreren, beheren en uitbetalen van de pensioenen en het vermogensbeheer, staan kwaliteit, continuïteit en integriteit voorop. De belangen van (gewezen) deelnemers, uitkeringsgerechtigden en overige belanghebbenden mogen geen gevaar lopen doordat het pensioenfonds delen van zijn werkzaamheden heeft uitbesteed aan derden.

Doelstelling van het uitbestedingsbeleid is het waarborgen van continuïteit en constante kwaliteit van dienstverlening. Hiermee blijven de reputatie en integriteit van het pensioenfonds gewaarborgd.

4. Uitgangspunten uitbestedingen

- Het bestuur van het pensioenfonds blijft eindverantwoordelijk voor de uitbestede activiteiten of processen.
- Het bestuur van het pensioenfonds behoudt volledige zeggenschap over de uitbestede activiteiten of processen.
- Het bestuur van het pensioenfonds leeft het uitbestedingsbeleid na, zoals dat door het bestuur is opgesteld op basis van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving.
- Het bestuur van het pensioenfonds selecteert onafhankelijke uitvoerders op basis van kwaliteit, continuïteit, integriteit en prijs.
- Bij de keuze van een uitvoerder wordt rekening gehouden met toekomstige ontwikkelingen bij het pensioenfonds.
- De uitkomst van het selectieproces kan, waar dit relevant wordt geacht, worden getoetst door een of meerdere externe adviseurs.
- Het uitbestedingsbeleid wordt voorafgaand aan een nieuw uitbestedingsproces of anders minimaal eens in de twee jaar geëvalueerd door de Uitbestedings- en IT commissie (UIC).
- In de uitbestedingsovereenkomsten worden afspraken opgenomen welke het mogelijk maken om gedurende de looptijd van het contract wijzigingen aan te brengen.
- In de uitbestedingsovereenkomsten worden afspraken opgenomen over de wijze waarop wordt gewaarborgd dat het pensioenfonds de werkzaamheden na beëindiging van de uitbestedingsovereenkomst weer zelf kan uitvoeren of door een andere derde kan laten uitvoeren.
- Bij het afscheid van een uitbestedingspartij wordt een exitgesprek gevoerd.
- Het bestuur van het pensioenfonds gaat alleen uitbestedingsovereenkomsten aan die;
 - naar het Nederlands recht zijn opgesteld en waarin,
 - geschillen worden voorgelegd aan een Nederlandse rechter of arbiter en die,
 - geen beperkingen van de aansprakelijkheid van de uitvoerder bevatten die verder gaan dan hetgeen volgens het burgerlijk wetboek gebruikelijk is.

Uitbesteding van werkzaamheden kan niet plaatsvinden indien uitbesteding een belemmering vormt voor het uitoefenen van adequaat toezicht (zowel in- als extern toezicht).

Uitbestedingsbeleid, bijlage 3 ABTN Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

5. Risicobeheersing: algemene uitbestedingsrisico's

Het bestuur definieert het uitbestedingsrisico als volgt: Het risico dat de continuïteit van de bedrijfsvoering, de (data)integriteit en/of kwaliteit door de aan derden uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad.

Het pensioenfonds onderscheidt per uitbestede activiteit de volgende subrisico's:

- Continuïteit bedrijfsvoering: het risico dat de continuïteit van (een deel van) de bedrijfsvoering van de instelling in gevaar komt als gevolg van ontoereikende financiële soliditeit van de tegenpartij, contractbreuk of het beëindigen van de activiteiten door de tegenpartij.
- Integriteit: het risico dat de reputatie dan wel de financiële positie van het pensioenfonds wordt geschaad als gevolg van het niet integer zijn van de bedrijfsvoering van de partij waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed. Hieronder valt ook het risico van ongewenst omgaan met vertrouwelijke gegevens door de tegenpartij en het handelen met voorkennis bij de vermogensbeheerder(s) en het beloningsbeleid van de externe partij.
- Kwaliteit dienstverlening: het risico dat de door de externe partij geleverde kwaliteit van de werkzaamheden niet in overeenstemming is met het door het pensioenfonds gewenste dan wel aan belanghebbenden toegezegde kwaliteitsniveau.
- Data integriteit: het risico dat de reputatie dan wel de financiële positie van het pensioenfonds wordt geschaad als gevolg van het feit dat niet voorkomen is dat data onbedoeld gewijzigd is of (tijdelijk) niet beschikbaar is.

Per uitbestede werkzaamheid brengt het bestuur periodiek de specifieke risico's van de betreffende activiteit en partij in kaart. De algemene en specifieke risico's en de getroffen beheersmaatregelen worden jaarlijks bekeken. De uitbestedingspartijen worden eveneens jaarlijks geëvalueerd.

6. Het uitbestedingsproces

Alvorens activiteiten of processen worden uitbesteed voert het bestuur van het pensioenfonds een systematische risicoanalyse uit waarin is opgenomen:

- De te verwachten impact van uitbesteding van de activiteiten of processen.
- Een kosten-baten analyse van de uitbesteding van die activiteiten of processen.
- Een analyse van de financiële, operationele en reputatie-gerelateerde risico's en de vereiste toezichtmaatregelen.
- De afspraken over de wijze waarop de uit te besteden activiteiten of processen worden uitgevoerd.

Het uitbestedingsproces bestaat uit de volgende stappen:

- **Voorbereiding:** beschrijving van de uit te besteden activiteiten of processen, vaststellen randvoorwaarden, opstellen longlist, bepaling specifiek leveranciers- en selectiecriteria, opstellen en verzenden RFI. Bij de selectie van een uitbesteding waarbij gelieerde partijen meedingen kan het bestuur besluiten om een onafhankelijke partij in te schakelen voor de begeleiding van het selectieproces. Vooraf worden ook wegingscriteria bepaald aan de hand waarvan de verschillende partijen kunnen worden beoordeeld.

Uitbestedingsbeleid, bijlage 3 ABTN Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

- **Specificeren:** opstellen functionele en overige specificaties, opstellen randvoorwaarden, opstellen gunningscriteria, samenstelling offerteaanvraag (RFP en/of RFQ, opstellen detailplanning.
- **Selecteren:** versturen offerteaanvraag (RFP/RFQ), beoordeling offertes, opstellen shortlist welke bestaat uit minimaal drie partijen waarvan een partij waarmee in de twee voorgaande jaren geen zakelijke relatie met het pensioenfonds is geweest, bij nieuwe uitbestedingen volgt een beoordeling van referenties, een bezoek aan de kandidaat organisatie (site visit) en een due diligence onderzoek. Opstellen onderhandelingsadvies- en matrix, opstellen gunningsadvies, toevoegen detailplanning fase contracteren.
- **Melden:** Sinds 13 januari 2019 geldt een wettelijke verplichting om uitbesteding van werkzaamheden aan een derde bij DNB te melden. Kritieke of belangrijke onderuitbesteding valt ook onder de meldingsplicht. De uitbestedingen en onderuitbestedingen worden via de jaarstaten gemeld aan DNB. Dit volstaat tenzij een melding vooraf vereist is. Voor een aantal kritieke of belangrijke (onder-)uitbestedingen bij pensioenfondsen moet DNB vooraf geïnformeerd worden.
De uitbestede werkzaamheden die voorafgaand bij DNB moeten worden gemeld zijn:
 - werkzaamheden van de risicobeheerfunctie, interne auditfunctie, actuariële functie;
 - werkzaamheden die betrekking hebben op het beheer van het pensioenfonds. (belangrijke of kritieke werkzaamheden). Het is aan het pensioenfonds om te bepalen of een activiteit belangrijk of kritiek is en dus vooraf gemeld moet worden.Belangrijke ontwikkelingen in de (onder-)uitbestedingsrelatie moeten ook gemeld worden aan DNB. Bijvoorbeeld wanneer een kritiek of belangrijk deel van de uitbesteding aan een andere partij wordt uitbesteed (onderuitbesteding) of een belangrijke wijziging in de werkzaamheden die (onder-)uitbesteed zijn.
Ook het beëindigen van de (onder)uitbesteding is een ontwikkeling die aan DNB gemeld moet worden.
- **Contracteren:** informeren betrokken partijen, uitwerken onderliggende documenten en sluiten van een uitbestedingsovereenkomst met daarin de concrete werkzaamheden met bijbehorende kosten en een dienstverleningsovereenkomst, mandaten vastleggen, accorderen en registreren uitbestedingsovereenkomst, informatie betrokken partijen met betrekking implementatie, evalueren.
- **Bewaken:** monitoring en bewaking operationele performance leverancier en informatie aan belanghebbenden, bewaken order-, factuur en betalingsprocedures, planning contractactiviteiten, evalueren dienstverlening en uitbestedingsovereenkomst, bijsturen beheren contractdocumenten.
- **Nazorg:** beëindiging contractuele relatie, inrichten organisatie als geen nieuw uitbestedingstraject wordt gestart en eindevaluatie.

Het bestuur kan om moverende redenen op onderdelen afwijken van dit proces.

Het bestuur kan besluiten zich bij het uitbestedingsproces te laten begeleiden door één of meerdere externe partijen, welke bij een dergelijk proces een toegevoegde waarde vanuit marktkennis of anderszins kan hebben.

Uitbestedingsbeleid, bijlage 3 ABTN Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

7. Eisen aan uitbestedingspartijen

De uitvoerder die de uit te besteden activiteit of het uit te besteden proces gaat uitvoeren, voldoet aan de volgende eisen:

- De uitvoerder beschikt over de vereiste operationele en technische vaardigheden, kwaliteitsnormen, goede naam en competentie.
- De uitvoerder waarborgt continuïteit van dienstverlening en is financieel gezond.
- De uitvoerder van de deelnemersadministratie, de vermogensbeheerder(s), de vermogensadministrateur en de bewaarnemer van de effecten van het pensioenfonds beschikt over een ISAE3402 verklaring type II of een gelijkwaardige certificering of een gelijkwaardige zekerheid. Deze dient van toepassing te zijn op tenminste alle financiële processen.
- De uitvoerder beschikt over de benodigde (verplichte) vergunningen.
- De uitvoerder voldoet aan de algemene kwaliteitsnormen geldend voor de specifieke beroepsgroep.
- De uitvoerder heeft de verplichting om het pensioenfonds in staat te stellen blijvend te voldoen aan het bij of krachtens de Pensioenwet bepaalde.
- De uitvoerder biedt volledige transparantie in zowel informatie als werkzaamheden waaronder onder andere:
 - De mogelijkheid voor de toezichthouder(s) om onderzoek ter plaatse te doen of te laten doen bij de uitvoerder (right to audit).
 - Op verzoek van de toezichthouder(s) van het pensioenfonds worden relevante gegevens ter beschikking gesteld aan deze toezichthouder(s) en informeert de uitvoerder het bestuur van het pensioenfonds hierover.
- De uitvoerder garandeert dat, indien de uitbestedingsovereenkomst (of delen daarvan) wordt / worden beëindigd het pensioenfonds de werkzaamheden na beëindiging van de uitbestedingsovereenkomst weer zelf of door een andere derde kan (laten) uitvoeren.
- Van alle uitvoerders wordt verlangd dat zij een adequate eigen integriteitsregeling of een eigen gedragscode kennen die voldoet aan de eisen van het pensioenfonds en deze opvolgen. Deze gedragscode moet aan het pensioenfonds worden verstrekt bij aanvang van de uitbesteding en na iedere wijziging.
- Daarnaast moet jaarlijks een rapportage over naleving van de gedragscode worden verstrekt aan het pensioenfonds.
- Tevens moet de uitbestedingspartij – indien van toepassing – beschikken over een Klokkenluidersregeling.
- De uitbestedingspartij voldoet minimaal aan de eisen van het IT-, privacy- en informatiebeveiligingsbeleid van het pensioenfonds.
- De uitbestedingspartij moet een beheerst beloningsbeleid voeren. Bij de beoordeling van het beloningsbeleid van de uitbestedingspartij worden de “principes voor beheerst beloningsbeleid” (publicatie DNB en Autoriteit Financiële Markten, d.d. 6 mei 2009) betrokken. Hierbij geldt het ‘pas toe of leg uit’-principe.
- Ook wordt van de uitbestedingspartij geëist dat deze maatregelen treft inzake fraudepreventie.
- Indien sprake is van onderuitbestedingen bij de uitbestedingspartij moet de onderuitbestedingspartij voldoen aan de uitbestedingsregels van de Pensioenwet en moet het pensioenfonds inzicht en informatie krijgen over de gehele keten van uitbesteding. Daarnaast moet de uitbestedingspartij aantoonbaar vastleggen welke

Uitbestedingsbeleid, bijlage 3 ABTN Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

onderuitbestedingspartijen zijn gecontracteerd inclusief de (belangrijkste) risico's en beheersmaatregelen die hiervoor (reeds) zijn ingericht.

- Indien sprake is van cloud diensten moet het pensioenfonds hier vooraf over geïnformeerd worden.

8. Kwaliteit en continuïteit uitbestedingsproces

Naast een zorgvuldige selectie van de uitvoerder die voldoet aan de hiervoor beschreven eisen, dient het uitbestedingsproces gedurende de periode van uitbesteding, te worden gecontroleerd, zodat kwaliteit en continuïteit zijn gewaarborgd.

Waarborging van het proces vindt plaats door het gelijktijdig met het afsluiten van de uitbestedingsovereenkomst opstellen van een dienstverleningsovereenkomst met de uitvoerder, waarin specifieke taken, bemensing, op te leveren producten, kwaliteits- en serviceniveau, tijdsafspraken en boetebedingen zijn beschreven.

In de dienstverleningsovereenkomst, die schriftelijk wordt vastgelegd, worden onder meer (waar mogelijk) onderstaande voorwaarden opgenomen:

- Vertrouwelijke gegevens, waaronder persoonsgegevens, worden conform wettelijke voorschriften gewaarborgd;
- Informatieverstrekking naar verschillende opdrachtgevers vindt gescheiden plaats;
- Gegevens en bestanden van het pensioenfonds worden beveiligd en toegangsrechten en autorisaties worden op adequate wijze aan betrokken medewerkers verstrekt;
- De inrichting van de systemen is zodanig dat de continuïteit van de dienstverlening niet in gevaar komt en dat bij onvoorziene omstandigheden een adequaat noodstelsel in werking treedt.

In de uitvoeringsovereenkomst worden procedures opgenomen inzake beëindiging van de uitbesteding:

- Indien de uitbestedingsovereenkomst niet nagekomen wordt door één van de partijen treedt een procedure in werking met betrekking tot de niet-nakoming van de uitbestedingsovereenkomst;
- De omstandigheden waaronder de uitbestedingsovereenkomst beëindigd kan worden en de financiële en uitvoeringstechnische waarborgen van die beëindiging.

9. Controle uitbesteding

Het bestuur van het pensioenfonds toetst regelmatig of de manier waarop de uitbestede activiteiten of processen worden uitgevoerd in overeenstemming is met de gemaakte afspraken. Het bestuur van het pensioenfonds doet dit door middel van:

- Het monitoren van de uitvoerders via het laten uitvoeren van periodieke audits bij de uitvoerder of te laten rapporteren over de stand van zaken met betrekking tot de aanbevolen verbeteringen in de ISEA3402 verklaring type II of een daarmee vergelijkbare verklaring.
- Maandelijkse en kwartaalrapportages van de uitvoerder, waarin naast de gebruikelijke informatie voortvloeiend uit de afspraken uit de Service Level Agreement en de In Control Statement ook wordt gerapporteerd over klachten, incidenten en uitzonderingen.
- Jaarlijks opstellen van evaluatie van de uitvoerder door het bestuur aan de hand van een vastgesteld format waarin de werkzaamheden van de uitvoerder zijn opgenomen en de eisen uit dit uitbestedingsbeleid.

Uitbestedingsbeleid, bijlage 3 ABTN Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

- Jaarlijks overleg en evaluatie met de uitvoerder over de uitvoering van de (bijgestelde) processen.
- De jaarlijkse rapportage over de naleving van de gedragscode.
- Het actuariële rapport van de adviserend actuaaris.
- Het rapport van de certificerend actuaaris.
- Rapportages van de accountant.
- Indien daartoe aanleiding is, kan het bestuur aanvullende controles uit (laten) voeren.
- Ontvangen rapportage niet-financiële risico's van uitbestedingspartijen.

Bovengenoemde rapportages en verslagen worden ter toelichting aan en bespreking door de uitbestedings- en IT-commissie, vervolgens de risicomangementcommissie en het bestuur van het pensioenfonds overgelegd.

10. Inwerkingtreding en wijziging van het beleid

Dit uitbestedingsbeleid treedt in werking op 9 december 2021, vervangt het voorgaande uitbestedingsbeleid en kan nadien door het bestuur worden gewijzigd.

(acut) Crisisplan
Financieel en niet-financieel
Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Versiebeheer

Versiebeheer – Crisisplan beleidsdocument

#	Versie	Datum	Status	Ontwikkelaar	Vastgesteld door	Toelichting
1	0.5	20200320	Concept	RMC	n.v.t.	
2	0.6	20201110	Concept	Bestuursbureau	n.v.t.	TC i.c.m. financieel crisisplan
3	0.7	20201118	Concept	Bestuursbureau	n.v.t.	Aanpassing n.a.v. overleg vz RMC
4	0.8	20201130	Concept	Bestuursbureau	n.v.t.	Aanpassing n.a.v. bespreking RMC
5	Jan 2022	20220120	Definitief	Bestuursbureau	Bestuur	Update bijlagen
6	Juli 2022	20220727	Definitief	Bestuursbureau	Bestuur	Update bijlagen
7	Oktober 2023	20231011	Definitief	Bestuursbureau	Bestuur	Jaarlijkse update
8	Februari 2024	20240221	Def	Bestuursbureau	Bestuur	Aanpassing n.a.w.

Inhoudsopgave

Versiebeheer	2
1 Inleiding	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Definities	4
1.3 Doel & Reikwijdte	4
1.4 Samenhang met andere procedures en regelingen	5
1.5 Beheer en onderhoud	5
2 De crisisorganisatie	6
2.1 Inleiding	6
2.2 Het crisisteam	6
2.3 Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden	6
2.4 Locatie bijeenkomsten crisisteam	7
2.5 Benodigde informatie voor het crisisteam	7
3 Crisisprocedure	9
3.1 Inleiding	9
3.1.1 Besluitvorming	9
3.2 Stap 1) Signaleren van crisissituatie	10
3.3 Stap 2) Formeren van het crisisteam	10
3.4 Stap 3) Analyse van crisissituatie & communicatie	10
3.5 Stap 4) Schadebeperkende maatregelen en herstelscenario	11
3.6 Stap 5) Monitoring & evaluatie en ontbinding crisisteam	12
3.7 Bijeenkomsten van het crisisteam	12
3.8 Communicatie	12
Bijlage 1 – Contactgegevens medewerkers (kern)uitbestedingspartijen	14
Bijlage 2 – Contactgegevens leden pensioenfondsgremia	15
Bijlage 3 – Samenstelling crisisteam	16
Bijlage 4 – Crisisagenda	17
Bijlage 5 – Financiële crisis	18

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Stichting Pensioenfonds F. Van Lanschot (hierna: “het pensioenfonds”) is blootgesteld aan interne en externe invloeden die een (acute) bedreiging kunnen vormen voor de realisatie van de (financiële) doelstellingen van het pensioenfonds en hiermee ook voor de continuïteit en/of reputatie van het fonds. Snel kunnen handelen is in dat geval een vereiste. Een dergelijke *acute* dreiging wordt door het fonds aangemerkt als *crisissituatie*.

Voor het adequaat reageren op crisissituaties, al dan niet financieel van aard, heeft het pensioenfonds dit crisisplan vastgesteld. Dit crisisplan is een leidraad. In het geval van een crisis neemt het bestuur weloverwogen besluiten of en in welke mate uitvoering wordt gegeven aan maatregelen. Het is immers onmogelijk om vooraf alle facetten van een crisissituatie volledig in te schatten.

In dit crisisplan zijn tevens de maatregelen opgenomen die het bestuur kan inzetten in het geval van financiële situaties waarin het pensioenfonds niet voldoet aan wettelijke vereisten conform artikelen 132 en/of 140 van de Pensioenwet (paragraaf 3.5 en bijlage 4)

1.2 Definities

Crisissituatie: Een acute crisissituatie is een gebeurtenis die de missie, continuïteit, reputatie en/of financiële situatie van het pensioenfonds acuut in gevaar brengt, waarbij onmiddellijk handelen door het pensioenfonds noodzakelijk kan zijn en waarop de reguliere besluitvormingsprocessen en overlegstructuren niet zijn ingericht.

Crisisplan: De procedure die in werking treedt bij acute crisissituaties.

Crisisteam: Het team bestaande uit het dagelijks bestuur, de voorzitter van de risicomanagercommissie en de voorzitter van de beleggingscommissie van het pensioenfonds, een afvaardiging van het bestuursbureau, al dan niet aangevuld met functionarissen van (kern)uitbestedingspartners en/of externe deskundigen.

(Kern)uitbestedingspartners: Partijen waar het pensioenfonds op basis van (uitbestedings-)overeenkomsten (kern)werkzaamheden aan uitbesteed.

Voorbeelden van crisissituaties waarvoor het crisisplan in werking gesteld kan worden zijn onder andere:

- Grote onrust op financiële markten.
- Een grote financiële instelling dreigt failliet te gaan of is failliet.
- Een snelle neerwaartse beweging van markten, vaak in dezelfde richting (correlaties gaan naar 1).
- Terroristische aanslag(en).
- Politieke conflict(en).
- Geopolitieke dreigingen.
- Pandemie.
- Natuurgeweld.
- IT-belemmeringen (cyberattack, storing).
- Ernstige gebeurtenis binnen het bestuur van het fonds.
- Ernstige gebeurtenis bij (kern)uitbestedingspartijen.

1.3 Doel & Reikwijdte

Het doel van dit crisisplan is tweeledig:

- Op een adequate en transparante wijze reageren op acute crisissituaties om de continuïteit, missie en/of reputatie van het pensioenfonds zo goed mogelijk te beschermen.
- Inzicht verschaffen in de taken en verantwoordelijkheden van de betrokken functionarissen en gremia van het fonds, adviseurs en uitbestedingspartijen.

Het crisisplan is van toepassing op acute crisissituaties bij en in de directe omgeving van het pensioenfonds en acute crisissituaties bij en in de directe omgeving van uitbestedingspartners.

1.4 Samenhang met andere procedures en regelingen

Het pensioenfonds kent verschillende andere regelingen en procedures voor het reageren op ongewenste en onbedoelde situaties, waaronder:

- Integriteitsbeleid.
- Gedragscode.
- Regeling incidenten en misstanden.
- Procedure melden datalekken.
- ICT en Informatiebeveiligingsbeleid.

Bovenstaande procedures conflicteren niet met de in dit document beschreven crisisprocedure en blijven eveneens van toepassing.

1.5 Beheer en onderhoud

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor de werking van het crisisplan. Het beheer, onderhoud en testen van het crisisplan is gedelegeerd aan de risicobeheerfunctie van het pensioenfonds. Tweemaal per jaar worden de contactgegevens van de functionarissen geactualiseerd (door het bestuursbureau) en éénmaal per drie jaar zal de werking van het crisisplan worden getest door het pensioenfonds. Het crisisplan wordt minimaal eens per drie jaar geëvalueerd.

2 De crisisorganisatie

2.1 Inleiding

Om acuut te kunnen reageren op crisissituaties is een vooraf afgestemde crisisorganisatie gewenst. Deze crisisorganisatie voldoet minimaal aan de volgende eisen:

- Passende afvaardiging van bestuursleden.
- Beslissingsbevoegdheden voor het crisisteam, voor zover passend binnen de statuten.
- Duidelijke rolverdeling tussen alle leden van het crisisteam en tussen het crisisteam en (kern)uitbestedingspartners.

Dit hoofdstuk beschrijft de samenstelling van het crisisteam en de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van het crisisteam en de overige betrokken functionarissen en gremia van het pensioenfonds.

2.2 Het crisisteam

Het crisisteam van het pensioenfonds bestaat uit:

1. Het dagelijks bestuur (waaronder de voorzitter) van het fonds.
2. De voorzitters (of diens plaatsvervanger(s)) van de risicomanagementcommissie en beleggingscommissie van het fonds.
3. Afvaardiging bestuursbureau.
4. Indien gewenst, lid van de raad van toezicht (RvT) (als toehoorder).

Het bestuursbureau is beschikbaar om het crisisteam te ondersteunen. In het crisisteam dienen ten minste drie van de vijf bestuursleden plaats te hebben.

Afhankelijk van de crisissituatie is het crisisteam bevoegd functionarissen van (kern)uitbestedingspartners, de sleutelfunctievervuller risicomanagement, en/of externe deskundigen aan te wijzen als leden van het crisisteam. Indien het een bestuurlijke crisissituatie betreft dient de voorzitter van de RvT altijd aanwezig te zijn.

Bij de samenstelling van het crisisteam is het uitgangspunt dat in tijden van crisis, de pariteit aan ondergeschikt belang is aan het adequaat reageren op de acute crisissituatie.

2.3 Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden

De samenstelling van het crisisteam, in het bijzonder deskundigen vanuit (kern)uitbestedingspartners en andere externe deskundigen, kan per crisissituatie verschillen. Zonder hieraan voorbij te gaan, zijn toch enkele algemene taken en bevoegdheden voor de verschillende leden van het crisisteam te definiëren.

Het dagelijks bestuur van het pensioenfonds

Het dagelijks bestuur van het pensioenfonds is bevoegd om:

1. Het crisisteam te formeren, waarbij (kern)uitbestedingspartners verzocht kan worden de aangewezen functionarissen af te vaardigen en/of externe deskundigen aan te stellen.

De afvaardiging van bestuursleden van het pensioenfonds

De afvaardiging van bestuursleden (dagelijks bestuur en commissievoorzitters, of hun plaatsvervangers) is bevoegd om:

1. De crisisprocedure uit te voeren.
2. Besluiten te nemen met betrekking tot acute schadebeperking met inachtneming van het mandaat voor crisissituaties dat is afgegeven door het bestuur.

Bestuursondersteuner

De bestuursondersteuner:

1. Is verantwoordelijk voor het oproepen van het crisisteam wanneer een van de bestuurders daartoe heeft verzocht, en het verzamelen van de benodigde informatie.
2. Is aanwezig bij iedere bijeenkomst van het crisisteam.
3. Is verantwoordelijk voor de verslaglegging van de bijeenkomst en het vastleggen van de genomen besluiten en uit te voeren acties zoals uitgevaardigd door het crisisteam. Voor de vastlegging wordt bij voorkeur gebruik gemaakt van een professionele notulist. Bijeenkomsten van het crisisteam dienen altijd te worden opgenomen.
4. Is verantwoordelijk voor de communicatie met de overige bestuurders over de stand van zaken vanuit het crisisteam.
5. Is verantwoordelijk voor de communicatie tussen het crisisteam en de (kern)uitbestedingspartners.
6. Is verantwoordelijk voor het operationeel maken van de vergaderlocatie, dan wel de uitwijklocatie.

Overige leden van het crisisteam

De overige leden van het crisisteam (afvaardiging vanuit (kern)uitbestedingspartners, sleutelfunctiehouder risicobeheer, externe deskundigen):

1. Leveren vanuit hun specifieke expertise input om de crisissituatie te beheersen en/of te herstellen.
2. Dragen zorg voor dedicated resources binnen (kern)uitbestedingspartners) om het crisisteam te ondersteunen in het beheersen en/of herstellen van de crisissituatie.
3. Zijn verantwoordelijk voor de informatievoorziening aan het crisisteam op de verschillende deelgebieden (vermogensbeheer, pensioenbeheer, communicatie). Zie voor een niet-limitatieve lijst van informatie paragraaf 2.5 van dit crisisplan.

2.4 Locatie bijeenkomsten crisisteam

Zodra het crisisteam is geformeerd, zullen de leden zo spoedig als mogelijk bijeenkomen op de vergaderlocatie ('s-Hertogenbosch, L. da Vinciplein 60, Vanlanschottoren). Bijeenkomsten kunnen echter ook op een andere locatie plaatsvinden c.q. er kan gebruik worden gemaakt van telefonische of virtuele bijeenkomsten. De exacte locatie c.q. werkwijze kan door het crisisteam worden aangepast.

2.5 Benodigde informatie voor het crisisteam

Hoewel voor iedere crisis potentieel andere informatie benodigd is om de crisis af te handelen, heeft het pensioenfonds een lijst van informatie die standaardinput is voor het crisisteam. In de tabel hieronder is aangegeven om welke informatie het gaat en wie verantwoordelijk is voor de aanlevering van deze informatie. Of de hieronder vastgestelde informatie relevant is voor de acute crisissituatie wordt beoordeeld door het crisisteam.

Algemene informatie	
Meest recente lijst met contactpersonen PUO van de pensioenapplicaties en uitbestedingspartijen.	ABB / AZL
Meest recente lijst met contactpersonen bij custodian en fiduciair.	ABB
Meest recente lijst met contactpersonen verbonden personen.	ABB
Algemene informatie t.a.v. vermogensbeheer	
<i>Onderwerp</i>	<i>Verantwoordelijke(n)</i>

Meest recente overzicht van alle custodyposities van het fonds.	Voorzitter beleggingscommissie Accountable: custodian
Meest recente overzicht van tegenpartijen (indien van toepassing), inclusief de exposures. Tegenpartijen voor: <ul style="list-style-type: none">• Derivatenposities• Securities Lending• Deposito's, cash en MM funds	Voorzitter beleggingscommissie Accountable: fiduciair
Meest recente lijst met contactpersonen voor fiduciair bij: <ul style="list-style-type: none">• Custodian(s)• Tegenpartijen• Externe managers• Toezichthouders (AFM, DNB)• Vermogensbeheerapplicaties en uitbestedingspartijen	Voorzitter beleggingscommissie Accountable: fiduciair
Meest recente rapportages: <ul style="list-style-type: none">• Beleggingsrapportage• Risicodashboard (uit managementrapportage)	Voorzitter beleggingscommissie Accountable: fiduciair

3 Crisisprocedure

3.1 Inleiding

Voor de meeste (afwijkende) omstandigheden en invloeden waaraan het pensioenfonds en (kern)uitbestedingspartners blootstaan, volstaan de reguliere besluitvormingsprocessen van het pensioenfonds en van (kern)uitbestedingspartners. Voor een crisissituatie zijn deze reguliere processen vaak niet toereikend. Het is van belang om tijdig vast te stellen of de betreffende situatie volgens de reguliere besluitvormingsprocessen kan verlopen of dat acuut handelen is vereist vanwege ernstige dreiging voor de continuïteit en/of reputatie van het pensioenfonds.

Dit hoofdstuk beschrijft kort de stappen van de crisisprocedure en welke functionarissen hierbij een rol vervullen. De crisisprocedure bestaat uit vijf fasen.

3.1.1 Besluitvorming

Crisissituatie

In een acute crisissituatie zijn de reguliere besluitvormingsprocessen en overlegstructuren niet toereikend om adequaat besluiten te kunnen nemen.

1. Een besluit tot vaststelling van een crisis gebeurt door minimaal vier bestuursleden. Met dit besluit wordt eveneens bepaald of het crisisplan in werking treedt en vervolgens in welke mate het crisisteam een mandaat heeft inzake besluitvorming.
2. In afwijking van artikel 8 lid 4 van de statuten heeft het bestuur in juni 2020 het volgende besluit genomen: in het geval van een door minimaal vier bestuursleden vastgestelde crisis is een formeel besluit mogelijk op het moment dat minimaal drie bestuursleden bewust instemmen met het voorstel. Alle bestuursleden worden wel gekend in de besluitvorming.
3. Een crisis (voor het pensioenfonds) eindigt wanneer dit door het bestuur wordt besloten.

Conform artikel 8 lid 1 van de statuten kan het bestuur zowel fysiek, telefonisch als virtueel bijeenkomen in vergadering. Een bestuursbesluit kan conform artikel 8 lid 8 van de statuten worden genomen door middel van schriftelijke instemming (of e-mail) door bestuursleden.

Crisisteam

De bestuurders in het crisisteam kunnen gemandateerd worden om in geval van grote spoedeisendheid (lees crisissituaties) te kunnen besluiten. Besluitvorming kan, afhankelijk van de aard van de situatie, op de volgende wijzen plaatsvinden:

- a. In een plenaire (fysieke) vergadering;
- b. In een plenaire conference call;
- c. Door middel van een besluit buiten vergadering (per e-mail);

- d. Door een besluit van een vertegenwoordiging van het bestuur op basis van een expliciet mandaat;
- e. Ingeval van grote spoedeisendheid door minimaal 3 bestuurders of, bij hun afwezigheid, plaatsvervangers.

Alle bestuursleden worden onverwijld geïnformeerd over een besluit dat is genomen op basis van het bepaalde onder c, d of e. Ingeval een besluit wordt genomen volgens het hierboven bepaalde, onderdeel e, leggen de bestuurders of hun plaatsvervangers in de eerstvolgende bestuursvergadering verantwoording af over het genomen besluit.

3.2 Stap 1) Signaleren van crisissituatie

Iedere functionaris binnen het pensioenfonds en binnen (kern)uitbestedingspartners dient melding te maken indien het vermoeden van een crisissituatie bestaat. Binnen het pensioenfonds wordt het (vermoeden van) een crisissituatie kenbaar gemaakt bij het dagelijks bestuur van het pensioenfonds. Een functionaris binnen (kern)uitbestedingspartners die een (vermoedelijke) crisissituatie constateert meldt dit aan zijn direct leidinggevende. Deze zal het bestuursbureau van het pensioenfonds op de hoogte stellen van de (vermoedelijke) crisissituatie.

In het geval van financiële (vermoedelijke) crisissituaties kan bijlage 4 als leidraad worden gebruikt voor het bepalen van een crisissituatie.

Het bestuursbureau communiceert vervolgens met het dagelijks bestuur. Deze communicatie gebeurt telefonisch, per e-mail en per sms / vergelijkbare berichtendienst. Tevens zal per e-mail al zoveel mogelijk informatie worden gedeeld zodat het dagelijks bestuur zich al kan verdiepen in de materie.

Indien het dagelijks bestuur niet binnen de respons tijd van 1 uur na het initiële contact met het bestuursbureau contact opnemen over besluitvorming inzake het al dan niet vaststellen van een crisissituatie, dan neemt het bestuursbureau contact op met een van de andere bestuursleden. Indien er sprake is van een acute crisissituatie dient er een bericht uit te gaan naar de sleutelfunctie vervuller risicobeheer.

3.3 Stap 2) Formeren van het crisisteam

Nadat het bestuur heeft vastgesteld dat er sprake is van een crisissituatie formeert het dagelijks bestuur het crisisteam. De afvaardiging van bestuursleden is bevoegd het crisisteam bijeen te roepen. Voor de communicatie naar functionarissen binnen (kern)uitbestedingspartners en (eventuele) externe deskundigen is de voorzitter van het bestuur van het fonds verantwoordelijk.

3.4 Stap 3) Analyse van crisissituatie & communicatie

Het crisisteam analyseert de impact van de crisissituatie voor het pensioenfonds, al dan niet met ondersteuning van functionarissen van (kern)uitbestedingspartners en externe deskundigen. De analyse is er hoofdzakelijk op gericht om schade (financieel, reputatie, beschikbaarheid) te beperken en gericht op zodanig herstel van de situatie dat de reguliere besluitvormingsprocessen toereikend zijn in plaats van de crisisprocedure. Het crisisteam duidt de crisis door de situatie een naam te geven (bijvoorbeeld "systeemcrisis"). Op deze manier is het duidelijk in welk perspectief men de crisis moet plaatsen en waar men het tijdens de crisissituatie over moet hebben. Bovendien wordt in deze fase een communicatieplan ontwikkeld voor zowel interne als externe communicatie over de crisissituatie, de impact voor het fonds en de voorgenomen acties.

3.5 Stap 4) Schadebeperkende maatregelen en herstelscenario

De afvaardiging van bestuursleden is, conform het afgegeven mandaat, bevoegd om een formeel besluit te nemen over het al dan niet ten uitvoer laten brengen van de schadebeperkende maatregelen en tot het herstellen van de situatie. De genomen besluiten over de schadebeperkende en herstelmaatregelen worden onverwijld kenbaar gemaakt aan het voltallige bestuur van het pensioenfonds.

Financiële crisis

In het geval van een financiële crisis kunnen de volgende stappen en maatregelen worden gehanteerd:

Indien de actuele dekkingsgraad van het pensioenfonds lager is dan 100% zal het bestuur de kritische dekkingsgraad vast laten stellen op basis van de dan geldende economische omstandigheden. De kritische dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad waarbij het Vereist Eigen Vermogen naar verwachting niet meer binnen tien jaar kan worden bereikt, zonder inzet van noodmaatregelen. Noodmaatregelen zijn alle niet-reguliere sturingsmaatregelen, zoals het korten van opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenrechten.

Het pensioenfonds heeft de enkele maatregelen ter beschikking om te voorkomen dat zij in een financiële crisissituatie terechtkomt, of om uit een financiële crisissituatie te herstellen. Wanneer het pensioenfonds zich in een financiële crisissituatie bevindt zal het bestuur besluiten welke maatregelen worden ingezet en in welke mate. Hierbij geldt in principe de volgende prioritering:

1. Het aanpassen van het beleggingsbeleid;
Het bestuur is bevoegd over te gaan tot een aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid. Het bestuur acht het aanpassen van het beleggingsbeleid alleen opportuun indien de (economische) omstandigheden naar de mening van het bestuur zodanig zijn gewijzigd dat aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid noodzakelijk is.
2. Het niet (volledig) toekennen van toeslagen;
Het bestuur is bevoegd het toeslagenbeleid van het pensioenfonds aan te passen.
3. Korting van pensioenaanspraken en -rechten.
Als uiterste redmiddel is het bestuur bevoegd om over te gaan tot het verminderen van de laste van het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten indien en voor zover wordt voldaan aan de voorwaarden in artikel 134 van de Pensioenwet.

Aangezien het pensioenfonds met ingang van 1 januari 2020 een gesloten fonds is zonder verdere pensioenopbouw, is het verlagen van de pensioenopbouw of verhogen van de pensioenpremie geen maatregel die kan worden ingezet.

Evenwichtige belangenafweging

Het bestuur is van mening dat:

- Alle belanghebbenden moeten bijdragen aan herstel in een financiële crisissituatie.
- De lasten zo veel mogelijk gelijk verdeeld moeten worden over jongere en oudere deelnemers van het pensioenfonds.
- Indien er sprake is van het korten van pensioenaanspraken en -rechten geen onderscheid gemaakt moet worden naar (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en nabestaanden.

Om de belangen op evenwichtige wijze te kunnen behartigen wordt in een crisissituatie voor alle groepen ((gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden / nabestaanden) op hoofdlijnen inzichtelijk gemaakt:

- Op welke wijze de groep bijdraagt aan herstel;
- In welke mate de groep bijdraagt aan herstel;
- Welke inkomenseffect de bijdrage aan herstel heeft.

Het bestuur combineert de bovengenoemde inzichten met gebeurtenissen uit het verleden (bijvoorbeeld de ontwikkeling van de levensverwachting) om te komen tot een evenwichtige afweging van de belangen van alle belanghebbenden.

3.6 Stap 5) Monitoring & evaluatie en ontbinding crisisteam

De door het crisisteam vastgestelde schadebeperkende maatregelen en maatregelen voor het herstel van de situatie worden door het crisisteam nauwlettend gemonitord op effectiviteit. Indien na zorgvuldige evaluatie door het gehele bestuur van het pensioenfonds blijkt dat de getroffen maatregelen hebben geleid tot controle over de situatie, wordt per formeel besluit door het bestuur het crisisteam ontbonden. Eventuele 'open einden' worden afgewikkeld via het reguliere besluitvormingsproces.

3.7 Bijeenkomsten van het crisisteam

Om de bijeenkomsten van het crisisteam zo efficiënt mogelijk te laten verlopen, beschikt het pensioenfonds over een standaard vergaderagenda. Deze agenda kan gebruikt worden als leidraad voor het opstellen van de vergaderagenda tijdens overleggen van het crisisteam. De crisisagenda is opgenomen in bijlage 3, crisisagenda.

De bijeenkomsten van het crisisteam vinden plaats zoals beschreven in paragraaf 2.4.

3.8 Communicatie

Het bestuur van het pensioenfonds vindt het van groot belang dat de belanghebbenden (deelnemers, fondsgremia, externe betrokkenen) in geval van een crisis tijdig op de hoogte worden gesteld. Daarom wordt in geval van crisis een communicatieteam samengesteld en worden onderstaande stappen gevolgd.

Crisisteam

Bij een crisis wordt een crisisteam samengesteld. Hierin hebben in ieder geval bestuurleden en leden van het bestuursbureau zitting en afhankelijk van de aard van de crisis kunnen hier commissieleden of experts aan worden toegevoegd.

Vanuit het bestuur heeft de voorzitter van de communicatiecommissie (CC) de eerste verantwoordelijkheid voor de communicatie. Samen met het communicatiecommissielid van het bestuursbureau maakt de voorzitter CC een voorstel wat en op welke manier gecommuniceerd wordt met overige organen, betrokkenen en uitbestedingspartijen. Daarbij wordt ook een communicatieteam voorgesteld met deskundigen op het gebied van communicatie en indien nodig experts over de betreffende crisis.

Communicatiekanalen

Om te zorgen dat er in een crisis snel en adequaat gehandeld kan worden wordt bij voorkeur gebruik gemaakt van WhatsApp. Het bestuur beschikt over een appgroep, bij een crisis kan deze groep uitgebreid worden met crisisteamleden. Hierdoor kan iedereen tegelijkertijd geïnformeerd worden en reageren op een voorstel. Ook voor het communicatieteam zal een appgroep worden aangemaakt gedurende de crisis.

Informeren van betrokkenen

Bij voorkeur worden in geval van crisis eerst de fondsorganen van het pensioenfonds geïnformeerd (bestuur, commissie, VO en RvT).

Daarna worden afhankelijk van de aard van de crisis de deelnemers, pensioengerechtigden en overige betrokkenen (zoals voormalige sponsors en de vereniging van gepensioneerden) geïnformeerd. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van de website, het intranet, de beschikbare mailadressen, de vereniging van gepensioneerden en de postadressen.

Het is belangrijk om in de communicatie niet alleen in te gaan op de crisis en hoe deze is ontstaan, maar ook vooral op de consequenties voor de betrokkenen en de maatregelen die getroffen zijn om de crisis zoveel als mogelijk te beperken.

De communicatie wordt in eerste instantie algemeen gecommuniceerd en wanneer nodig vervolgens individueel met persoonlijke consequenties.

Persbeleid

Het pensioenfonds beschikt over een persbeleid, dit blijft in principe van kracht tijdens een crisis.

Wanneer dit niet mogelijk is, bepaalt de voorzitter CC wie de pers te woord staat.

Het bestuursbureau houdt berichten op social media in de gaten en informeert de voorzitter CC hierover.

Wanneer de crisis is ontstaan door een incident bij een uitbestedingspartij wordt vooraf afgestemd welke informatie hierover kan worden gedeeld.

Bijlage 1 – Contactgegevens medewerkers (kern)uitbestedingspartijen

Rol/functie	Primair:	Contactgegevens	1 ^e vervanger:	Contactgegevens
ABB (bestuursbureau)	Chrisje Wijdeven	bestuursbureau@pfvanlanschot.nl chrisje@abbpensioen.nl 06-22517395 073-6408565	Wouter Gockel	bestuursbureau@abbpensioen.nl wouter@abbpensioen.nl 06-45668679 073-6408565
AZL (pensioenuitvoeringsorganisatie)	Michiel Thomassen Accountmanager	michiel.thomassen@azl.eu +31 (0)6 220 419 07 +31 (0)88-1162610	Lionne Sipers	Lionne.Sipers@azl.eu +31 (0)88-1162610
VLK IM (fiduciair)	Rutger Groot	Van Lanschot Kempen IM 06-83206299 r.j.groot@vanlanschotkempen.com	René Vrijbloed	Van Lanschot Kempen IM 06-83126231 r.vrijbloed@vanlanschotkempen.com
Northern Trust (custodian)	Margriet de Vegt Client Executive, Senior Vice President	Northern Trust 06 53938128 md205@ntrs.com	Lysa Lie Client Service Manager I Asset Servicing	Northern Trust 020 7941067 LL106@ntrs.com
Sleutelfunctiehouder risicobeheer	Hans Jacobs	06-51522974	-	
Sleutelfunctiehouder actuariële functie	Pieter Heesterbeek	06-12090354	Kantoor Triple A	020-7073640
Sleutelfunctiehouder interne audit	Gertjan Langelaan	06-20483675	-	
Risicomanager/Sleutelfunctievervuller risicobeheer	Bart Hulshof	06-31947740	-	
Argis IT (IT-ondersteuning)	Dennis Boersen	06-30724840	Yvonne Ypey-Telleman	06-51512408
Sprenkels (adviserend actuaaris)	Rene den Hertog	06-26689210	-	
Emma Handson (notulen)	Support	073-2202413	-	

Bijlage 2 – Contactgegevens leden pensioenfondsgremia

Rol/functie	Primair:	Contactgegevens	
Bestuurslid / voorzitter	Rob Kragten	06-42343531	rob.kragten@pfvanlanschot.nl
Bestuurslid / dagelijks bestuur / VZ CC / lid UIC	Imre Maas	06-53165788	imre.maas@pfvanlanschot.nl
Bestuurslid / VZ BC	Raimond Schikhof	06-53818630	raimond.schikhof@pfvanlanschot.nl
Bestuurslid / VZ RMC / SFH Risk	Hans Jacobs	06-51522974	hans.jacobs@pfvanlanschot.nl
Aspirant-bestuurslid	Kim Lubbers	06-14515967	kim.lubbers@pfvanlanschot.nl
Raad van Toezicht / voorzitter	Lucie Duynstee	06-55173997	lucie.duynstee@pfvanlanschot.nl
Raad van Toezicht	Gerben Schreurs	06-53923443	gerben.schreurs@pfvanlanschot.nl
Raad van Toezicht	Sybrand Nauta	06-53544877	sybrand.nauta@pfvanlanschot.nl
Verantwoordingsorgaan / voorzitter	Caroline Wisselink	06-22928614	caroline.wisselink@pfvanlanschot.nl
Verantwoordingsorgaan	Ton Cremers	06-12367525	ton.cremers@pfvanlanschot.nl
Verantwoordingsorgaan	Tosca Holtland	06-12409741	tosca.holtland@pfvanlanschot.nl
Verantwoordingsorgaan	Rob Neuvel	06-22287538	rob.neuvel@pfvanlanschot.nl
Extern commissielid CC	Maud de Mol van Otterloo	06-27400665	maud.demolvanotterloo@pfvanlanschot.nl
Extern commissielid BC	Hans Schlukebir	06-51076248	hans.schlukibir@pfvanlanschot.nl
Extern commissielid BC	Maarten Roest	06-10310184	maarten.roest@pfvanlanschot.nl
Extern commissielid RMC	Marc Benders	06-10247728	marc.benders@pfvanlanschot.nl

Crisisprocedure Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bijlage 3 – Samenstelling crisisteam

In het crisisteam dienen ten minste drie bestuursledenplaats te hebben.
Een lid van de RvT kan als toehoorder aansluiten bij het crisisteam.

Financiële crisis
Rob Kragten (voorzitter, DB)
Imre Maas (DB)
Hans Jacobs (voorzitter RMC)
Raimond Schikhof (voorzitter BC)
Chrisje Wijdeven (bestuursbureau)

Communicatiecrisis
Rob Kragten (voorzitter, DB)
Imre Maas (DB, voorzitter CC)
Hans Jacobs (voorzitter RMC)
Raimond Schikhof (voorzitter BC)
Chrisje Wijdeven (bestuursbureau)

Crisis bij uitbestedingspartij
Rob Kragten (voorzitter, DB)
Imre Maas (DB)
Hans Jacobs (voorzitter RMC)
Raimond Schikhof (voorzitter BC)
Kim Lubbers (lid UIC)
Chrisje Wijdeven (bestuursbureau)

Bestuurlijke crisis
Rob Kragten (voorzitter, DB)
Imre Maas (DB)
Hans Jacobs (voorzitter RMC)
Raimond Schikhof (voorzitter BC)
Lucie Duynstee (voorzitter RvT)
Chrisje Wijdeven (bestuursbureau)

Crisisprocedure Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bijlage 4 – Crisisagenda

A.	Vaststelling	<ul style="list-style-type: none"> - Bepalen van de ernst van de situatie (is er sprake van een noodsituatie of volstaat de reguliere bedrijfsvoering/organisatie). - Bepalen wie dient te worden betrokken/ geïnformeerd. - Stakeholderanalyse: bepalen van de stakeholders bij (dreigende) crisis. In een vroeg stadium (vooral informatief) contact leggen met de stakeholders.
B.	Activeren (en opstarten) noodorganisatie	<ul style="list-style-type: none"> - Taakverdeling en voorbereiden vergaderruimte c.q. digitale vergadering. - Opstarten crisisteam. - Aanstellen van een 'log keeper' (bestuursondersteuner) die de informatiestroom beheert. - Activeren directory voor crisisteam waar alle documenten voor actuele crisissituatie worden vastgelegd.
C.	Verzamelen informatie	<ul style="list-style-type: none"> - Inbreng van alle deelnemers en risico-eigenaren aan het overleg. - Informatie wordt centraal en overzichtelijk gelogd en er komt een 'fact sheet' met relevante zaken die in het crisisteam besproken zijn.
D.	Analyse van de situatie	<ul style="list-style-type: none"> - Analyseren van de verzamelde informatie. Vaststellen of de noodzakelijke informatie beschikbaar is. - Doel: overeenstemming in het crisisteam over de situatie (nog niet over te nemen stappen/actie).
E.	Schadebeperking/'isolatie' (afbakening)	<ul style="list-style-type: none"> - Gebaseerd op proces D: uitzetten van acties ter beperking van schade aan systemen, processen en/of personen.
F.	Ontwikkelen van een herstelscenario (herstel)	<ul style="list-style-type: none"> - Bepalen van de scenario's. - Starten met beleidsvoorbereidende activiteiten door KCM/AZL. - Bepalen van het proces (wie monitort wat, wie rapporteert wat, noodzaak van noodbijeenkomsten of overgaan op staande (reguliere) organisatie).
G.	Besluit over herstelscenario	<ul style="list-style-type: none"> - Besluit over een geschikt scenario.
H.	Uitvoering van het herstelscenario	<ul style="list-style-type: none"> - Ten uitvoer brengen van het scenario.
I.	Monitoren herstelscenario	<ul style="list-style-type: none"> - Verloopt de uitvoering volgens plan(ning)?
J.	Interne en Externe communicatie	<ul style="list-style-type: none"> - Bepaling van de noodzaak van interne en externe communicatie (in het bijzonder ook deelnemers en toezichthouder).
K.	Interne en externe documentatieverzorging	<ul style="list-style-type: none"> - Indien van toepassing.
L.	Deactiveren noodorganisatie	<ul style="list-style-type: none"> - Deactiveren van de noodorganisatie en -proces.
M.	Evaluatie	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluatie van de uitvoerings- en procesaspecten van de crisissituatie.

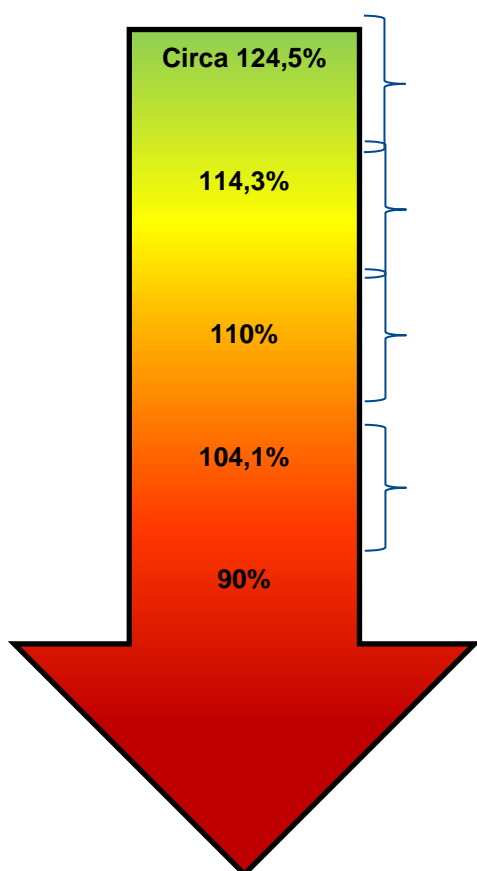

Crisisprocedure Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bijlage 5 – Financiële crisis

Hieronder is schematisch weergegeven welke financiële situaties als crisissituatie worden geïdentificeerd. Bij fase 5 treedt de crisisprocedure in werking. De genoemde percentages van de beleidsdekkingsgraad zijn indicatief en schuiven mee met de aanpassingen van de (beleids-)dekkingsgraad.

Beleidsdekkingsgraad

Fase 1: beleidsdekkingsgraad en dekkingsgraad hoger dan maximum VEV en dekkingsgraad behorende bij volledig toekomstbestendig toeslagenbeleid

- Toekennen van toeslagen

Fase 2: beleidsdekkingsgraad tussen 110% en maximum VEV en dekkingsgraad behorende bij volledig toekomstbestendig toeslagenbeleid

- Opstellen herstelplan
- Naar rato toekennen van toeslagen mits en indien dekkingsgraad na toeslagverlening hoger dan 110% blijft.
- Afhankelijk van omstandigheden mogelijk aanpassen strategische beleggingsmix

Fase 3: beleidsdekkingsgraad tussen MVEV en 110%

- Conform fase 2
- Geen toeslagverlening

Fase 4: beleidsdekkingsgraad tussen kritische dekkingsgraad en MVEV

- Conform fase 3
- Indien deze situatie 5 jaar voortduurt en de dekkingsgraad bij de laatste vaststelling ook onder het MVEV ligt: Korten opgebouwde pensioenaanspraken en rechten, zodanig dat de actuele dekkingsgraad gelijk is aan het MVEV

Fase 5: beleidsdekkingsgraad lager dan kritische dekkingsgraad

- Conform fase 4
- Indien maatregelen conform fase 4 niet voldoende hertelkracht bieden: het korten van pensioenaanspraken en -rechten, zodanig dat in tien jaar naar verwachting herstel tot VEV mogelijk is

Integraal Risicomanagementbeleid (IRM-beleid)
Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Door het bestuur vastgesteld op 30 maart 2023

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Doel	3
1.2	Strategische uitgangspunten Integraal Risico Management	4
1.3	Definities	4
1.4	Randvoorwaarden	5
1.5	Opzet van dit document	5
2	Integraal risicomanagementraamwerk	6
2.1	Algemeen	6
2.2	Risicomanagement onderdelen	7
3	Risicogovernance	13
3.1	Scheiding van verantwoordelijkheden	13
3.2	Taken en verantwoordelijkheden	13
4	Risicomanagementproces	17
4.1	Proces	17
4.2	Rapportages	19
5	Eigenrisicobeoordeling (ERB)	21
5.1	Inhoud eigenrisicobeoordeling	21
5.2	Uitvoering	21
Bijlage		23
	Bijlage 1: Compliance-activiteiten per lijn van de Three-lines-of-defence	23
	Bijlage 2: Heatmap	24

1 Inleiding

1.1 Doel

Het integraal risicomanagementbeleid (IRM-beleid) beschrijft op hoofdlijnen hoe Pensioenfonds van Lanschot (hierna: het fonds) risico's beheerst en de kaders die hiervoor bij het pensioenfonds en bij alle uitbestedingspartners gehanteerd worden. Het doel van dit document is om richting te geven en transparantie te verschaffen aan alle belanghebbenden in het kader van integraal risicomanagement binnen het fonds.

Het beleid biedt hiermee:

- inzicht in de verschillende risico's;
- maakt inzichtelijk in welke mate risico wenselijk / acceptabel is;
- overzicht van de risico's om prioriteiten te kunnen stellen;
- mogelijkheden en processen om de risico's te beheersen tot naar een wenselijk niveau.

IRM is hiermee het middel om te zorgen dat de daadwerkelijke blootstelling aan risico's optimaal aansluit bij de wenselijke mate van blootstelling. Deze wordt bepaald vanuit de missie, visie, strategie en doelstellingen van het fonds.

Missie

Alle deelnemers en pensioengerechtigden toekomstbestendig voorzien van de pensioenuitkeringen zoals in de reglementen vastgesteld en die, waar mogelijk, indexeren voor prijsinflatie.

Visie

Waar staat het pensioenfonds over maximaal 5 jaar?

Het bestuur is van mening dat het in stand houden van het pensioenfonds voor de lange termijn waarschijnlijk niet de beste oplossing is voor de deelnemers. Het bestuur is dan ook voornemens om het pensioenfonds elders onder te brengen.

Het bestuur onderzoekt alternatieve uitvoeringsvormen om de meest passende langetermijnoplossing voor deelnemers te bepalen en werkt voortdurend aan een goede besturing van het pensioenfonds vanuit een going concern perspectief

- Er is geen noodzaak om op korte termijn een verandering aan te brengen: het pensioenfonds heeft een solide basis om de komende jaren als gesloten fonds voort te bestaan.
- Het pensioenfonds is zich bewust van haar zwaktes en bedreigingen en zet waar mogelijk stappen om deze te ondervangen.

Strategie

Alle noodzakelijke analyses met mogelijke consequenties voor bijvoorbeeld het beleggingsbeleid, het risicoprofiel, de liquiditeit en de uitbestedingspartners in het kader van de sluiting van het pensioenfonds zijn in 2020 gemaakt en in 2021 verder uitgebreid.

Voor het pensioenfonds zijn meerdere alternatieven voor de toekomst mogelijk voor de middellange termijn waaronder:

- Zelfstandig voortbestaan als gesloten fonds.
- Opheffing en bestaande aanspraken overdragen naar een APF of een BPF.
- Opheffing en bestaande aanspraken onderbrengen bij een verzekeraar.

Wat het gewenste alternatief is voor de deelnemers van het pensioenfonds, is sterk afhankelijk van de behoeften van de deelnemers en de inschatting van het bestuur in welke vorm het best in deze behoeften kan worden voorzien. Daarbij mogen ook de risico's die samenhangen met elke keuze niet uit het oog worden verloren.

Het pensioenfonds handelt in het belang van de deelnemers. Als uitvoering op een andere wijze beter recht doet aan de belangen van de deelnemers dan kiest het bestuur voor opheffing van het pensioenfonds en overdracht van de aanspraken. Ontwikkelingen in regelgeving (nieuwe pensioenakkoord), marktpartijen, kosten en marktontwikkelingen hebben invloed op de keuze.

1.2 Strategische uitgangspunten Integraal risicomanagement

Integraal risicomanagement dient volgens het fonds in het teken te staan van het realiseren van de bovengenoemde missie, visie en strategie. Daarom hanteert het fonds ten behoeve van haar IRM de volgende strategische uitgangspunten:

- Beleid en risicostrategie worden benaderd vanuit de strategische doelstellingen, missie & visie en strategie. Risicobereidheid biedt kaders waarbinnen door het fonds wordt geacteerd.
- Tijdige en juiste identificatie van significante strategische en operationele risico's, en beoordeling hiervan vanuit de vastgestelde risicobereidheid staat centraal.
- IRM kent een zelflerend karakter, geborgd in de wijze waarop beleid is vastgelegd, wordt uitgevoerd en de wijze waarop er binnen de risicobeheerfunctie, het bestuur, de bestuurscommissies en het pensioenbureau wordt gesproken. Dit moet zich vertalen in het proactief en doorlopend monitoren van de belangrijkste bestaande en eventueel nieuwe risico's op (en veranderingen in) impact en kans dat het risico zich voordoet.
- De wijze van uitvoering is effectief, maar ook efficiënt door te focussen op bestuursrelevantie prioriteiten, risico's en doelstellingen. Praktische toepasbaarheid staat centraal.
- IRM sluit aan op de complexiteit en omvang van Pensioenfonds van Lanschot. De vaststelling vindt periodiek plaats, waarbij wordt aangesloten bij de normatieve kaders gehanteerd door DNB. Hierbij hanteert het bestuur als gewenste norm een (overall) risicovolwassenheid van minimaal drie op een schaal van vier.
- Alle risicoanalyses en de beheersing van die risico's moeten concreet, herleidbaar en actiegericht zijn.
- De rapportagestructuur is zodanig opgezet dat het bestuur in staat is om tijdig en adequaat bij te kunnen sturen.
- De governance van het risicomanagement moet effectief en volledig transparant zijn.
- Voor de identificatie en beheersing van de verschillende soorten risico's wordt een systeem gebruikt dat gebaseerd is op FIRM/FOCUS van DNB.

1.3 Definities

Een aantal belangrijk begrippen die in dit beleid aan bod komen zijn onder andere:

Wat is een risico?

Een risico is iedere mogelijke gebeurtenis die van invloed is op het realiseren van de missie, visie, strategie en doelstellingen van het fonds.

Wat wordt verstaan onder managen van risico?

Management van risico's draait niet om het uitsluiten van alle mogelijke risico's, maar om het vinden van een balans tussen kansen benutten (bewust risico's nemen) en bewust risico's verminderen, vermijden of overdragen. Hiertoe dient een afweging te worden gemaakt tussen de kosten en de opbrengst van risicobeheersing. Dit geldt voor zowel financiële als niet-financiële risico's.

De risicohouding

De noodzakelijke mate van beheersing wordt bepaald door de risicohouding van het fonds. De risicohouding is de mate waarin het fonds bereid is bepaalde risico's te lopen om de missie, visie, strategie en doelstellingen te realiseren (risicobereidheid) en de mate waarin het fonds risico's kán lopen gegeven de kenmerken van het fonds (risicodraagvlak).

IRM als middel

IRM is het middel dat zorgt voor optimale aansluiting tussen daadwerkelijke en gewenste blootstelling aan risico's. Het is daarmee tevens een middel bij het behalen van de missie, visie, strategie en doelstellingen en een middel om verantwoording af te leggen over gemaakte keuzes.

1.4 Randvoorwaarden

Integrale benadering

Risico's doen zich voor over de volledige breedte van de uitvoering van de kernwerkzaamheden: vanaf het innen van de eerste pensioenpremie, het administreren van de pensioenaanspraken en -rechten, het beleggen van het vermogen tot en met het verrichten van de laatste pensioenuitkering. Anderzijds doen risico's zich voor binnen de verschillende lagen van de organisatie: vanaf het bestuur tot en met de pensioenadministratie. Een randvoorwaarde voor goed IRM is daarom een integrale benadering.

Integraal betekent hierbij:

- geïntegreerd in de dagelijkse uitvoering- en besluitvormingsprocessen van het pensioenfonds; en
- met betrekking tot de verschillende lagen van de organisatie;
- met het overzicht over het geheel van de risico's;
- rekening houdend met de onderlinge samenhang van (sommige) risico's.

Compliance

Op grond van de Pensioenwet, het Besluit FTK en het Besluit uitvoering Pensioenwet moet een pensioenfonds onder meer beschikken over een werkzaam risicomanagementsysteem (risicostategieën, -processen en -rapportageprocedures). Een pensioenfonds is op grond hiervan bijvoorbeeld verplicht om zorg te dragen voor een systematische analyse van de risico's.

In wet- en regelgeving zijn verschillende eisen opgenomen waaraan het risicomangement moet voldoen. Het voldoen aan wet- en regelgeving op het gebied van risicomangement is daarmee ook een belangrijke randvoorwaarde waaraan IRM moet voldoen.

Cultuur

Een laatste te benoemen randvoorwaarde voor IRM is een cultuur binnen de organisatie waarin sprake is van risicobewustzijn. Dit gaat om risicobewustzijn bij het bestuur. Het expliciet maken van de risicohouding en periodiek bespreken van de resultaten van de meting van risico's draagt daar bijvoorbeeld in sterke mate aan bij. Maar ook risicobewustzijn bij de uitvoering. Bijvoorbeeld door risico's, controles en de rapportages hierover een vast onderdeel te laten zijn van de afspraken die gelden bij de uitvoering. Als uitgangspunt geldt hierbij het uitbestedingsbeleid van het pensioenfonds. Het risicomangement kan pas succesvol zijn als de gehele organisatie – van bestuur tot uitvoering – verantwoordelijkheid neemt voor het beheersen van risico's.

1.5 Opzet van dit document

Dit document is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 2 beschrijft de uitgangspunten en inrichting van dit risicomangementbeleid.
- Hoofdstuk 3 beschrijft de risico governance van het fonds.
- Hoofdstuk 4 beschrijft het risicomangementproces.
- Hoofdstuk 5 beschrijft de eigenrisicobeoordeling (ERB).

2 Integraal risicomanagementraamwerk

Integraal risicomanagement bestaat binnen het fonds uit verschillende onderdelen. Tezamen vormen ze een gedegen fundament waarmee het fonds in control is.

2.1 Algemeen

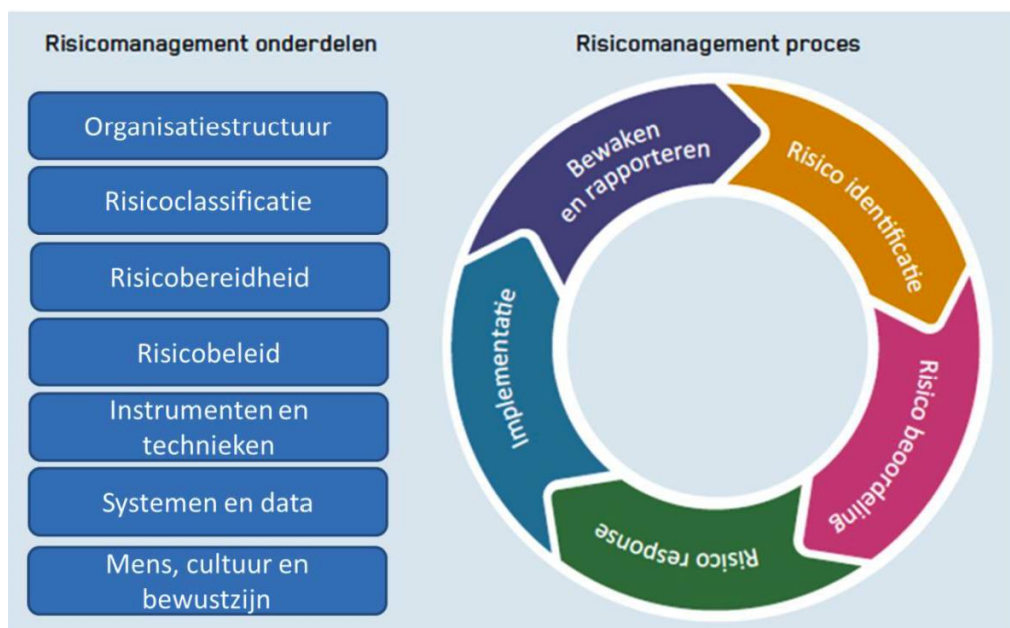
Integraal risicomanagement beoogt risicoprocessen, rapportages, methoden en technieken op elkaar te laten aansluiten en waar mogelijk te integreren. Door samenwerking en leereffecten tussen risicogebieden te bevorderen wordt de kwaliteit en toepassing van elkaars methoden en technieken verder verbeterd.

Het integraal risicomanagementraamwerk van het fonds beschrijft het risicomanagementsysteem van het fonds. Het raamwerk beschrijft hoe de risico's bij het pensioenfonds in de organisatie worden beheerd bij het streven naar de realisatie van de bedrijfsdoelstellingen. Het raamwerk draagt ertoe bij dat risico-informatie op een goede manier tot stand komt, wordt gerapporteerd en wordt gebruikt als basis voor besluitvorming en verantwoording. Ook ondersteunt het raamwerk het fonds bij het effectief beheersen van haar risico's. Met integraal risicomanagement beoogt het fonds een aantal doelstellingen te realiseren:

- Kwaliteit besluitvorming. Integraal risicomanagement zorgt ervoor dat het bestuur risico-gewogen informatie ontvangt gebaseerd op de samenhang van alle risico's.
- Bewuste risicosturing. Integraal risicomanagement stelt het fonds in staat om bewuster te sturen op risico's en risicospreiding. Welke risico's wil het fonds nemen en welke vermijden?
- Voorkomen over- en onderbeheersing. Door interne beheersing explicieter te koppelen aan de risicobereidheid kan voorkomen worden dat het fonds een raamwerk optuigt dat te zwaar of te licht is.

Het raamwerk is leidend bij de inrichting van het risicomanagement en borgt de onderlinge samenhang bij de verdere uitwerking en inrichting van de risico governance.

Het raamwerk bestaat uit zeven risicomanagementonderdelen. Voor het borgen van kwaliteit wordt gewerkt met een cyclus voor het beheer van de verschillende onderdelen van het raamwerk. Voor een eenduidige benadering van de beheersing van risico's binnen het fonds is daartoe een risicomanagementproces gedefinieerd. De onderdelen en het proces zijn in onderstaande figuur beschreven.

2.2 Risicomanagement onderdelen

2.2.1 Organisatiestructuur

De organisatiestructuur beschrijft specifiek de organisatiestructuur van risicomanagement, de benodigde functies die daaraan gerelateerd zijn en het proces om deze te formaliseren.

Het fonds hanteert een opzet die voldoet aan de vereisten vanuit IORP II. De organisatiestructuur en de rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn op hoofdlijnen beschreven in hoofdstuk 3 Risico governance.

Het fonds hecht belang aan een goede inrichting van het integraal risicomanagement, waarvan identificatie en beheersing van risico's een onderdeel vormen. Maatregelen op het gebied van risicomanagement worden evenwichtig ingezet ten behoeve van een goede balans tussen reductie van risico's en behoud van rendement. Het fonds heeft het risicomanagement vormgegeven door het opstellen van een inhoudelijk risicokader en een risicomanagementproces.

Belangrijke elementen zijn:

- Het fonds voert periodiek een risicoanalyse uit waarbij getoetst wordt of de uitkomsten van de risicoanalyse in lijn liggen met het risicoprofiel en de risicobereidheid;
- Nieuwe risico's worden geïdentificeerd en bestaande risico geëvalueerd en het bestuur stelt daarbij het risicobeleid vast. Dit beleid is gebaseerd op FIRM van DNB;
- Het bestuur is integraal verantwoordelijk voor alle risico's. Individuele risico's zijn belegd bij een specifieke commissie, daar waar er nog geen commissie is ingesteld is een bestuurslid als risico-eigenaar voor het betreffende risico benoemd;
- Het risicomanagementproces wordt continu uitgevoerd en onderhouden;
- Voor geïdentificeerde risico's worden de beheersmaatregelen benoemd. De beheersmaatregelen zorgen ervoor dat wat resteert een netto risico is, dat acceptabel en beheersbaar is voor het fonds. Ontwikkelingen kunnen ervoor zorgen dat het bruto risico toeneemt waardoor beheersmaatregelen herzien moeten worden om het netto risico weer op aanvaardbaar niveau te krijgen. Vandaar dat periodieke beoordeling van de risico's en de maatregelen uitgevoerd wordt;
- De controle, (bij)sturing en de besluitvorming van het bestuur voor het managen en beheersen van risico's wordt vastgelegd;
- Het gebruikmaken van operationele procedures voor de beheersing van risico's zoals incidentenmelding en -rapportage;
- Het risicomanagementproces wordt bewaakt en begeleid door de Sleutelfunctiehouder risicobeheer;
- De Sleutelfunctiehouder risicobeheer stelt op kwartaalbasis de integrale risicorapportage op. De rapportage is periodieke informatie voor de risicomanagementcommissie (RMC), het bestuur en de Raad van Toezicht (RvT) ter bespreking en opvolging;
- Tenminste jaarlijks wordt het risicomanagementbeleid en -proces geëvalueerd;
- Voor de uitbestedingspartners van het fonds geldt dat hun risico-inventarisatie en de beoordeling van het beheersingskader eveneens in een vaste ritmiek plaatsvindt in lijn met die van het fonds.
- De Sleutelfunctiehouder Interne audit voert periodiek een audit uit op het risicobeheer (zie pagina 13).

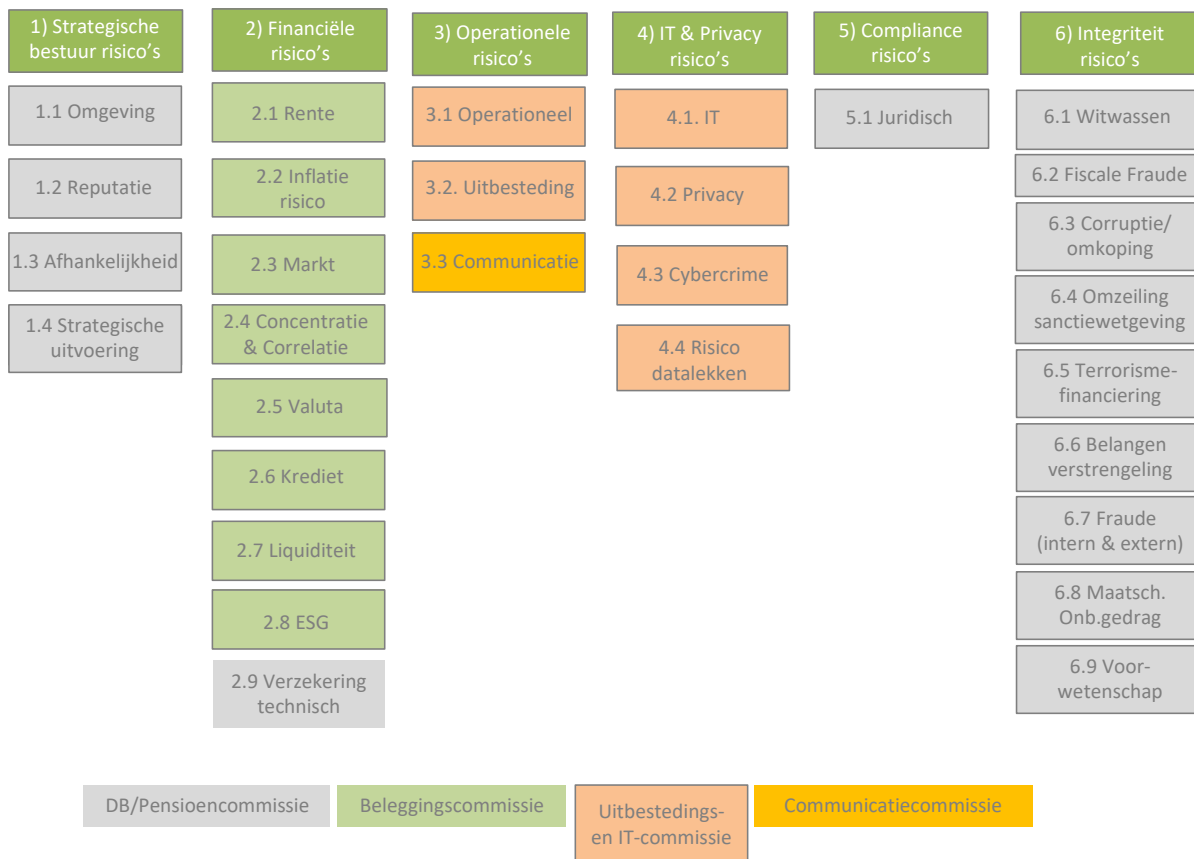
Binnen het raamwerk wil het fonds zich minimaal op het volwassenheidsniveau 3 bevinden. Volwassenheidsniveau 3 betekent dat het fonds gestructureerd met het risicomanagementproces omgaat en dat alles geformaliseerd is; opzet, bestaan en werking zijn aantoonbaar. Op verschillende onderdelen vindt al een periodieke evaluatie plaats (niveau 4).

2.2.2 Risicoclassificatie

Het fonds hanteert verschillende risicocategorieën afgeleid van FIRM/FOCUS:

- Strategische risico's: risico's die (grote) impact kunnen hebben op het fonds en vooraf moeilijk te kwantificeren zijn. Het is van groot belang deze te onderkennen, kwalitatief te normeren, periodiek te monitoren en te evalueren.
- Financiële risico's: risico's die van invloed zijn op de financiële situatie. Financiële risico's zijn te kwantificeren op basis van eigen normen en FTK eisen.
- Niet-financiële risico's; risico's die de operationele bedrijfsvoering in gevaar brengen.
- Niet-financiële risico's zijn deels te kwantificeren en deels kwalitatief te normeren. De niet-financiële risico's zijn verder opgedeeld naar:
 - Operationele risico's
 - IT & Data risico's
 - Juridische en compliance risico's
 - Integriteit risico's

In onderstaande schema zijn de hoofdcategorieën inclusief de hieronder vallende risico's opgenomen. Het gehele risicoraamwerk bestaat uit 30 risico's.

De kleur van de risico's geeft weer welke commissie binnen het fonds primair verantwoordelijk is voor de risico's vanuit de eerste lijn.

2.2.3 Risicobereidheid

De risicobereidheid is de mate van risico die het fonds bereid is te accepteren zonder dat de realisatie van haar doelstellingen in gevaar komt. De risicobereidheid wordt zowel geformuleerd in financiële termen als ook in niet-financiële termen. De deelnemers van het pensioenfonds hebben immers naast het belang van een adequate pensioenvoorziening, ook belang bij een kwalitatief goede pensioenuitvoering en bij een goede reputatie van het fonds.

2.2.3.1 Financiële risicohouding

De belangrijkste uitgangspunten van de risicohouding die met sociale partners en verantwoordingsorgaan (VO) zijn afgestemd, en die tevens als input dienen voor de ALM-studie, zijn als volgt benoemd:

- Om toeslagen te kunnen verlenen en zodoende de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden in een bepaalde mate voor inflatie te kunnen compenseren worden met de beleggingen verantwoorde risico's genomen;
- Met het nemen van risico's wordt geaccepteerd dat – op korte termijn – dit mogelijk kan leiden tot het vergroten van kansen op het korten van de pensioenen;
- De te hanteren systematiek van toeslagverlening heeft als uitgangspunt dat er vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110% toeslagen kunnen worden verleend volgens de grenzen van het toekomstbestendig indexeren (TBI);
- Voor de verlening van toeslagen is de hoogte van de te verlenen toeslag mede afhankelijk van de ontwikkeling van het prijsindexcijfer in het voorafgaande jaar;
- De 'uitsmeerperiode' voor eventuele kortingen in het kader van een herstelplan wordt gesteld op tien jaar.

Deze uitgangspunten leiden tot de volgende kwantificering van de risicohouding:

- A. Onder extreem slechte marktomstandigheden wil het pensioenfonds bij voorkeur niet onder een nominale dekkingsgraad van 90% terechtkomen.
- B. Op een termijn van 15 jaar is het verwacht pensioenresultaat in een slecht weer scenario (2,5% percentiel) groter dan 65% en het mediane verwachte pensioenresultaat dient groter te zijn dan 90%.
- C. Het pensioenfonds hanteert een bandbreedte rondom het Vereist Eigen Vermogen VEV behorend bij het strategisch beleggingsbeleid. Deze bandbreedte is vastgesteld op 111%-119%.

2.2.3.2 Niet-financiële risicohouding

Naast het belang van een adequate pensioenvoorziening, heeft de deelnemer van het fonds belang bij een kwalitatief goede pensioenuitvoering, continuïteit van de bedrijfsvoering en een goede reputatie van het fonds. Hiertoe hanteert het fonds een beleid ten aanzien van niet-financiële risico's die de kwaliteit, continuïteit en integriteit van de bedrijfsvoering en goede reputatie moet borgen.

Ten behoeve van de niet-financiële risicohouding hanteert het fonds de volgende kwalificatie (zie figuur hiernaast):

Voor de hoofdcategorieën niet-financiële risico's is op basis van de kwalificatie een score gegeven.

Dit zijn:

1. Strategische & Bestuursrisico's → score 3
2. Operationele (waaronder uitbesteding) risico's → score 2
3. IT- & datarisico's → Score 2
4. Juridische risico's → Score 2
5. Compliance & Integriteitsrisico's → Score 1
6. Communicatierisico's → Score 2
7. ESG-risico's → Score 2

Risicohouding
1. Volledig risico afwijzend
2. Risico-avers
3. Risico-neutraal
4. Risicotolerant
5. Gemaximeerd

Bij het geven van een score wordt altijd een afweging gemaakt tussen risicoreductie en de kosten van beheersing. In principe gelden de scores voor alle onderliggende risico's. Alleen met goede reden kan voor een bepaald risico afgeweken worden van de overall risicohouding score.

Het fonds heeft haar werkzaamheden in hoge mate uitbesteed aan uitbestedingspartners. Hierbij geldt dat de risicohouding van de uitbestedingspartners in lijn is met de risicohouding van het fonds. Om de risicohouding van het fonds te borgen bij haar uitbestedingspartners zijn op het gebied van

dienstverlening en de niet-financiële risico's eisen / normen gesteld die opgenomen zijn in verschillende Service Level Agreement (SLA) afspraken met de uitbestedingspartners (voor detailnormering wordt verwezen naar de verschillende SLA-overeenkomsten met de uitbestedingspartners). Hierbij worden eisen/normen gesteld gerelateerd aan:

- Operationeel risico: SLA-eisen / normen aan de operatie en het serviceniveau van de uitvoerder op het vlak van juistheid, volledigheid en tijdigheid, interne beheersing en deskundigheid.
- Uitbestedingsrisico: SLA-eisen / normen aan de uitvoerder op onder andere kwaliteit, continuïteit, interne beheersing, deskundigheid en minimaal gelijkwaardig aan de risicohouding van het fonds.
- IT-risico: SLA-eisen / normen aan onder andere kwaliteit, beheersbaarheid, continuïteit en beveiliging / privacy van de IT.
- Juridisch risico: SLA-eisen / normen aan het volledig, juist en tijdig voldoen aan wet en regelgeving.
- Integriteitsrisico: SLA-eisen / normen richtlijnen op het gebied van aanwezig zijn van onder andere integriteitsbeleid, klokkenluidersregeling etc.

Aanvullend onderkent het fonds als niet-financieel risico het omgevingsrisico.

Omgevingsrisico: Het risico dat de Missie, Visie & Strategie van het fonds negatief beïnvloed wordt door externe partijen en/of ontwikkelingen (inclusief ontwikkelingen op het gebied van ESG).

2.2.4 Risicobeleid

Het risicobeleid ziet op het onderliggend beleid in relatie tot risicomanagement, de risicoprocedures en richtlijnen, die beschrijven op welke manier het fonds de risico's voor elk risicotype beheerst.

Voorbeelden hiervan zijn het communicatiebeleid, het diversiteitsbeleid, de vergoedingenregeling, het uitbestedingsbeleid, het IT-beleid, het integriteitsbeleid, datakwaliteitsbeleid, privacybeleid, MVB-beleid en beleggingsbeleid.

Voor het beheer van de documenten is een beheercyclus ingericht onder verantwoordelijkheid van het bestuur van het fonds. De documenten worden periodiek beoordeeld en indien nodig aangepast met het oog op elke substantiële verandering in de externe omgeving of het gebied dat het betreft. Het fonds beschikt over een vervalkalender. Wijzigingen worden vastgesteld door het bestuur van het fonds. (Achterstanden in de reviews worden vastgelegd in de managementrapportage en als zodanig aan het bestuur gerapporteerd).

2.2.5 Instrumenten & Technieken

Instrumenten en technieken bieden per risicotype concrete en praktische ondersteuning om het risicoproces uit te voeren. Hierbij valt te denken aan:

- Risicomanagementproces (uitgewerkt in hoofdstuk 4)
- Risicorapportages (uitgewerkt in hoofdstuk 4)
- Eigenrisicobeoordeling (uitgewerkt in hoofdstuk 5)
- Structurele en ad-hoc risicoanalyses

2.2.6 Systemen en Data

Systemen ondersteunen het vastleggen, opslaan en analyseren van kwantitatieve en kwalitatieve risicodata, en daarmee de betrouwbaarheid en consistentie van de vastlegging. Het doel is zeker te stellen dat de data die in het risicoproces en de risicorapportage worden gebruikt, geschikt, volledig en juist zijn. Het risicoproces is gebaseerd op informatiebronnen zoals ervaring, feedback, voorspellingen en oordelen van experts.

Voor systemen en data maakt het bestuur van het fonds onderscheid tussen:

- de systemen en data waarvan de bestuursorganen gebruik maken voor de eigen bestuurlijke processen;
- de systemen en data waarvan gebruik wordt gemaakt door de uitbestedingspartners.

De uitgangspunten voor de systemen en IT-middelen liggen vast in het IT-beleid en informatiebeveiligingsbeleid van het fonds.

Het fonds hecht veel waarde aan de beschikbaarheid, integriteit en volledigheid van de data van haar eigen bestuursorganen alsmede in de data, die door de uitbestedingspartners wordt beheerd. In het bijzonder de data zoals die bij de uitvoeringsorganisatie vast ligt, maar ook bij haar custodian en fiduciair. Het pensioenfonds beschikt hiertoe over een datakwaliteitsbeleid.

2.2.7 Mens, Cultuur & Bewustzijn

Risicocultuur is een belangrijk onderdeel van het risicoraamwerk; het vormt het fundament. Binnen het fonds is veel aandacht voor een adequate risicocultuur. Risicomangement is binnen het fonds een continu proces, waarbij het risicobewustzijn op alle lagen van de organisatie en bij haar uitbestedingspartners doorleefd dient te worden. De risicocultuur is het bewustzijn, de houding en het gedrag van betrokkenen ten aanzien van risico's en het managen van die risico's.

Hierbij is het bestuur van het fonds van mening dat het beheersen / verminderen van risico's kosten met zich mee brengt, in twee verschijningsvormen: beheersingskosten en de geringere kans op hoge beleggingsopbrengsten. Het bestuur van het fonds ziet risicobeheersing als een optimaliseringsvraagstuk: wat is de beste verhouding tussen kosten en opbrengsten van risicobeheersing.

Dit risicobewustzijn manifesteert zich door:

- Het uitvoeren van de jaarplancyclus inclusief de risicoanalyse;
- Expliciete aandacht voor risico's bij businesscases en beleidsvoorstellen;
- De proces- en AO/IB beschrijvingen waarin risico's en (key) controls zijn opgenomen;
- Dat bij besluitvoering, besluiten getoetst worden aan het door het bestuur geformuleerde beleid/mandaat en risicotoleranties;
- Steekproefsgewijs toetsten van de beheersmaatregelen;
- Het ieder kwartaal bespreken van de integrale risicorapportage met de bestuurders en zo nodig andere betrokkenen.

Gezien het belang van een goede risicocultuur zal deze periodiek door de Sleutelfunctiehouder risicobeheer worden beoordeeld. Criteria bij de beoordeling zijn:

- is het risicobewustzijn voldoende?
- is er voldoende (bestuurlijke) tijd en aandacht voor risicomangement en daaraan gerelateerde onderwerpen?
- is er voldoende aandacht voor risico's bij de besluitvorming?
- is er een positief-kritische bestuurscultuur?
- is er een positief-kritische cultuur binnen het bestuursbureau?
- is er een positief-kritische cultuur binnen de uitvoeringsorganisaties?
- is er een positief-kritische houding tussen het bestuur en bestuursbureau enerzijds en de uitvoeringsorganisatie anderzijds?
- is er voldoende oog voor discussie over verbeteringen?
- is er een open en transparante cultuur waarbij fouten gemeld worden?

De jaarlijkse evaluatie wordt besproken in het bestuur (en uitkomsten worden gedeeld met RvT), waardoor er aandacht is voor het belang van de risicocultuur en de mogelijke verbeterpunten.

2.2.8 Risico-opinie

De sleutelfunctiehouder en vervuller Risicobeheer kunnen gevraagd en ongevraagd een risico-opinie afgeven ten aanzien van alle ter besluitvorming voorliggende documenten (onder andere nieuwe of gewijzigde beleidsstukken, rapportages, etc.) die door het bestuur of een van haar eerstelijns commissies worden besproken (Beleggingscommissie, Dagelijks Bestuur/Pensioencommissie, Communicatiecommissie, Uitbestedings- en IT-commissie en eventuele ad-hoc commissies zoals de jaarwerkcommissie). Hiervoor worden in ieder geval alle ter besluitvorming voorliggende documenten door de sleutelfunctie Risicobeheer getoetst. Bij de opstelling van de risico-opinie zal er expliciet aandacht

besteed worden aan de wijze waarop het besluit past binnen wet- en regelgeving, de risicobereidheid en de missie, visie, strategie van het pensioenfonds.

De sleutelfunctiehouder / -vervuller krijgen daartoe in elk geval toegang tot alle agendapunten (documenten) die in het bestuur en de commissies worden besproken.

De sleutelfunctiehouder/vervuller zullen in elk geval een tweedelijnsopinie opstellen ten aanzien van:

- Alle nieuwe beleidsdocumenten;
- Alle gewijzigde beleidsdocumenten;
- Besluiten die het risicoprofiel significant (kunnen) beïnvloeden (bijvoorbeeld wijziging uitbestedingsrelatie, aangaan majeure verplichtingen, beëindigen fonds);
- Besluiten die de missie, visie en strategie van het fonds raken;
- Onderwerpen die betrekking hebben op het risicomangement van het fonds direct of van haar uitbestedingspartijen.

3 Risicogovernance

3.1 Scheiding van verantwoordelijkheden

Verdeling taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden

Pensioenfonds F. van Lanschot houdt het risicobeheer goed te integreren in de organisatiestructuur en de beleidsvormingsprocessen waarbij sprake is van heldere rapportagelijnen.

De basis voor het inrichten van het IRM van het fonds is een heldere en passende verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Hierbij wordt, gebaseerd op het zogenaamde principe van 'Three Lines of Defence', onderscheid gemaakt naar risico-eigenaren (eerste lijn), controlefunctie (tweede lijn) en interne audit (derde lijn).

Risico-eigenaar

Een risico-eigenaar is een rol of individu verantwoordelijk voor een bepaald risico en de rapportage hierover. De risico-eigenaar is verantwoordelijk voor het beheren en beheersen van alle aspecten van het risico, waaronder de implementatie van de beheersmaatregelen. De risico-eigenaren zijn onderdeel van het bestuur (inclusief commissies of werkgroepen) en/of de uitvoering en vormen samen de eerste lijn. De risico-eigenaren zijn altijd bestuursleden, die in de taakuitvoering ondersteund worden door een IT-securitymanager en medewerkers van het bestuursbureau.

De risico-eigenaren kunnen daarbij overleg plegen met een beleggingscommissie voor de financiële risico's, het DB/pensioencommissie ten aanzien van O&M risico's, de communicatiecommissie voor communicatierisico's en uitbestedings- en IT-commissie voor betreffende risico's.

Controlefunctie

Een controlefunctie beoordeelt, monitort, rapporteert en heeft een adviserende en initiërende rol met betrekking tot risico's en het risicobeheer. Deze verantwoordelijkheid dient gescheiden te zijn van de verantwoordelijkheid van de risico-eigenaar. De controlefunctie wordt ingevuld door de risicobeheerfunctie (waaronder de compliancefunctie) en de actuariële functie (zoals beschreven in het vervolg van dit hoofdstuk) die de tweede lijn vormen.

Interne auditfunctie

De interne auditfunctie kan periodiek de adequaatheid en doeltreffendheid van de interne controle evalueren. Deze functie wordt ingevuld door de sleutelfunctiehouder interne audit en vormt de derde lijn.

3.2 Taken en verantwoordelijkheden

3.2.1 Eerste lijn

Bestuur

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het gehele risicomanagement inclusief compliance en heeft daarmee een centrale rol. Het bestuur is onder andere verantwoordelijk voor de vaststelling van het risicobeleid, risicostrategie, risicoprofiel, risicobereidheid, de implementatie van het risicoraamwerk en het uitvoering geven aan het risicomanagementproces.

Commissies

De rol van de commissies is het ondersteunen van het bestuur door middel van (gevraagd en ongevraagd) advies, monitoring en/of uitvoering ten aanzien van de aandachtsgebieden binnen het voor die commissie relevante domein. De commissies hebben een beleidsvoorbereidende taak en worden hierbij ondersteund door het bestuursbureau, de fiduciair manager en de risicomanager.

Onderdeel van de beleidsvoorstellen en bestuursbesluiten is een risicoparagraaf met daarin opgenomen een risico assessment op de specifieke domein risico's met betrekking tot de beleidsvoorstellen en een integrale risico-inschatting op de overige (niet domein specifieke) risico's.

Het fonds kent momenteel een beleggingscommissie, communicatiecommissie, uitbestedings- en IT commissie en risicomangementcommissie.

In de bijlage is een lijst opgenomen met betrekking tot activiteiten inzake compliance welke bij de eerste, tweede en derde lijn zijn belegd. Deze lijst vormt ook onderdeel van het compliance charter.

Uitbestedingspartijen

De uitbestedingspartners van het fonds zijn betrokken bij het IRM en hebben als verantwoordelijkheid en taak het uitvoeren van een eigen risicomangement als ook het aanleveren van driver-informatie, de juistheid, volledigheid en tijdigheid hiervan en eventuele implementatie van beheersmaatregelen tot het gewenste acceptatieniveau van het fonds. Deze informatie maakt deel uit van de rapportages die de uitbestedingspartner aan het fonds levert.

3.2.2 Tweede lijn

Risicomangementcommissie (RMC)

De risicomangementcommissie is er verantwoordelijk voor dat het bestuur zodanig inzicht heeft in de risico's die het pensioenfonds loopt en in de opzet en werking van de maatregelen ter beheersing van die risico's, dat het bestuur initiërend kan optreden. Daarnaast heeft de risicomangementcommissie vanuit haar expertise een adviserende en beleidsvoorbereidende rol met betrekking tot integraal risicomangement vraagstukken.

Op hoofdlijnen zijn haar taken met betrekking tot integraal risicomangement:

- het bestuur te adviseren bij het voeren van een aantoonbaar beheerste en integere bedrijfsvoering;
- het bestuur te adviseren, desgevraagd of uit eigen beweging, inzake het compliance beleid en toe te zien op de uitvoering van het door het bestuur vastgestelde beleid;
- te adviseren, desgevraagd of uit eigen beweging, over het toezicht op en/of de uitvoering van:
- het integraal risicomangement van het fonds, zowel procesmatig als inhoudelijk, inclusief het voorbereiden van (een aanpassing op) de risicobereidheid en te nemen mitigerende maatregelen;
- de interne beheersing van het fonds, zowel procesmatig als inhoudelijk;
- de verslaglegging en verantwoordingen over en door het fonds, zowel procesmatig als inhoudelijk;
- het positief beïnvloeden van de cultuur, waarbij risicobewustzijn en het zicht op de samenhang van de risico's en daarmee soms verbonden opbrengsten voorop staat. Het vroegtijdig melding maken en erkennen van fouten wordt gestimuleerd;

Sleutelfunctiehouder risicobeheer

Binnen het fonds werken binnen de tweede lijn de Sleutelfunctiehouder risicobeheer (bestuurslid) ondersteunt door de sleutelfunctieervuller. Zij zien toe op de naleving van het integraal risicomangement en compliance vanuit een onafhankelijke rol.

De onafhankelijkheid wordt geborgd door:

- de betrokken personen oefenen geen operationele en of commerciële activiteiten uit;
- er is een rechtstreekse rapportagelijijn vanuit de Sleutelfunctiehouder risicobeheer naar het bestuur en naar de RvT waarbij de rapportages direct en ongefilterd voorgelegd worden;
- er is een rechtstreekse escalatiemogelijkheid vanuit de Sleutelfunctiehouder risicobeheer het bestuur en/of naar de RvT;

- om de integraliteit van de risicobeheersing te borgen heeft de Sleutelfunctie risicobeheer toegang tot alle informatie die binnen het fonds voor handen is en toegang tot alle gebruikte systemen binnen het fonds

Het bestuur benoemt een onafhankelijke Sleutelfunctiehouder risicobeheer binnen het bestuur. Hierbij is het bestuur ervan bewust dat er sprake is van een dubbelrol. Minimaal eenmaal per jaar wordt geëvalueerd of deze dubbelrol geen ongewenste consequenties heeft.

De taken van de Sleutelfunctiehouder risicobeheer zijn onder andere:

- verantwoordelijkheid voor een (kosten)effectieve uitvoering van de risicobeheerfunctie;
- stelt jaarlijks een risicomanagementjaarplan op;
- de evaluatie van het integraal risicomanagementproces;
- update van het IRM-beleid;
- de update van de strategische risico's;
- de toezichtthema's van DNB waarvoor het fonds is geselecteerd en de wijze waarop hier opvolging aan wordt gegeven (voor zover de thema's (integraal) risicomanagement gerelateerd zijn);
- periodiek monitoren van de 'operationele effectiviteit / design effectiviteit' van de beheersmaatregelen en de terugkoppeling over de analyse hiervan;
- analyseren, monitoren van de geleverde input voor de integrale risicorapportage door de verschillende risico-experts uit de operationele lijn;
- analyseren, monitoren van de geleverde risicoverantwoordingsrapportage van de tweede lijn van de uitbestedingspartners;
- periodiek overleg voeren met de tweede lijn van de uitbestedingspartners;
- kan de vergaderingen van de commissies bijwonen als toehoorder;
- signaleren en interpreteren van nieuwe wet- en regelgeving op het gebied van risicomanagement;
- onafhankelijk oordeel vormen over de opgenomen risicoparagraaf in de beleidsvoorstellen;
- het rapporteren over de uitvoering van het risicomanagement(proces) van het fonds;
- opstellen van de periodieke integrale risicorapportage. Bij de Sleutelfunctiehouder risicobeheer komen alle risico's samen (financieel / niet-financieel / biometrische risico's). De status / beoordeling van het integrale risico wordt door de Sleutelfunctiehouder risicobeheer periodiek (4 keer per jaar) teruggekoppeld aan de RMC, het bestuur en de RvT;
- coördinatie van de ontwikkeling en het beheer van het IRM-beleid;

Compliancefunctie tweede lijn

De RMC vervult deze rol bijgestaan door de risicomanager / sleutelfunctie vervuller risicomanagement en de compliance officers van de externe uitvoerders (AZL, KCM en BNYM). PVL heeft geen verbijzonderde compliancefunctie in de vorm van een compliance officer. De tweede lijn vervult haar rol door beleid te formuleren, te adviseren en te faciliteren bij de implementatie van nieuwe wet- en regelgeving, interne regelingen, processen en procedures, bewustwording te creëren en acties te monitoren die door de eerste lijn worden ondernomen. En hierover te rapporteren aan het bestuur door dat de sleutelfunctiehouder risicobeheer de resultaten en bevindingen met betrekking tot compliance in zijn rapportage opneemt.

Sleutelfunctie Actuarieel

De taken van de Sleutelfunctiehouder (inclusief vervuller) Actuarieel zijn onder andere:

- toezicht houden op de berekening van de technische voorzieningen (TV);
- beoordelen of er voldoende gegevens worden gebruikt en het beoordelen van de kwaliteit van die gegevens;
- beoordelen van de gedragslijn voor het aangaan van pensioenverplichtingen;
- ertoe bijdragen dat risicobeheer doeltreffend wordt toegepast;
- rapportage.

3.2.3 Derde lijn

Sleutelfunctie Interne audit

De taken van de Sleutelfunctiehouder (inclusief vervuller) Interne audit zijn onder andere:

- is verantwoordelijk voor een (kosten)effectieve uitvoering van de sleutelfunctie Interne audit;
- stelt een meerjaren auditplan op en op basis hiervan jaarlijks een meer gedetailleerd auditjaarplan. In dit jaarplan komen tenminste aan de orde:
 - Prioritering audit objecten;
 - Risico-afweging;
 - Capaciteit;
 - Doorlooptijd;
 - Frequentie en timing van de audit werkzaamheden;
- stemt het meerjaren auditplan af met de waarmerkend accountant van het fonds om de controleprocessen doelmatig en kosteneffectief te doorlopen;
- heeft periodiek overleg met het bestuursbureau, de waarmerkend accountant, de houder en vervuller van de risicobeheerfunctie en actuariële functie van en de uitbestedingspartijen van het fonds;
- hij rapporteert op het gebied dat onder zijn verantwoordelijkheid valt rechtstreeks aan het bestuur over eventuele materiële bevindingen en aanbevelingen om de beheerste en integere bedrijfsvoering te verbeteren. Een materiële bevinding zal in de regel betrekking hebben op significante fouten of risico's ten aanzien van het fonds;
- (in verband met de mogelijke toepasselijkheid klokkenluidersregeling) escaleren naar de raad van toezicht. Afhankelijk van de uitkomsten kan de houder alsnog rapporteren aan DNB. Dit laat onverlet dat de houder ook direct (derhalve buiten de raad van toezicht om) aan DNB kan rapporteren, indien dit naar zijn inzicht van hem wordt vereist;
- geeft uitvoering aan de audit werkzaamheden, conform het door het bestuur vastgestelde auditjaarplan;
- stelt de concept auditrapportages op;
- legt de onderliggende evidence documentatie vast in een audit tool of format welke logisch gescheiden is van gegevens van andere opdrachtgevers en effectief ontsluitbaar is.

Externe accountant en actuaris

In opdracht van het bestuur voeren de waarmerkend actuaris en certificerend accountant de jaarlijkse controles in het kader van de jaarrekeningcontrole uit. De accountants van de uitvoeringsorganisaties certificeren de jaarlijkse ISAE 3402 type II (of SOCII), respectievelijk. ISAE 3000-rapportages van de uitvoeringsorganisaties.

3.2.4 Overig

Raad van Toezicht

Het intern toezicht wordt uitgevoerd door een Raad van Toezicht. De RvT beoordeelt het functioneren van het bestuur en richt zich op de bestuursprocessen en -procedures, de aansturing van het pensioenfonds, de evenwichtige belangenafweging en de wijze waarop het pensioenfonds de risico's beheerst. Vanuit het IRM-perspectief houdt de RvT toezicht op de opzet, werking en effectiviteit van het risicoraamwerk en de interne beheersing.

4 Risicomanagementproces

Het risicomanagementproces kijkt vooruit en is in de organisatiestructuur en in de besluitvormingsprocessen van het fonds geïntegreerd. Het bestuur van het fonds zal jaarlijks het risicomanagementproces evalueren.

4.1 Proces

De inrichting van het risicomanagementproces en de hieraan gekoppelde governance is van groot belang bij het implementeren en borgen van een dynamisch IRM. In dit beleidsdocument wordt het proces (op hoofdlijnen) beschreven.

Het risicomanagementproces van het fonds kent de volgende onderdelen:

- Opstellen en vaststellen beleidsdocumenten risicomanagement
- Uitvoeren Risk en Control assessment (waaronder strategische risicoanalyse)
- Monitoren en rapportage
- Evalueren

Deze worden in de paragrafen hieronder nader toegelicht.

4.1.1 Opstellen en vaststellen beleidsdocumenten risicomanagement

Het opstellen en vaststellen van beleidsdocumenten is een proces dat over het algemeen een frequentie kent van een keer per jaar.

De beleidsdocumenten hebben betrekking op:

- a. Opstellen risicostrategie, risicoprofiel en risicobereidheid
- b. Vaststellen governance risicomanagement
- c. Vaststellen gewenste risicocultuur
- d. Opstellen jaarplan

Met name de punten a t/m c worden eenmalig opgesteld waarna een reguliere jaarlijkse toetsing plaatsvindt. Het opnieuw vaststellen van de (aangepaste) beleidsdocumenten a t/m c vindt doorgaans plaats in het najaar op basis van de jaarlijks uitgevoerde evaluatie over functioneren van het risicoframework over voorgaand jaar en op basis van de strategische risicoanalyse voor komende jaren.

Op basis van de strategie van het pensioenfonds en de voorgenomen besluitvorming, de periodieke risico-inventarisatie die het pensioenfonds uitvoert, de bevindingen van het intern toezicht, het oordeel van het VO, de bevindingen van de externe actuaris en accountant, externe ontwikkelingen, alsmede mogelijke thema's van de externe toezichthouders of door bestuur vastgestelde thema's, wordt het jaarplan opgesteld.

4.1.2 Uitvoeren jaarlijkse Risk en Control assessment (waaronder strategische risicoanalyse)

Jaarlijks vindt er in het najaar een Risk en Control assessment plaats inclusief de strategische risicoanalyse. Het doel van deze processtap is om enerzijds terug te kijken en te leren en anderzijds vooruit te kijken en de kaders, de uitgangspunten van het gehele risico-control-framework (van het opnieuw vaststellen van het beleid tot het opstellen van het jaarplan en het invoeren van nieuwe beheersmaatregelen), neer te zetten voor het volgende jaar.

Uitkomst van de sessie is een geaccordeerd risicoframework inclusief alle (nieuwe) risico's, risico inschattingen en (beoogde) beheersmaatregelen.

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van het gehele Risk en Control assessment proces. De Sleutelfunctiehouder risicomangement heeft hierbij de regie/coördinerende en uitdagende rol.

4.1.3 Kwartaalmonitoring en -rapportage

Naast de jaarlijkse strategische risicoanalyse en de ad-hoc analyses is er op kwartaal basis de integrale risicorapportage. Deze integrale risicorapportage is één van de kernrapportages waarin de status van het risk control framework wordt besproken.

De integrale risicorapportage is het sluitstuk van een op kwartaalbasis doorlopen risk review proces. Op hoofdlijnen zien de stappen er als volgt uit:

1. De Sleutelfunctie vervuller risicobeheer vraagt ieder kwartaal aan de verschillende risico-eigenaren binnen de eerste lijn:
 - a) of er ontwikkelingen zijn geweest die impact hebben op de risico's waar ze voor verantwoordelijk zijn,
 - b) of de score op de bruto risico's voor kans en impact veranderd is. Indien ja, wat dan de nieuwe inschatting is. Bij wijziging van de inschatting moet er een toelichting gegeven worden.
2. De Sleutelfunctie vervuller risicobeheer toetst de operationele effectiviteit van de beheersmaatregelen door:
 - a) te toetsen op de uitvoering van de beheersmaatregel;
 - b) vastlegging van de evidence;
 - c) beoordeling van de werking van de beheersmaatregel.
3. De bruto inschatting door de eerste lijn gecombineerd met het assessment van de Sleutelfunctie vervuller risicobeheer op de operationele effectiviteit van de beheersmaatregelen geeft een voorstel voor de status van het netto risico.
4. De uitkomsten van de processtappen worden verwerkt in de integrale risicorapportage waarin is opgenomen:
 - a) Status van de risico's van het huidige kwartaal ten opzichte van het vorige kwartaal.
 - b) Toelichting op de voorgestelde wijzigingen (oorzaak, aanleiding, ondernomen actie, etc.).
 - c) Voorgestelde additionele beheersmaatregelen.
 - d) Impact op andere risico's.
5. De integrale risicorapportage wordt aan het bestuur, de risicomangementcommissie, het VO en de RvT aangeboden en besproken in:
 - a) de RMC, waarbij de rapportage dient als input voor het verkrijgen van inzicht op de werking van het framework en input voor eventuele advies-/beleidsvoorstellen op het gebied van het risicomangement framework vanuit de RMC aan het bestuur;
 - b) het bestuur, waarbij de rapportage dient ter besluitvorming op de voorgestelde (gewijzigde) risico status en de voorgestelde aanvullende beheersmaatregelen;
 - c) de RvT, waarbij de rapportage een onderdeel is van de input ten behoeve van de beeldvorming en toetsing van het overall risico control framework;
 - d) Het VO, waarbij de rapportage een onderdeel is van de input ten behoeve van de beeldvorming.
6. Na vaststelling door het bestuur van de voorgestelde wijzigingen in risico-inschatting en voorgestelde beheersmaatregelen volgt de follow up van implementatie van de beheersmaatregelen.

4.1.4 Jaarlijkse evaluatie

De laatste stap van de risicomanagementcyclus is de evaluatie van het risicomanagement- en compliance framework zelf. De wereld om ons heen verandert in hoog tempo, daarom is het niet vanzelfsprekend dat hetgeen nu werkt morgen nog steeds werkt. Het regelmatig tegen het licht houden van de inrichting van het Risico Management Framework is daarom noodzakelijk en dient een vast onderdeel uit te maken van de jaarlijkse evaluatie. Elementen van de evaluatie zijn:

- a) risicostrategie en -beleid
- b) risicocultuur
- c) deskundigheid en countervailing power van het bestuur
- d) beheersingskader
- e) methodiek

Uitkomsten van de evaluatie dienen weer als input voor het opnieuw vaststellen/herijken van het beleid in stap 4.1 “Opstellen en vaststellen beleidsdocumenten risicomanagement”

4.2 Rapportages

Er zijn interne en externe analyses en rapportages beschikbaar waarmee inzicht wordt gegeven in het risicoprofiel en de beheersing van de risico's. Waar nodig wordt aanvullend gerapporteerd in separate rapportages over specifieke onderwerpen. Voor deze rapportages geldt dat de totstandkoming van deze rapportages een integraal onderdeel uitmaakt van het risicomanagementproces van het fonds

In onderstaande overzicht is een overzicht gemaakt van de rapportages:

Rapportage	Inhoud	Frequentie
Risico- en SLA-rapportages uitbestedingen (van uitbestedingspartners, aan bestuur)	Integrale beoordeling van de risico's van een uitbestede partij. Een belangrijk overzicht vanuit deze analyse is een lijst met belangrijke risico's van de uitbestede partij in het kader van de uitbesteding van het fonds.	Kwartaal
ISAE 3402/3000 Type II (van uitbestedingspartners, aan bestuur)	De uitbestedingspartner levert conform de uitbestedings-overeenkomst de jaarlijkse ISAE 3402 /3000 Type II rapportage zodat het fonds structureel geïnformeerd is over het risicomanagement, de beheersmaatregelen en naleving daarvan.	Jaarlijks
Risicomanagementparagraaf van het jaarverslag (van RMC, aan bestuur)	Beschrijving van het integrale risicomanagement van het fonds.	Jaarlijks
ALM-studie (van ALM-adviseur, aan bestuur)	Informatie over de onderlinge afhankelijkheden in de ontwikkeling van het vermogen en de verplichtingen van het fonds (bezien vanuit de regeling, premie, toeslagen en beleggingen).	Driejaarlijks
Actuariële rapportage (van actuariële functie, aan bestuur en raad van toezicht)	Rapportage vanuit de sleutelfunctie actuariel.	Halfjaarlijks
Risicobeheerrapportage (van risicobeheerfunctie, aan bestuur en raad van toezicht)	Rapportage vanuit de sleutelfunctie risicobeheer. (intern aangeduid als managementrapportage)	Kwartaal
Interne audit rapportage (van interne audit functie, aan bestuur en raad van toezicht)	Rapportage vanuit de sleutelfunctie interne audit.	Kwartaal
Compliancerapportage (van RMC, aan bestuur)	Rapportage over compliance gerelateerde zaken (onderdeel van het risicodashboard in de managementrapportage)	Kwartaal

Privacyrapportage (van privacy officer, aan bestuur)	Rapportage over privacy gerelateerde zaken.	Jaarlijks
Accountantsverslag (van accountant, aan bestuur)	Gedetailleerde informatie vanuit de accountant in het kader van de jaarrekening.	Jaarlijks
Rapport certificierend actuaris (van certificierend actuaris, aan bestuur)	Gedetailleerde informatie vanuit de certificierend actuaris in het kader van de jaarrekening.	Jaarlijks
Beleggingsrapportage (van fiduciair manager aan beleggingscommissie)	Gedetailleerde informatie over de beleggingsportefeuille (rendement en risico)	Maandelijks
Controle rapporten van ondersteuning vermogensbeheer aan beleggingscommissie	Gedetailleerde informatie over control onderdelen ten aanzien activiteiten fiduciair manager en vermogensadministrateur	Kwartaal

5 Eigenrisicobeoordeling (ERB)

De eigenrisicobeoordeling is het instrument voor het bestuur om inzicht te krijgen in de samenhang tussen de strategie van het fonds, de materiële risico's die het pensioenfonds kunnen bedreigen, de mogelijke consequenties hiervan voor de financiële positie van het fonds en de pensioenrechten van deelnemers, gewezen deelnemers, gepensioneerden en andere aanspraakgerechtigden.

De eigenrisicobeoordeling is onderdeel van het integraal risicomanagement en wordt ten minste eens per drie jaar uitgevoerd, of zoveel eerder als een significante wijziging van het risicoprofiel of pensioenregeling dat vereist. De eigenrisicobeoordeling is integraal onderdeel van de strategie van het pensioenfonds en wordt in aanmerking genomen bij het nemen van ingrijpende strategische beslissingen.

Het fonds zal de eigenrisicobeoordeling binnen twee weken nadat deze tot stand is gekomen (door het bestuur is vastgesteld), en na elke wijziging naar DNB sturen. De eigenrisicobeoordeling zal een zelfstandig leesbaar document zijn met eventueel gerichte verwijzingen naar andere beleidsdocumenten en/of rapportages.

5.1 Inhoud eigenrisicobeoordeling

De eigenrisicobeoordeling zal ten minste bevatten:

- Een beschrijving van de wijze waarop de eigenrisicobeoordeling in het managementproces en de besluitvormingsprocessen van het fonds is geïntegreerd;
- Een beoordeling van de doelmatigheid van het risicobeheer;
- Een beoordeling van de totale financieringsbehoeften van het fonds met een beschrijving van het herstelplan;
- Een beoordeling van de risico's voor de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en andere aanspraakgerechtigden met betrekking tot hun pensioenrechten en -aanspraken en de effectiviteit van eventuele corrigerende maatregelen, in voorkomend geval rekening houdend met:
 - De mogelijkheden tot toeslagverlening;
 - De mogelijkheden tot vermindering van de pensioenaanspraken en -rechten, waaronder de mate waarin de pensioenaanspraken en -rechten kunnen worden verminderd, onder welke voorwaarden en door wie;
- Een kwalitatieve beoordeling van de mechanismen ter bescherming van de pensioenuitkeringen, waaronder in voorkomend geval garanties, convenanten of een ander soort financiële steun van de bijdragende onderneming, verzekering of herverzekering door een onderneming die onder de Solvabiliteit II-richtlijn valt of dekking door een pensioenbeschermingsregeling ten behoeve van het fonds of deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden of andere aanspraakgerechtigden.
- Een kwalitatieve beoordeling van de operationele risico's;
- Een beoordeling van nieuwe of opkomende risico's inclusief de risico's die met klimaatverandering, het gebruik van hulpbronnen en het milieu verband houden, sociale risico's en risico's in verband met waardevermindering van activa als gevolg van veranderde regelgeving;
- Een beschrijving van methoden om risico's te beoordelen.

5.2 Uitvoering

De eigenrisicobeoordeling zal worden uitgevoerd en vastgesteld aan de hand van het huidige integraal risicomanagement raamwerk van het fonds.

Bij deze eigenrisicobeoordeling zal de doelmatigheid van het integrale risicomanagement raamwerk en daarbinnen het risicomanagementbeleid geëvalueerd worden.

De eigenrisicobeoordeling zal voornamelijk gebaseerd worden op de gehele beschikbare set van integraal risicomanagement beheersmaatregelen:

- Strategische risicoanalyses
- ALM-studies;
- Herstelplan;
- Haalbaarheidstoets;
- VEV-berekeningen;
- Risicomanagementrapportages;
- Risk self assessments;
- COS- en/of ISAE-verklaringen en -rapportages;
- Incidenten management;
- Systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA).
- ESG-risicoanalyse

Daarnaast wordt in de eigenrisicobeoordeling voor beleggingen vastgelegd hoe rekening wordt gehouden met ESG-factoren (klimaatverandering, hulpbronnen en milieu, sociale risico's en risico's in verband met waardevermindering van activa door veranderde regelgeving).

Bijlage

Bijlage 1: Compliance-activiteiten per lijn van de Three-lines

Wie: Gremia		Wat: Taken en verantwoordelijkheden	Wanneer: Frequentie
Bestuur (collectief): - accountable - eindverantwoordelijk - eindregisseur, eigenaar De onderstaande drie lijnen rapporteren aan het bestuur		<ul style="list-style-type: none"> - Vaststellen van het compliance charter (beleid). - Vaststellen van de compliance risk appetite. - Evalueren of sprake is van een adequate inrichting (opzet, bestaan) van de compliancefunctie. - Evalueren of sprake is van een effectieve werking van het compliancesysteem (<i>bemensing: capaciteit, deskundigheid, gezag, afspraken nakomen, naleving (al dan niet via verklaringen), continue verbetering</i>). 	Eens per 3 jaar Eens per 2 jaar Eens per 2 jaar Jaarlijks
1 ^e lijn	Bestuursbureau	<ul style="list-style-type: none"> - Jaarplan compliancewerkzaamheden bestuursbureau. - Dossier naleving bestaande wet- en regelgeving. - Bepalen impact nieuwe wet- en regelgeving op beleid, processen en procedures van het fonds en afspraken met uitvoerders. - Toetsen naleving gedragscode verbonden personen en uitbestedingspartijen. 	Jaarlijks Continu Halfjaarlijks Jaarlijks
	DB	<ul style="list-style-type: none"> - Agenderen compliance als aandachtsgebied. - Doorlopen van BOB-proces: prioriteren en concluderen. - Ex-ante beoordeling van (nieuwe) nevenfuncties verbonden personen. 	Jaarlijks Per vergadering indien nodig Ad hoc
2 ^e lijn	RMC: Regie in de tweede lijn	<ul style="list-style-type: none"> - Adviseren over het compliance charter (en herijking). - Overleg met compliance officers uitbestedingspartijen. - Monitoren van nalevingsverklaringen uitvoerders en bestuursbureau en vastlegging conclusies. - Beoordelen van compliance-incidenten en het bestuur hierover informeren en adviseren. 	Eens per 3 jaar Jaarlijks Jaarlijks Ad hoc
	Risicomanager: Vervullersrol compliancerisico's	<ul style="list-style-type: none"> - Opstellen compliance charter en nader beleid. - Controleren periodieke update wet- en regelgeving en vaststellen dat alle nieuwe wet- en regelgeving is geadresseerd. - Adviseren over compliance risk appetite. - Vaststellen dat compliance systeem werkt. - Schriftelijk oordeel en advies over compliance en beheersing (bevindingen). Na afstemming met de RMC. - Monitoring werking compliancefunctie. 	Eens per 3 jaar Herijking jaarlijks Eens per 3 jaar Jaarlijks Jaarlijks Kwartaal
3 ^e lijn	Sleutelfunctie interne audit	<ul style="list-style-type: none"> - Opinie met assurance of sprake is van een adequate inrichting van de compliancefunctie (opzet, bestaan) - Opinie met assurance of sprake is van een effectieve werking van het compliancesysteem (dagelijks functioneren). - Beoordelen meldingen klokkenluidersregeling/ melding onregelmatigheden. - De derde lijn acteert als vertrouwenspersoon en als klokkenluider meldpunt. 	Eens per 3 jaar Eens per 2 jaar Ad hoc Ad hoc

Bijlage 2: Heatmap

Ten behoeve van de risicoscoring hanteert het fonds een vierpuntschaal voor zowel de kans als voor de impact. Op basis van deze schaal worden het bruto en het netto risico ingeschat.

In onderstaande tabel zijn de impact en kans scores weergegeven.

		Reputatie			Kwantitatief		kans						
		Indicator 1	Indicator 2	Indicator 3	Niet-financiële risico's	Financiële risico's	laag	beperkt	aanzienlijk	Hoog			
		Impact op vertrouwen	herstelbaarheid	pers	toezichthouder								
impact	hoog	lange termijn impact op klanten en bedrijfsvoering	nauwelijk	ja	grijpt zwaar in	1000k	>5% DG						
	aanzienlijk	Medium termijn impact op klanten en bedrijfsvoering	lastig	ja	grijpt in	500k	>1% < 5% DG						
	beperkt	klanten, korte termijn impact op bedrijfsvoering	ja	zou kunnen	zou kunnen	100k	<1% DG						
		Nauwelijks verlies van vertrouwen, geen impact op bedrijfsvoering	ja	nee	nee	geen	Geen						
	laag												

		kans			
		laag	beperkt	aanzienlijk	Hoog
toekomst		onwaarschijnlijk	mogelijk	potentieel	zeer voorstelbaar
verleden		nee	nee	ja	vaker

Kans X Impact	1	2	3	4
4	4	8	12	16
3	3	6	9	12
2	2	4	6	8
1	1	2	3	4

Kans X Impact	1	2	3	4
4	gemiddeld	aanzienlijk	hoog	hoog
3	beperkt	gemiddeld	aanzienlijk	hoog
2	laag	beperkt	gemiddeld	aanzienlijk
1	Laag	laag	beperkt	gemiddeld

De combinatie van de kans en impact resulteert in de volgende uitkomsten:

	Kans op optreden onwaarschijnlijk, nauwelijks verlies van vertrouwen, geen pers exposure, geen ingrijpen toezichthouder, geen financiële impact en goed herstelbaar.
	Kans op optreden mogelijk, korte termijn klachten van klanten, geen pers exposure, geen ingrijpen toezichthouder, geringe financiële impact (<100k) en goed herstelbaar.
	Kans op optreden mogelijk, korte termijn klachten van klanten/verlies van vertrouwen, mogelijke pers exposure, geen ingrijpen toezichthouder, geringe financiële impact (>100k <500k) en herstelbaar.
	Kans op optreden potentieel, klachten van klanten/verlies van vertrouwen, mogelijke pers exposure, geen ingrijpen toezichthouder, aanzienlijke financiële impact (>500k <1000k) en lastig herstelbaar.
	Kans op optreden zeer voorspelbaar, veel klachten van klanten/verlies van vertrouwen, pers exposure, mogelijk ingrijpen toezichthouder, grote financiële impact (>1000k) en moeilijk herstelbaar.